

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**EDEBİ SPOR YAZARLIĞININ ÖNCÜLERİ'NDEN
"İSLAM ÇUPI" VE SPOR YAZARLIĞI
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

ELÇİN ÇELİK

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

EKİM 2017

**EDEBİ SPOR YAZARLIĞININ ÖNCÜLERİ'NDEN "İSLAM ÇUPI" VE
SPOR YAZARLIĞI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Elçin ÇELİK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2017

Elçin ÇELİK tarafından hazırlanan “Edebi Spor Yazarlığının Öncüleri’nden İslam Çupi Ve Spor Yazarlığı Üzerine Bir Çalışma” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~ÖY-ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalında Gazetecilik Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Erol İLHAN

Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Başkan: Prof. Dr. Cem YAŞIN

Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Elif EŞİYOK SÖNMEZ

Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Atılım Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Tez Savunma Tarihi: 27/10/2017

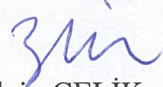
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hilmi ÜNSAL

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Elçin ÇELİK

27.10.2017

EDEBİ SPOR YAZARLIĞININ ÖNCÜLERİ'NDEN “ İSLAM ÇUPI” VE
SPOR YAZARLIĞI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

(Yüksek Lisans Tezi)

Elçin ÇELİK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ekim 2017

ÖZET

Futbol, Dünya’da ve Türkiye’de 20. ve 21. yüzyılda kitleleri peşinden sürükleyen, spor alanını hegemonyası altına alan, her geçen gün gelişen yapısıyla küresel bir endüstri haline dönüşen çağın en önem verilen fenomenlerinden biridir. Medya, sporun(futbolun) kitlelere ulaşmasındaki başat unsurdur. Spor gazeteciliği ise, birbirinden beslenen iki olgunun birleştiği bir alandır. İnsanlar tarafından büyük ilgiyle takip edilen bu alan sayesinde, günümüzde spor gazeteciliği ve yazarlığı da gittikçe etkisini artırmaktadır. Buna rağmen ülkemizde özgün bir yazına sahip, yazılarında edebi bir dil kullanan, nezaket sahibi spor yazarı görmek neredeyse imkansızdır. Türkiye’de spor yazarlığının dilinin kabalaştığı, yalnızca tuttuğu takımın amigosu gibi davranan köşe sahiplerinin çoğaldığı, eski hakem, futbolcu, sanatçı vb. özellikleri nedeniyle spor (futbol) yazarı olarak adlandırılan kişilerin arttığı bir ortam dikkati çekmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, nezaket ve zarafet içeren edebi dille yazdığı yazılarıyla, eğretilmeleriyle dikkat çeken usta yazar İslam Çupi’nin üslubunu, hangi konu ve takımlar üzerine yoğunlaştığını ve yazıları çerçevesinde ülkemizde spor yazarlığının gelişim ve değişimini ortaya koymaktır. Aynı zamanda Çupi’nin yazıları ve tarzının hatırlanmasını sağlamak ve alana özgün bir çalışma sunabilmektir.

Bilim Kodu : 2.045
Anahtar Kelimeler : Spor, Spor Basını, Spor Yazarlığı, Futbol, Etik.
Sayfa Adedi : 99
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Erol İLHAN

ONE OF THE FIRST LITERARY SPORTS WRITER “İSLAM ÇUPI” AND A STUDY
ON SPORTS AUTHORIZING

(M.S. Thesis)

Elçin ÇELİK

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

October 2017

ABSTRACT

Football is one of the greatest phenomena in the world which has mass audiences and in increasingly got popular during the the 20th and 21st centuries both in Turkey and World wide. Sports has become a global industry with its developing structures. Sports (soccer), media is the dominant factor reach the audiences. On the other hand Sports journalism is a field that connected to football and media, which is followed by the people who shows a great interest to this field (area). Recently sports journalist and sport reporters are increasingly gaining importance. Despite this, in our country, it is impossible to come across a sports reporter who has his unique writing skills. The sports journalism language in Turkey is rough and sports writers behave like the amigos of the team that they support, because most of the sports columnists are former referee, football player or artist etc. For this reason, the purpose of this paper is to reveal the developments and changes in sports writings in Turkey. In this context the workings of professional writer Mr. Çupi, draw attention to his literary style courtesy and grace. At the same time, the purpose of this study is to remind writings and personal style of Mr. Çupi, also present an original work in the study field of sports writing.

Science Code : 2.045
Key Words : Sports, Sports Press, Sports Manuscript, Football, Ethics.
Page Number : 99
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Erol İLHAN

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez dönemi başlangıcından itibaren bana destek olan ve güvenen, yoğun çalışma temposu içerisinde zamanını ayıran ve tez yazma sürecinde bana değerli fikir ve önerileri ile her zaman yol gösteren ve beni yönlendiren sayın danışmanım Yrd. Doç. Dr. Erol İlhan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ankara'da kaldığım süre boyunca hep yanımda olan, bana evini açan ve manevi desteğini veren teyzem Nuran Yetiş'e ve her daim duasını üzerimde hissettiğim ve geçen yıl kaybettiğim anneannem Elife Yetiş'e minnetlerimi sunarım.

Ayrıca tezimi yazdığım süreç boyunca beni sözleriyle teşvik eden, yorulduğumu hissettiğimde beni yüreklendiren ve tezimle ilgili büyük küçük yardımları dokunan tüm arkadaşlarıma ayrı ayrı çok teşekkür ederim.

Ve aldığım her kararda beni destekleyen, başarılarımda da yenilgilerimde de her daim yanımda olan, bana varlıklarıyla güç veren, ömür boyu destekçilerim sevgili ailem, annem, babam ve abilerime canı gönülden teşekkür ederim.

Son olarak bu tez çalışmasını, zorluklarla dolu hayat yolunda, azimle çalışırsa başarılı olacağını bilmesi için, kendisine yol gösterici olması dileğiyle, yeğenim Aras'a armağan etmek istiyorum.

Elçin ÇELİK

İzmir, 2017

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
1. GİRİŞ.....	1
2. SPOR KAVRAMI TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	5
2.1. Sporun Tanımı.....	5
2.2. Sporun Tarihsel Gelişimi	7
2.3. Futbolun Tarihsel Gelişimi.....	11
2.3.1. Dünyada futbolun tarihsel gelişimi	12
2.3.2. Futbolun Türkiye'ye gelişi ve yaygınlaşması	16
2.3.3. Futbolun küreselleşmesi.....	19
3. SPOR GAZETECİLİĞİ VE GELİŞİMİ.....	21
3.1. Dünyada Spor Gazeteciliğinin Gelişimi	21
3.2. Türkiye'de Spor Gazeteciliğinin Gelişimi.	22
3.3. Türkiye'de Futbol-Medya İlişkisi	26
3.3.1. Spor yazarlığından futbol yazarlığına.	30
3.3.2. Duayen spor yazarları.	32
3.3.3. Spor medyasının dil özellikleri	37
3.3.4. Spor yazarlığının bugünkü durumu	40

	Sayfa
3.3.5. Spor medyası ve etik	42
4. EDEBİ SPOR YAZARLIĞININ ÖNCÜLERİNDEN “İSLAM ÇUPI”	49
4.1. İslam Çupi'nin Hayatı.	49
4.2. İslam Çupi'nin Görüşleri	53
4.2.1. İslam Çupi'ye göre spor yazarlığı ve spor gazeteciliği	53
4.2.2. İslam Çupi'nin gözünden İstanbul.	56
4.2.3. İslam Çupi'ye göre futbol ve futbolcular	58
4.3. İslam Çupi Hakkındaki Görüşler	59
4.3.1. Hastalığında İslam Çupi için yazılanlar	60
4.3.2. İslam Çupi'nin vefatı sonrasında yazılanlar	63
4.4. İslam Çupi'nin Ödüllü Yazısı.	67
5. ARAŞTIRMA BULGULARI	71
5.1. Araştırmanın Yöntemi	71
5.2. Çalışma Evren ve Örneklemi	71
5.3. Bulgular	72
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	81
KAYNAKLAR	83
EKLER	89
EK-1. İslam Çupi'nin Hastalığında Milliyet Gazetesinde Yazılanlar	90
EK-2. İslam Çupi'nin Ölümü Sonrası Milliyet Gazetesinde Yazılanlar.....	91
EK-3. Milliyet Gazetesinde İslam Çupi'nin Ölüm İlanı ve Başsağlığı	94
EK-4. İslam Çupi Hakkında Milliyette Yazılanlar	95
EK-5. İslam Çupi	96
ÖZGEÇMİŞ	98

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. İslam Çupı yazılarının kategorileri	72
Çizelge 5.2. Fenerbahçe, GalatasarayBeşiktaş ile ilgili yazıları	72
Çizelge 5.3. Anadolu takımları ile ilgili yazıları.....	73
Çizelge 5.4. Futbolcularla ilgili yazıları.....	73
Çizelge 5.5. Futbol dışındaki spor dalları ve sporcuları ile ilgili yazıları	74
Çizelge 5.6. Spor medyası ile ilgili yazıları	74
Çizelge 5.7. Teknik direktör ve başkanlar ile ilgili yazıları.....	75

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

AIPS

Uluslararası Spor Yazarları Birliği

FA

The Football Association Challenge Cup

FİFA

Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği

TFF

Türkiye Futbol Federasyonu

TGC

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

TSYD

Türkiye Spor Yazarları Derneği

UEFA

Avrupa Futbol Federasyonları Birliği

1. GİRİŞ

İlk çağlardan beri insanların, doğayla ve kendileriyle yaptıkları mücadeleler spor olgusunu ortaya çıkarmıştır. Yaratılıştan rekabetçi olan insanların bilimde, sanatta, siyasette, eğitimde ve hayatın birçok alanında bu rekabetçi yanlarını ortaya koyduklarını görürüz. İnsanların rekabet ve mücadele ruhunu ortaya koyduğu en önemli alan oyunlar ve yarışlardır. Ama kuralsız bir rekabetten bahsetmek mümkün değildir. Bu sebeple kurallarla sınırlayarak mücadele ruhumuzu ortaya koyduğumuz yarışları ve aynı zamanda eğlenerek oynadığımız oyunları spor olarak adlandırabiliriz. Tarihsel süreç içerisinde sporun ilk nerede ve nasıl ortaya çıktığı bilinmemektedir. Fakat ilkçağdan yakınçağa kadar farklı yer ve zamanda spor, ülkelerin vazgeçemedikleri bir tutku olmuştur. Günümüzde spor dalları içerisinde dünyada en çok ilgi göreni futboldur. Kesin olarak nerede ve ne şekilde ortaya çıktığı bilinmeyen futbol oyunu, tarih süreci içinde birçok yasaklarla karşılaşmış olsa da varlığını sürdürmeyi başararak 17. Yüzyılda İngiltere’de günümüzedekine en yakın şeklini almıştır. 21 Mayıs 1904 tarihinde FİFA’nın kurulmasıyla da futbol uluslararası katılımı içeren bir olay haline gelmiştir. Bu yüzden tezin birinci bölümünde spor kavramı, tanımı ve sporun, özellikle futbolun Dünya’da ve Türkiye’de tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur.

Futbol, Uluslararası katılımı içeren bir olay haline gelmesinden sonra holdinglerin, spor malzemeleri satan kuruluşların ve en önemlisi televizyon kanalları ve medyanın sayesinde küresel bir olaya dönüşmüştür. Kitlelerin spora özellikle de futbola olan ilgileri sayesinde zamanla spor ve medya arasında kaçınılmaz bir çıkar ilişkisi ortaya çıkmıştır. Yine aynı şekilde medya ve futbolun girift bir ilişki içinde oldukları görülmektedir. Birbirleri üzerinden kazanç elde etmenin yollarını aramakta ve karşılıklı olarak birbirlerini beslemektedirler. Futbol kendisi için de, medya için de eğlence aracı olmaktan çıkmış ve yalnızca bir kazanç aracı olmaya başlamıştır.

Kaya’ya (2000: 233) göre, spor basını, içerik ve konu olarak bütün yönleriyle sporu işleyen, spor organizasyonları, etkinlikleri ve uygulayıcıları ile alakalı her türlü olay, olgu ve haberden izleyici/okuyucu kitlesini haberdar eden, bunlarla ilgili haber, yorum, bilgi, fotoğraf, grafik ya da info-grafik gibi görsel malzemelerin spor basını çalışanlarınca hazırlanıp, yayımlanmasını sağlayan basın türüdür.

19. yüzyılın başlarında kuralları uygulanarak tüm dünyada yapılmaya başlanan modern spor dallarını izleyen seyirciler, karşılaşmalar sonrası yapılan eleştirileri ve yorumları öğrenmek için gazeteleri okumaya başlamışlardır. Bu büyük izleyici kitlesinin ilgisinden dolayı gazeteler kadrolarına spor konusunda bilgili yazarlar aramaya başladılar (Şahan, 2001: 66).

Türk spor basınında profesyonel spor yazarlarının ortaya çıkması ise 1930 yılından sonra gerçekleşmiştir. Özellikle gündelik gazeteler, spor haberlerini ve yorumlarını okuyucularına daha iyi aktarabilmek için gazete kadrolarında sadece spor alanında profesyonel yazarlara yer vermeye başladılar. Ayrıca bu yıllardan başlayarak gazeteler yurdun çeşitli yerlerinde de özel muhabir ve yazarlar görevlendirmeye başladılar. 1950’li yıllarda Türk basınında spor muhabiri ve yazarının sayısı gittikçe artmıştır (Atalay, 1998:51).

Bu şekilde ortaya çıkan ve gelişen spor yazarlığı günümüz Türkiye’sinde dört büyük takımın hegemonyasında ve neredeyse tamamen futbol odaklı yapılmaktadır. Çünkü futbolu bir amaç olarak ele alan spor medyası haber verme amacını bir kenara bırakarak büyük paralar kazanmaya çalışmaktadır. Bu yüzden spor yazarları kitlelerin ilgisini çeken futbol üzerine yazılar yazmaktadırlar. Bunun yanı sıra, spor yazarlığını gazetecilerden çok eski futbolcu, hakem, sanatçı vb. kişiler üstlenmektedir. Bu da günümüzde spor gazetelerinin, aynı kelimelerle konuşan ve kötü yorumlar yapmalarına rağmen spor gazetelerinde yer almaya devam eden, basit analizlerin ötesine geçemeyen kişilerle dolmasına ve yozlaşmış bir ortama sebep olmaktadır.

Ayrıca spor yazarlarının günümüzde; ciddiyet, doğruluk, tarafsızlık gibi ilkeleri göz ardı ettiği, asparagas ve sansasyonel haberler yaparak taraftarları şiddete yönlendirdiği, gerçek dışı haberlerle izleyici/ okuyucularını yanılttığı konusunda çok fazla eleştiri gelmektedir. Spor gazeteciliği etik ilkelerin en fazla erozyona uğradığı alanlardan biri olarak gösterilmekte, medya spordan ziyade alanın popüler isimlerinin hayatlarıyla ilgili haberler vererek sporu magazinleştirmektedir. İslam Çupı’nın; *“Yalan doğrunun önünde koşuyor artık, Bab-ı Ali’de... Mübalağa, kolaycılık, edebi üslup diye seçilen kötü ve yersiz kelimeler, karalamalar, günün birinde şimdilik adres şaşırılmış Bab-ı Ali’yi, gazeteciliğin özünü inkar etmiş, kanun ve prensipleri çiğnemiş, okunmaz bir kağıt yığınınına dönüştürecektir”*(Milliyet Gazetesi, 1993) sözü günümüz spor gazeteciliğinin durumunu

ortaya koymaktadır. Tüm bunların ışığında tezin ikinci bölümünde Dünyada ve Türkiye’de spor gazeteciliğinin gelişimi, Türkiye’de futbol ve medya ilişkisi, günümüz spor yazarlığı ve spor yazarlığından futbol yazarlığına geçiş nasıl ve neden olmuştur, duayen spor yazarları ve etik konuları üzerinde durulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünü ise vefatına kadar nezaket ve zarafet içeren edebi dille yazdığı yazılarıyla, eğretilmeleriyle dikkat çekmiş, spor yazarlarının neredeyse tamamının duayen olduğu konusunda hemfikir olduğu bir yazar olarak alandaki yerini alan edebi spor yazarlığının öncülerinden İslam Çupi’nin hayatı ve görüşleri oluşturmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde Çupi’nin spor yazarlığına ve gazeteciliğe aynı zamanda futbol ve futbolculara bakış açısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca hastalığı, vefatı ve çevresinin kendisi hakkındaki görüşlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tezin son bölümü ise çalışmamızın asıl kısmını oluşturmaktadır. Bu bölümde 6 Şubat 2001 tarihinde vefat eden duayen spor yazarı İslam Çupi’ nin Milliyet gazetesinde belli tarih aralığındaki (07.01.1992- 16.01.2001) yazdığı yazıları (450 adet) orijinal metinlere ulaşılarak konuları ve yazınsal içeriği ile ilgili incelemeye tabi tutulmuştur. Bu yazıların incelenmesi için İçerik Çözümlemesi (Konulaştırma ve Sayısallaştırma) Yöntemi kullanılmıştır.

Berelson'a göre içerik çözümlemesi, açık bir iletişimin görünen içeriğinin nesnel, sistemli ve nicel olarak betimlendiği bir araştırma tekniğidir (Berelson, 1952: 18).

Araştırmamızdaki varsayımlar şu şekildedir;

- * Ülkemizde spor yazarlığının dili her geçen gün kabalaşmakta, sokak (bitirim) dili yazılara hakim olmaktadır.
- * Eski hakem, futbolcu, sanatçı vb. özellikleri nedeniyle spor yazarı olarak adlandırılan kişilerin sayısı her geçen gün artmakta, yazma yeteneği olmayan kişiler köşe sahibi olmaktadır.
- * İslam Çupi edebi bir yazına ve özgün eğretilmelere sahip dikkat çeken usta bir spor yazarıdır.
- * Spor yazarlığı üç büyük kulübün yazarlığına sıkışmış durumdadır.

- * Spor yazarları yazılarında etik ilkeleri yeterince dikkate almamaktadırlar.
- * Edebi spor yazarlığı anlayışı kaybolmaktadır.

Bu bağlamda, bu varsayımlardan ve yazarın yukarıda belirtilen tarih aralığında Milliyet Gazetesi'ndeki köşe yazılarının tek tek incelenmesi ve okunmasından yola çıkarak çalışmadaki amaç, İslam Çupi'nin üslubunu, hangi konu ve takımlar üzerine yoğunlaştığını ve yazıları çerçevesinde ülkemizde spor yazarlığının gelişim ve değişimini ortaya koymaya çalışmaktır.

2. SPOR KAVRAMI, TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Sporun Tanımı

Spor denilen olgu, tarih süreci içerisinde insanların birbirleri ile, tabiat ile ve kendisiyle yaptığı mücadeleler sonucunda belirginleşerek bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla, toplumların sosyal açıdan gelişmeleri ve insan topluluklarının kendi aralarındaki mücadele ve rekabetin çoğalması ve yayılmanın neticesi olarak spor kültürel bir boyutun parçası olarak algılanmıştır. Kültürel anlamdaki bu olgu vücut kültürü ve beden eğitimi açısından da toplum içerisinde yaygınlık kazanmıştır (Öngel,2001: 20).

İngilizcenin yardımıyla dünyaya yayılmış olan “spor” kelimesi aslında İngilizce kökenli bir kelime değildir. Kelime “Disportere” ya da “Deportere” kelimesinden doğmuştur ve Latince birbirinden ayırmak, dağıtmak anlamına gelmektedir. Fakat sözcük zaman içerisinde kullanım dolayısıyla aşınıp “Disport” şeklini almıştır. 17. yüzyıldan itibaren de “Sport” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Türkçe de bu milletlerarası dil etkileşimiyle “Sport” sözcüğünü okunduğu şekilde yani “Spor” olarak dil zenginliğine katmış ve sözcük dilimizde bu şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Atasoy, Kuter, 2005:13).

Spor, insanlar arası ilişkilerin kurulup, gelişmesinde ve dostluk bağlarının kuvvetlenmesinde önemli etkiye sahip bir olgudur (Şahin, 1998: 89). Kurthan Fişek (1985:5) ise; OF. desport, ME. disport sözcüklerinden türetilen “spor” kavramını, en kestirme sözlük tanımıyla, “oyun, oyalanma, eğlenme ve işten uzaklaşma” olarak tanımlamaktadır. Fehmi İşcan’a (1988:11) göre ise spor; bir eğitim aracı olarak insanın karakterini oluşturan hareketler, oyunlar, yarışmalardır. Öğelerin tümünde; dinlenmek, eğlenmek olduğu kadar amaç, sosyal kaynaşmadır.

Spor, belirli ölçüde fiziksel güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinliklerdir (AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, 1994: Cilt.28,s.234).

Sporun çeşitli sözlüklerdeki tanımlarına baktığımız zaman ise;

Oxford sözlüğünde; “*egzersiz yapmak veya sadece eğlenmek için yapılan fiziksel bir aktivite ya da oyun.*” (Oxford Wordpower Dictionary, 2000:637)

Çağdaş Türkçe Sözlüğünde; “*avcılık, binicilik, denizcilik, kayak, tenis gibi vücut ve us yetileri eğitimiyle birlikte eğlenceli yönleri olan uğraş.*” (Püsküllüoğlu, 1989:713)

Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “*bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü.*”¹

Cambridge Üniversitesi sözlüğünde; “*keyif ve / veya bir iş olarak kurallara göre oynanan veya yapılan fiziki çaba ve beceriye ihtiyaç duyan bir oyun, rekabet veya etkinlik. Ya da, insanların sağlıklı veya keyifli olmak için yaptıkları her türlü fiziksel aktivite.*”² olarak ifade edilmektedir.

Sözlükteki tanımları bir araya getirirsek eğer sporu, vücut ve akıl sağlığını eğlenerek geliştirmek için fiziki çaba ve beceriye ihtiyaç duyulan ve bazı kurallara göre uygulanan hareketler gibi bir tanım ortaya koyarız.

Tüm tanımlara baktığımız zaman ise; yaratılıştan rekabetçi olan insanların bilimde, sanatta, siyasette, eğitimde ve hayatın birçok alanında bu rekabetçi yanlarını ortaya koyduklarını görüyoruz. Bu rekabet ve mücadele ruhunu ortaya koyduğumuz en önemli alan oyunlar ve yarışlardır. Ama kuralsız rekabetten bahsetmek mümkün değildir. O halde kurallarla sınırlayarak mücadele ruhumuzu ortaya koyduğumuz yarışları ve aynı zamanda eğlenerek oynadığımız oyunları spor olarak adlandırabiliriz sanırım.

---

¹http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.585bb9f4f1acd1.19677285.
Erişim Tarihi: 22.12.2016

² <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sport>. Erişim Tarihi: 22.12.2016

2.2. Sporun Tarihsel Gelişimi

Spor dediğimiz olgunun ilk olarak nerede yapıldığını söylemek mümkün değildir. Fakat sporun insanların doğaya uyma ve doğayla baş etme çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığı ortak bir görüştür (A. Tekin, G. Tekin, 2014: 122). Fişek'e (1989: 84) göre spor, her toplumsal kurum gibi, görünür, gizli ya da doğal binlerce ipe toplumun gövdesine bağlıdır. Bu yüzden, spor insan yaşamından ve insan topluluklarından ayrı düşünülemez. Bu sebeple, bazıları sporun, insanlığın yeryüzüne yayılmasıyla başladığını savunurken, bazıları ise insanların sporu, ilk anne ve babalarından daha sonra da beraber yaşadıkları kavim ve kabilelerden görerek taklitte öğrendiklerini söylerler (İşcan,1988: 11).

İnsanlar, erken dönemlerde ya avlayıp yemek için veya kendilerini korumak için hayvanlarla mücadele ederlerdi. Yine insanlar birbirleriyle de mücadele içinde idiler. Av hayvanı, balık, mağarada bir yer, birbirleriyle mücadele nedeni oluyordu. İnsanoğlu tabiattaki tehlikelerden kurtulabilme, hayatını idame ettirebilme amacıyla, tabiat varlıklarının kendilerini savunma, birbirleriyle mücadeleleri ve avlarına saldırıları vb. gibi içgüdüsel davranışlarını taklit ederek geliştirdikleri çeşitli hareket serileri ve devinimlerle sporun ilk belirtileri anlamında biyolojik motiflere bağlı hareket teknikleri oluşturmuşlardır. Bu nedenle sportif beceriler başlangıç halinde, yaşanan hayatta, gerçekçi bir gözlemin ve deneme-yanılma yoluyla sınanarak, orijinaline en iyi şekilde benzeme birikimiyle, belli bir süreç geçirerek, ideal biçimlerine erişmiştir (Öngel,2001: 2).

İlkel savaşlardan spor ve oyunlara geçişteki evrim, ilk sporların, gömme ve yas törenleri sırasında yapıldığı olgusunda da izlenebilir. Düşmanların ölüyü gömerken yaptıkları törenlerin yanı sıra aralarında çeşitli yarışmalarda yapılırdı (Öngel,2001: 23).

Varlığına inanılan doğaüstü gerçekler, hep gökte ve sonsuzlukta aranmış, bunun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan soyut nitelikli bir gök dini her türlü olay ve olgulara kaynaklık ettiği düşünülmüştür. Gök dini çevresinde somutlaştırılan, düşünce ve fikirler, dinsel ritüeller kapsamında biçimlenmiştir. Bu yansımaları beden eğitimi faaliyetlerinde ve sportif oyunlarda da görmek mümkündür. Bu nedenle dinsel töre ve törenlerle çevresi örülmemiş fiziki aktivite ya da sportif oyun düşünülemez (Öngel,2001: 2,3). Bu anlamda, İ.Ö. 776 yılında yapıldığı saptanan, fakat çok daha önce başladığı düşünülen Olimpiyat

Oyunları, spor ile dinsel törenlerin birleştiği en ünlü düzenlemedir (AnaBritannica, 1994: Cilt.28, 234).

Eski Yunan'da Perikles devrinden sonra cimnasyumlardaki çalışmalar; her site sporcusu, sitesini temsilen dini bir ayin niteliği de taşıyan çalışmalara dönüştü. Yarışlarda amaç, ekonomik ve toplumsal olmaktan çok, yarışanın tanrılar karşısında sevap kazanmasıydı. İkinci olarak, sitesini temsil etmektir. Bu da toplumsal amacın sporda başlangıcı oluyor. O halde sporun tarifine uygun spor olayı, Eski Yunanlılar' da görülmektedir. Olimpia sitesinde her dört senede bir yapılan müsabakalar da bugünkü spor olayının geçmişteki başlangıcıdır(İşcan,1988: 14).

Spor olayının dünya tarihinde başlangıcı ise, Helenlerde, M.Ö. 2000 de, Romalılarda M.Ö. 1500 de, Anadolu'da M.Ö. 1800, Mezopotamya'da da M.Ö. 3000 yıllarındadır (İşcan,1988: 20).

Günümüz sporlarına benzeyen fiziksel aktivitelerin M.Ö. 3000'lerde Mısır'da yapıldığı bilinmektedir. Antik Yunan'da yapılan ve fazlasıyla önem verilen "güreş" daha önceki dönemlerde Mısır'da yapılmış ve sonraki dönemlere aktarılmıştır. Bu, *Beni Hasan* denilen antik mezarlık alanında keşfedilen M.Ö. 3.y.y.'ın ilk zamanlarına ait lahit resimler ve gözcü duvarlarla ortaya çıkmıştır. Mısır'da güreş sporunun dışında, koşu sporları, yarışma amaçlı sopa dövüşü, rekreasyonel yüzme, atlı araba yarışları ve avcılık da yapılmıştır (Decker,1992; Akt: A. Tekin, G. Tekin:2014: 124).

Kendi tarihimizde eski zamanlara dönüp baktığımız zaman " Türklerde sporun nerede, nasıl başladığını ortaya koyan belgeler sınırlıdır. "Oynayan insan, hareket eden insan" ile birlikte kaynaklanan ve "spor" anlamı taşıyan amaç ve düzenlemeler erken dönemde sportif tezahürler olarak Türker'in hayatını doldurmuştur. Yaşam kavgalarını, varoluş ve egemen oluşlarını, her zaman beden kültürüne dayandırmışlardır. Spor bir eğitim konusu olarak düşünüldüğü takdirde kültür ürünü sayılacağı göz önüne alınırsa, Türkler oluşturdukları toplumları bu anlamda her zaman eğitmeyi amaçlamışlar, ulusal yenilenmede beden kültürünü ön planda tutmuşlardır. "Güçlü olan yaşar" ilkesinin egemen olduğu tarih akışı içerisinde, her dönem güçlü ve diri olmak, hastalık ve sakatlıkların giderilmesinde, hüznün ve sevinç günleri törenlerinde, her türlü bir araya gelişte düzenlenen

fiziksel aktiviteye dayalı etkinliklerde “spor” anlamının yatmakta olduğu görülür” (Öngel,2001: 21).

Bu bilgilerden yola çıkarak baktığımız da ilk çağlarda hem Türk tarihinde hem de diğer medeniyetlerde spor faaliyetlerinin hemen hemen aynı sebeplerle meydana geldiğini ve yaşadıkları coğrafyalara ve geleneklerine uygun olarak şekillendiğini görebiliriz. İlkçağın sonlarına doğru; tarih kitaplarında bahsedildiği şekilde, M.S. 350 yıllarında Orta Asya’da yaşayan insanların Avrupa’ya doğru yaptıkları göçler sonucunda Kavimler göçü başlamış ve bunun sonucunda İlkçağ sona ermiş ve Ortaçağ başlamıştır.

Kavimler göçü tamamlanıp, savaşlar bitince ayrı ayrı oluşan devletçikler de savaş kahramanlıklarını unutmamak adına savaş anında savaşçıların birbirine yapmış oldukları hareketleri, boş zamanlarını değerlendirmek için tekrar etmişlerdir. Kahramanlıklarını hatırlamak için yapılan bu kabil yarışmalar, Ortaçağ spor olaylarını meydana getirmiştir (İşcan,1988: 22).

At yarışları, kılıç oyunları, güreş ve diğer spor faaliyetleri bütün güzelliği ile Ortaçağ’da devam etmiştir. Ancak, spor hareketlerinin fizik bakımından insanlar arasında üstünlük sağladığı gerçeği anlaşılınca asıl amacından saptırılmıştır. Taasuba varan Hristiyanlık düşüncesinin de tesiriyle, Ortaçağda spor gerilemiştir. Almanya’da, Fransa’da, İngiltere’de kötü durumu düzeltmeye çalışanlar olmuşsa da halkın ekonomik ve sosyal çöküntüsü, spora gereken önemin verilmesini engellemiştir (İşcan,1988: 23).

Daha sonra yeniçağın başlangıcındaki yenilik hareketleriyle beraber, Ortaçağ’da küllenen spor olayları, tekrar canlanmıştır. Gerek kişisel olarak, gerekse grupça yapılan spor hareketleri; İlk ve Ortaçağdaki kuralları gibi değil, sitilde, uygulanışta ve anlayışta yeni kurallar bütünü içinde değişmiştir. Yepyeni bir şekilde Yeniçağ sporu ve olayları önce İtalya’da, sonra Almanya, Fransa, İspanya’da uygulanmaya başlamış daha sonrada okullara kadar girmiştir (İşcan,1988: 24).

Tarih süreci içinde meydana gelen önemli bir değişim olan ve ikinci dalga denilen Sanayi Devrimi’dir. Bu devrimle beraber toplum ve devlet yapısı önemli değişimlere maruz kalmıştır ve toplumsal hayat düzeninde ortaya yeni yapılar çıkmıştır. Bu değişimler,

başlangıçta eğlence ve oyun amacıyla yapılan sporu, sosyal ve kültürel gelişmenin bir ögesi haline getirmiştir (Şahin, Tunçkol,2010: 2).

On dokuzuncu yüzyılın son çeyreğine, yani sermayenin tekelci biçimde yeni yeni örgütlenmeye başladığı döneme girilirken, sporun, günümüzdeki gibi, isteri boyutunda kitlesel ilgiye konu olabilmesi için gereken maddi ortam yoktu. Bir kere, boş zaman, tıpkı yüzlerce yıl öncesi gibi, çalışmadan geçinen bir avuç varlığının elindeydi. İkincisi, çok sayıda seyirci alabilen dev tesisler, sporun yıldızlarını putlaştırıp pazarlayacak kitle iletişim araçları, dahası ulusal düzeyde örgütlenmiş bir spor araç-gereçleri sanayii bulunmuyordu (Fişek,1985: 16).

Sporun çağdaşlaşmasının karşısına dikilen bu darboğazlar iki koldan, bunların harekete geçirdiği ekonomik güçlerle aşıldı. 1860'lardan başlayarak tekelci biçimde örgütlenen sermaye, oluşturduğu üstün teknolojiyle, önce emeğin üretkenliğini, o yoldan da kitlesel boş zamanı artırdı. Teknolojik gelişme ile boş zamanın artışıdaki bu sebep-sonuç ilişkisinin bir uzantısı olarak, sadece seçkinlerin katılımına açık sporların yerini, kitlesel tüketime dönük olan seyir sporları almaya başladı (Fişek,1985: 17).

Böylece spor, sermaye sahibi bir gurubun ve soyluların egemenliğinden kurtarılıp, halk kitlelerine sunulmuştur. Aynı zamanda önceleri saldırı ve savunma amacıyla kullanılan her türlü araç-gereç spor yaparken de kullanılıyordu. Fakat bu dönemde spor için kullanılan araç-gereçlerde de değişiklikler olmuştur. Artık sadece özel olarak spor yaparken kullanılacak araç-gereçlerin kullanımı başlamıştır. Bu araç-gereçlerin kullanımlarının zorunlu hale gelmesinde, sporun hem ulusal hem de uluslararası örgütlenip, kurumsallaşması etkili olmuştur (Kaya,2002:165).

Yakınçağa gelindiğinde ise, spordaki en önemli değişiklik onun, en çok barışçı amaçlarla kullanılması ve her ırktan, dinden, devletten olan insanların spora yönelmesidir. Diğer bir değişle kitle sporunun doğuşudur (İşcan,1988: 24).

Dünyada İlkçağdan Yakınçağa kadar değişik yer ve zaman içinde ülkelerin vazgeçemedikleri bir tutku olarak, ilk defa yapılışından başlayıp değişerek Yakınçağlarda son şeklini bulan sporun, bazen özgürce akıp giden bir ırmak gibi zapt edilemeyen savaş ve üstünlük sağlama aracı olarak kullanılması, bazen de ahlaksızlığa varan kumar aracı olarak

kullanılması, toplumların dejenere olması sonucunu doğurmuştur. Sporda amacın ve sonucun, yukarıdaki gibi olmadığı düşüncesi çoğunluk kazanınca, bazı denetleme ve düzenlemelere gidilmiştir. Bu denetleme ve düzenlemeler bizim anladığımıza göre, sporun insana zararlı değil, yararlı olması açısından ele alınmıştır. Ulusların kültür değerleri olarak içlerinde sakladıkları spor faaliyetleri beynelmilel spor türleri haline getirilerek, dünya milletlerince farklılık gözetilmeksizin yapılması sağlanmıştır. Bu düşüncenin sonucu olarak, 1896 yılında modern Olimpiyat oyunları ilk defa düzenlenerek, her millete bu oyunlarda kendilerini gösterme fırsatı verilerek, sporun barışçıl amaçlarda kullanılması adına ilk adım atılmıştır. 18. ve 19.ncu yüzyıllarda devletlerarası spor ilişkileri, belirlenmiş kurallar içinde sevk ve idaresi, her spor branşı için kurulan milletlerarası federasyonlarca gerçekleştirilmiştir (İşcan,1988: 26).

Sonuçta, Hearst ve Pulitzer'in haber vermek yerine haber üreten, "sansasyon satan" sarı – basıncılıklarının gelişmesine paralel olarak, hızla spor gelişmiş, profesyonellik kökleşmiş, ve "spor" dediğimiz olay dev bir sanayi kolu olarak ortaya çıkmıştır (Fişek,1985:18).

Bugün dünya ülkeleri, belirli zaman ve yerlerde sporun her dalı ve tüm spor dallarında aynı anda yapılan şampiyonalara ve olimpiyatlara, spor branşına göre seçtikleri sporcularını, göndermekte ve buralarda yarıştırmaktadırlar (İşcan,1988: 26).

Ayrıca, Fişek'e (1985: 23) göre; günümüzde spor, çeşitli uluslararası durum ve olaylara tepki göstermek, ülkelere itibar kazandırmak, ülkelerin ve sistemlerin propagandasını yapmak için kullanılıyor. Aynı zamanda spor, bazı ülkeleri dünya uluslar topluluğuna kazandırmak ya da başkalarını bu topluluktan soyutlamak için de kullanılmaktadır.

2.3. Futbolun Tarihsel Gelişimi

Ayak topu oyunları, insanlığın ilkelden gelişkine doğru evrimi sırasında, özellikle göçebe toplumların, atı ehlileşirmelerinden önce, simgesel şifrelere sahip olarak, soyut düşüncelerden hareketle somuta doğru gelişerek, dünyanın her tarafında var olan ve oynanan bir sportif aktivitesi konumuna ulaşmıştır (Öngel,2001: 225).

Ayak ile oynanan bu top oyununun hangi dönemde başladığı ve coğrafi bölgesi hakkında kesin olarak burasıdır ya da şu zamanda ortaya çıkmıştır şeklinde bir şey

söylenememektedir. Olimpiyat oyunlarının nasıl ortaya çıktığı şeklinde rivayetler, mitler ve efsaneler varsa, futbol oyunu hakkında da aynı şekilde rivayetler vardır ve birçok millete atfedilmektedir. Dünyadaki birçok ülkede futbolun başlangıcı ve ilk şekli olarak çeşitli top oyunları oynandığından söz edilmektedir. Fakat bu oyunlar, kurallar, malzemeler ve oynanan alan bakımından farklılıklar göstermektedirler (Güven, 1999: 95-112).

Bilinen gerçek şudur ki, tarihin ilk ilkel insanları dahi, yuvarlak cisimlerle oynamaktan zevk duymuşlardır. Nedense tüm canlı yaratıkların, yuvarlanan, zıplayan cisimleri tekmelemek arzusu vardır. Tarih öncesi devirlere ait olup kazılarla ortaya çıkarılmış belgelerde, bazı ilkel insan topluluklarında top yerine insan kurukafalarının tekmelenerek futbola benzer oyunlar oynandığı açıkça görülmüştür (Somalı, 1989: 7).

2.3.1. Dünyada futbolun tarihsel gelişimi

Futbol oyununun ilk olarak nerede başladığı ile ilgili araştırma mecburen kronolojik bir tarih sıralamasıyla ele alınacaktır. Futbol, futbol ile ilgili literatüre bakıldığında milattan önce 5000-2500 yılları arasında Çin’de ve aynı tarihlerde de Mısır’da başlamıştır. Çin’deki bu oyun, ayakla vurularak oynanmaktadır ve oyun Tsu Chu olarak adlandırılmıştır. Tsu “ayak ile vurma” anlamını taşıırken Chu ise “içi tüy ya da hayvan kıllarıyla dolu deri top” anlamına gelir. Tsu Chu oyunundaki amaç topu ayakla 30 ila 40 cm çapında ağırla örülmüş bir deliğin içine atabilmektir. Futbol anlamındaki Tsu Chu oyununun hangi gereksinimden nasıl ve ne sebeple ortaya çıkmış olduğu belli değildir. Kaynaklara göre bu oyun imparatorun doğum günü kutlamalarında oynanmaktaydı. Bu durum, egemen gücün bu oyun sayesinde kutlama gereksinimlerini karşıladığını göstermektedir (Erdoğan, 2008: 19).

Futbol, Çin kaynaklarına göre İ.Ö. 2697 dolaylarında efsanevi beş imparatorun biri olarak anılan Huang-ti’nin imparatorluğu zamanında oynanmaya başlanmıştır (Stemmler, 2000: 13). Huang Ti bu oyunu, askerlerine çeviklik kazandırmak ve grup birliğini öğretmek için kullanmak istemiştir (Öngel,2001: 237).

Futbol tarihi ile ilgili kaynaklara bakıldığında, futbolun Çin’den sonra Japonya’ya ve daha sonra da Mısır’a geçtiği görülür (Erdoğan,2008,12). Eski zamanlarda Mısırlıların ve

Japonların topu tekmeleyerek oynadıkları biliniyor. Ayrıca milattan beş yüzyıl öncesine ait bir Helen mezarının mermerinde bir adamın topa diziyle vurduğu görülmektedir. Antifanes'in komedilerinde de "uzun top, kısa pas, ileriye uzatılan top" şeklinde bunu ortaya koyan parçalar mevcuttur (Öngel,2001:235).

Futbol oyununa M.Ö. 1500 yıllarında Amerika kıtasındaki Aztek medeniyetinde de rastlanmaktadır. Diğer oyunlar da Azteklerden diğer yerlere yayılmıştır. Bunun dışında Meksika'da futbol kutsal bir oyun olarak nitelenmektedir. Oyun siyasal girişim, astrolojik inceleme ve izleyici futbolu olarak betimlenmektedir. Bu çağlarda futbol kralların yarış ya da rekabet oyunuydu ve soylular tarafından oynanırdı. Hem seyirciler hem de oynayanlar için dinsel ve laik bir anlam taşırdı. Yunanlılara baktığımızda ise, onlardaki oyunda takım 12 kişiden oluşuyordu ve aynı rugby oyununda olduğu gibi el de kullanılıyordu. Romalılar bu oyunu Yunanlılardan alarak değiştirdiler ve oyuna Harpatsum adını verdiler. Bu oyun günümüz futbolunun öncüsü olarak nitelenmektedir. Aynı zamanda M.S. Roma'da daha çok askerler arasında oynanan Harputsum'un günümüzdeki modern futbolun esasını oluşturduğu ve bu oyunu Romalıların "Episkyres" isimli, Yunanlılara ait olan oyundan esinlenerek ortaya çıkardıkları söylenmektedir (Erdoğan,2008: 13).

Harpatsum'u Romalılar önce Fransa'ya, daha sonra Avrupa'nın diğer kavimlerine yaydılar. Aynı Romalılar gibi Fransa'nın kuzeyinde yaşamakta olan Celts'ler de öğrendikleri bu oyunu kendilerine uyarladılar. Soyluların "La Soule", halkın ise "La Choule" adını verdikleri bu oyunun 12. yüzyıldan beri oynandığı bilinmektedir (Erdoğan,2008: 14).

Eski Yunan, Romalılar ve Ispartalılar 'da da, ayaktopu oyununun özellikle ordunun çeviklik kazanması için idman olarak oynatıldığı belirlenmiştir. Oyunun İngiltere'ye yine Roma lejyonerleri aracılığıyla götürüldüğü söylenmektedir. Futbolun ilk kez oynanışı ve menşei konusunda Fransızların da bazı iddiaları vardır. Fransızlar oyunun, İngiltere'ye Normanlar tarafından götürüldüğünü iddia ederlerken, İngilizler bu oyunun kendileri tarafından bulunduğunu ve ayaktopu oyununun milli sporları olduğu tezini savunurlar. Fakat bilinen kesin bir gerçek varsa o da, ayaktopunun 12. yüzyıldan itibaren İngiltere Adaları'nda fazlasıyla yaygınlaştığı gerçeğidir. Bununla ilgili ilk yazılı belge 1175 yılına aittir (Somalı, 1989: 8).

Sonuç olarak futbol İngiltere Adaları'nda halkın ve soyluların sevmesi sayesinde hızlı bir yayılma göstermiştir (Erdoğan,2008: 14). Fakat futbol köylerde ve kasabalarda giderek artan bir rekabete sebep olmuş ve bu rekabetler sonucunda ortaya çatışmalar çıkmıştır. Bu olaylar bir iç savaş tehlikesi arz etmeye başlayınca, zamanın kralı II. Edward bir ferman yayınlarak futbolu İngiltere'de yasaklamak zorunda kalmıştır (Türk Futbol Tarihi, 2003: 9).

Hem İngiliz hem de Fransız resmi makamları, futbolun kamu huzur ve asayişini bozduğu görüşündeydi. 19. yüzyıla dek kepezeliklere müdahale edecek bir polis gücünün olmadığını düşünürsek, onlara hak vermemek elde değil. İngiltere'de devletin ileri gelenlerinin futbola kuşkulu gözlerle bakmasının ardında ikinci ve bambaşka bir neden daha vardı: Futbol tebaayı okçulukla uğraşmaktan alıkoyuyor ve savunma gücünü köreltiyordu. İngiliz ve İskoç hükümdarlar sürekli bu olası tehlikeye dikkat çekiyordu (Stemmler, 2000: 29,30).

15. yüzyıl boyunca futbola aynı nedenlerden ötürü sürekli yasak getirildi. Yasağı ihlal edenler ise hatırı sayılır ölçüde hapis ve para cezasına çarptırıldı. Fransa'da da durum bundan farklı değildi. 14. ve 15. yüzyıllarda oyun yasağının gerekçesi "savunma politikası" idi ve aynı derecede önemli diğer tüm gerekçeleri arka plana atıyordu. Bu dönemde artık sadece adamların savunma gücünden dem vurulur, futbolun beraberinde getirdiği tehlike ve şiddetli huzursuzluğun lafı bile edilmez. Çünkü milli çıkarlar, haliyle, kent sorunlarından daha önemlidir. Öte yandan, başkent Londra'da yurtseverlik duygusu giderek azalırken, hoşgörü artmaktadır. Yalnızca az sayıda İngiliz kenti futbolu yasaklamaktan yanadır. Fakat 1410 yılında IV. Henry, henüz futbol yasağı ilan etmemiş kentleri 20 şilin gibi yüksek bir para cezasına çarptırmakla tehdit edince yasağa derhal uyulur (Stemmler, 2000: 31,32).

Fakat süreç içerisinde futbolu yasaklamaya yönelik tedbirler bir işe yaramamış, halkın futbola olan tutkusu devam etmiş, bunun üzerine de daha önce ilan edilen ve futbolu yasaklayıcı fermanlar kaldırılmak zorunda kalmıştır (Arık, 2004: 132).

Tüm bu süreç sonunda futbol 17. yüzyılda İngiltere'de tam anlamıyla gözde bir oyun olmuştur. Krallar bile, soyluları ve halkı bu oyunu oynamaları konusunda teşvik etmişlerdir (Türk Futbol Tarihi, 2003:9). Kral II. Charles ise bu çığır açan hükümdardır.

II. Charles ve beraberindeki soylular, İtalya'ya sığındıkları sırada gördükleri “Giuocco del Calcio” oyununu, döndüklerinde İngiltere adasında oynatmak ve bu oyunu ülke genelinde yaymak için özel çaba sarf etmişlerdir. Calcio oyunu, iki eşit parçaya ayrılmış geniş bir alanda, 27 kişiden oluşan takımlar arasında oynanan ve amacı, ayakla vurularak ilerletilen topun, rakip kaleye atılmasına dayalı bir oyundur (Erdoğan, 2008: 18).

Futbol, günümüzedekine en yakın şeklini de yine 17. yüzyılda İngiltere’de almıştır. Bugünkü haline gelmesinde İtalyanların Calcio’sunun da önemli bir katkı sağladığı söylenebilir (Erdoğan, 2008: 14).

Fakat futbol 18. yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın ilk yıllarına değin üniversitelerde, taşrada ve kentlerde o kadar çok kan kaybeder ki, bazı gözlemciler bu durumu yaklaşan bir ölümün habercisi diye yorumlar, fakat haksız çıkarlar, çünkü futbol bu kritik evreyi tamamen farklı ama İngilizlere özgü bir ortamda, özel okullarda atlatır. Bugün bildiğimiz modern futbolun temeli o dönemlerde işte bu seçkin okullarda atılmıştır. Sonuç olarak, soyluların ve mülk sahibi burjuvaların hep avama özgü diyerek reddettikleri futbol, kendi çocukları sayesinde hayatta kalmış ve yeniden canlanmışır (Stemmler, 2000: 77).

İngiltere’de özel okul öğrencileri arasında ortaya çıkan bu oyunu standart kurallara bağlama çalışmalarının ilk ürünü 1843’te benimsenen Cambridge kuralları olmuştur (AnaBritannica, Cilt.13,1994: 49,50). Cambridge kurallarının benimsenmesinin ardından, oyun ciddi bir dönüştürme sürecine maruz kalmış ve neredeyse her yıl yapılan ve futbolu hızla rasyonelleştiren değişikliklerle ana hatlarıyla günümüz futboluna benzeyen niteliğine yüzyıl bitmeden ulaşmayı başarmıştır (Arık, 2004: 137).

1863’de en önemli olaylardan biri olarak, İngiliz Futbol Birliği’nin kurulmasıyla ayaktopu, Britanya Adaları’nda adeta resmi bir halk sporu olmaya başlamıştır. İngiliz tacirleri, gemicileri ve müstemlekeçileri, her yönü ile geliştirdikleri bu oyunu, gittikleri memleketlerin spora temayüllü halk kesimlerine öğretmeye, yaymaya başlamışlardır. Sırayla, 1874’te Almanya, 1875’te Hollanda, 1876’da Danimarka, 1882’de İsviçre, 1890’da Çekoslovakya, 1894’de Avusturya, 1895’de Macaristan nizamlanmış futbolu benimseyip oynamaya koyulurlarken, Güney Amerika da bu oyunun sihirli cazibesine kapılmışır (Somalı, 1989: 10).

Daha sonraları 1871’de 15 kulübün katılmasıyla FA Kupası karşılaşmaları başladı ve 1881’de İngiliz Futbol Ligi kuruldu. Bu arada futbol bir üst sınıf sporu olmaktan çıkarak hızla yayıldı ve 1884 yılında profesyonelleşme olayı gündeme geldi. 1888 yılına gelindiğinde Profesyonel Futbol Ligi karşılaşmaları başladı. Sonuçta, İngiltere adasından çıkarak Avrupa kıtasına geçen futbol, zaman içinde tüm dünya tarafından benimsendi (AnaBritannica, Cilt.13,1994: 49,50).

20.yüzyıla birlikte İngilizlerin futboldaki tekeli sona ermiş ve dünyanın pek çok yerinde yeni yeni kurulmaya başlayan ülke futbol federasyonları, ortak bir platformda buluşma kararı almışlardır. Bu amaçla, 21 Mayıs 1904 tarihinde, Paris’te, Belçika, Hollanda, Danimarka, Fransa, İspanya, İsviçre ve İsveç temsilcilerinin katıldıkları toplantılar sonrasında, FİFA (Federation of International Football Associations: Uluslararası Futbol Federasyonu) kuruldu. FİFA, bu tarihten itibaren dünyadaki tüm futbol etkinliklerinin ve kurallarının belirleyen bir kurum haline gelmiştir (Arık, 2004: 139).

2.3.2. Futbolun Türkiye’ye gelişi ve yaygınlaşması

Protürkler’ de ayak topu oyununun geçmişi, en az Amerika ve Avrupa’daki kadar eskiydi. Gerek Çin kaynaklarındaki resmi kayıtlar, gerekse çeşitli seyahatnamelerde aktarılan geleneklerle ilgili olarak verilen bilgiler, söz konusu oyunun karanlık dönemlerini aydınlatmaktadır. Nitekim bir seyahatname niteliğindeki La Tartarie adlı eserin yazarı, Asya Tsang’da kızılı ve erkekli karma takımlardan oluşan futbol maçlarını izleyen ismi Hiuan olan Çinli gezginin, anlattıklarına göre: “Futbol maçları, büyük mabetlerin avlularında sıklıkla yapılmaktadır. Bu oyunda elle topa dokunulmaz. Ayak ya da kafa ile vurulur. Oyunda amaç karşı kalenin içine topu sokmaktır. Hiuan’a göre, Türk kadınlarının erkekler gibi savaşçı olmaları, futbol maçlarında gösterdikleri azim ve mücadele ruhu ile açıklanabilir (Tayga,1990; Akt: Öngel,2001: 236,237).

Ayrıca, Ayasofya 1.Mahmut Kütüphanesi’nde 3188 numarada kayıtlı bulunan Hatayname, Türk spor tarihine ışık tutacak nitelikte bir belgedir. Genellikle seyahat eseri görünümünde bulunan Hatayname, futbolun Türklerin milli oyunu olduğuna işaret etmektedir. Eserin futbol ile ilgili bölümünde şunlar yazar; “ *Top oyunu Hatay’da güzeller işidir. Ve sığır kursağından top düzmüşler topu ayakları ile vururlar. Topa el ile dokunamazlar, nazik ayakuçları ile dokunurlar. Kuralsız vurmak ve daireden dışarı çıkarmak yasaktır.*” Bu

satırlardan Hataylı Türklerin belirli kurallar koyarak top oyunu oynadıklarını anlayabiliriz (Hiçyılmaz, 1995: 7).

Öte yandan tarihe ışık tutan bir belge olarak, Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ü Lugati't Türk'ün birinci cilt eserinde, eski Türklerin, futbol adı verilen oyunun çok benzeri olan bir türünü oynadıkları yazılıdır. Ayrıca çeşitli kaynaklarda; "Tepük" adıyla geçen bu oyunun ilkel kurallarının bile, günümüzdeki futbol oyununun modern kurallarını anımsattığı açıkça belirtilmiştir (Somalı,1989:7).

Zamanla Orta Asya'dan Dünya'nın diğer kıtalarına yayılmaya başlayan Türkler, kendilerine yeni hayat sahaları bulmak için savaşmak mecburiyetinde kaldıkları için, ok mızrak atmak, kılıç kalkan kullanmak ve ata binmek daha ağırlık kazanmıştır haklı olarak. Orta Asya'dan göçle birlikte Türkler 'de daha büyük önem kazanan bu uğraşlar, "Tepük" oyununun bir zaman sonra tamamen unutulmasına sebep olmuştur (Somalı, 1989: 8).

Futbol Türkiye topraklarına 19.y.y.'ın ikinci yarısında, pamuk ve tütün ticaretiyle uğraşan ve Osmanlı İmparatorluğu'nda ticaret limanlarına sahip belli başlı şehirlere yerleşen İngilizler tarafından getirilmiştir. İngilizler bu kentlerde ilk olarak kendi aralarında takım kurarak oynadıkları bu oyunu daha sonra Türklere de öğretmişlerdir (Altkat, t.y.) (Erdoğan, 2008: 14).

Elde edilen belgelere göre ise, ülkemiz topraklarında ilk futbol maçları 1875 yılında Selanik'te oynanmıştır (Türk Futbol Tarihi,2003: 11).

Yurdumuzda ise futbol, 19'uncu asrın sonlarına doğru 1895'de oynanmaya başlamıştır. İngilizlerin getirdikleri bu oyun, ilk defa İzmir ve İstanbul'da görülmüştür (Somalı, 1989: 11).

1900'lü yılların başlamasıyla birlikte hareketlenen İstanbul futbolu, ne yazık ki o tarihte sadece İngiliz ve azınlık takımlarının aralarındaki maçlara sahne olmaktaydı (Somalı, 1989:72). Rumlar ve İngilizler kendi aralarında Baklatarlası, Moda ve Kuşdili çayırlarında futbol maçları yaparken, bu oyun Kadıköy ve civarında ikamet eden Türk gençlerinin de merakını celbediyordu. Fakat hem istibdat rejimiyle oluşan baskı hem de ailelerin sahip

olduğu taassup zihniyeti Türk gençlerini bu konuda frenliyordu (Türk Futbol Tarihi,2003: 12).

1900 yılının başlarında “İstibdat Devri’nden dolayı, iki kişinin bir araya gelmesi gibi en doğal hakların kısıtlanması şeklindeki ağır baskılar nedeniyle özellikle İstanbullu gençlerin ve tüm Türk gençlerinin spor yapmaları, kulüp kurmak gibi sosyal faaliyetlerde bulunmaları neredeyse imkansız gibiydi. Buna rağmen saraya mensup ailelerin çocuklarından meydana gelmiş bir grup genç, 1903 yılının başında, Serencebey’deki “Osman Paşa Konağı’nda”; “Osmanlı Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Mektebi” adını verdikleri bir spor kulübünü tesis etmişler ve Seryaver Mehmet Paşa’nın aracılığıyla da Padişah II. Abdülhamid’den (gizli kalmak kaydıyla) faaliyet izni koparabilmişlerdi. İzin şartlı olarak alınmıştı. Padişah tarafından bir futbol takımı teşkil etmek, kesinlikle yasaklanmıştı. Biraz da mecburen o günlerde Beşiktaş, eskrim, boks, güreş ve aletli jimnastik gibi sporları kapsayan bir faaliyet içine girmişti (Somalı, 1989: 72).

1900 yılının başlarından itibaren teker teker tesis edilmeye başlanan Türk Kulüpleri’nin, II. Meşrutiyet’in ilanı ve Cemiyetler Kanunu’nun çıkmasıyla tescil muamelelerini yaptırılmaları sonucunda, başta Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş’ın futbola gereken önemi vermelerinden sonradır ki, Türkiye’de futbol yerleşip gelişim göstermiş, halkın bir numaralı sporu olmuştur (Somalı, 1989: 11).

Zamanla kulüp sayılarının çoğalması sebebiyle İstanbul Futbol Kulüpleri Birliği kurulmuştur. Daha sonra İstanbul Pazar Ligi ve İstanbul Cuma Ligi olarak iki lig oluşturulmuştur (AnaBritannica,1994: Cilt.13: 50). 5 Ocak 1952’de ise ülkemizdeki ilk profesyonel lig İstanbul’da başlamıştır. Bunu 1955 yılında Ankara ve sonrasında ise İzmir takip etmiştir (Hiçyılmaz, 1995: 63).

1913 yılının aralık ayında Selim Sırrı Tarcan, ülkemizde futbol dalında bir federasyon kurulması fikrini öne sürmüştür. Fakat savaşın başlaması ve aynı zamanda ilgisizlik nedeniyle bu fikir gerçekleşmemiştir. Daha sonra 1920’lerde yurt dışında öğrenimden dönen ve ilk federasyon başkanı olacak Yusuf Ziya Öniş, Ali Sami Yen, Burhan Felek, Nasuhi Baydar ile çalışıp, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı adıyla bir dernek kurdular. Derneğin yönetim kurulunda Başkan olarak Ali Sami Yen, ikinci başkan olarak Burhan Felek ve Ali Seyfi, Umumi Katip Fethi Tahsin Başaran, Müfettiş Nasuhi Baydar, Veznedar

Nuri Bey bulunuyordu. Üyeler ise, Taip Servet Hamdi Emin Çap, Yusuf Ziya Öniş, Cevdat Kalpakçioğlu, Orhan Öktem, Doktor Hikmet Bey, Cevdet Rüştü Bey ve Servet Bey idi. 1923 yılında bu cemiyet fiili görevine başladı ve Türkiye Futbol Federasyonu 13 Nisan 1923 tarihinde resmen kurulmuş oldu (Hiçyılmaz, 1995:8).

2.3.3. Futbolun küreselleşmesi

“Küresel” sözcüğünün kavram olarak kökeni yaklaşık 400 yıl öncesine dayansa bile, “Küreselleşme” sözcüğü çok yenidir. Küreselleşme kavramı, ilk olarak 1960’larda ortaya çıkmıştır. Sıkça kullanılmasına ise, 1980’lerde başlanılmıştır. 1990’lar da da bilim insanlarının önemini kabul ettikleri anahtar bir kelime haline gelmiştir (Atasoy, Kuter,2005: 12).

İnsanların ilk toplulukları oluşturmasından bu yana küreselleşmenin var olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle coğrafi keşiflerden sonra insanlar birbirleriyle özellikle ticaretle ve başka sebeplerle iletişime geçmişlerdir. Bunun sonucunda da yeni yerler, yeni kültürler tanıdılar ve birbirlerinden etkilenerek küreselleşme bağlamında önemli adımlar atmışlardır. Günümüze gelindiğinde ise kitle iletişim araçları sayesinde dünya iyice küçülmüş ve dünya üzerindeki sınırlar ortadan neredeyse kalkmıştır. Ve günümüzde gelinen bu son teknolojiye baktığımızda özellikle kişisel bilgisayarlar hayatımıza girdiğinden beri küreselleşme, artık toplumlardan ayrılıp tek tek bireylere ulaşip onları etkisi altına almıştır (Akkaya, 2008: 3).

Bilgi iletişim ağlarının yaygınlaşması ile zaman ve mekanın sıkışması, dünya ekonomisinin yeniden düzenlenmesi ile küreselleşme süreci hızlanmıştır. Küresel kapitalizm, finans ekonomisinin ekonomik egemenliği, uluslararası pazarlama stratejilerinin uygulanması, uluslararası işbölümüne gidilmesi ve küresel üretim süreçlerinin hızlanmasıyla karakterize edilmektedir. Bu gelişmeler, eğitim, hukuk, politika, spor gibi toplumsal sistemler üzerinde etkili olmuştur. Bu etkiler, sporun bir alt dalı olarak nitelenen futbolda da görülmektedir. Futbol, küreselleşme süreciyle çok yönlü bir ilişki içindedir.

Boniface futbolu, küreselleşmenin son evresi olarak görür. Tartışmasız futbol imparatorluğu en evrensel imparatorluktur. Barışçıl olduğu için otoritesi daha sağlam ve

daha eksiksizdir. Ona göre futbol, küreselleşmenin ilk örneğidir. Hatta demokrasiden, piyasa ekonomisinden ve ya internetten bile ilk örneğidir (Boniface, 2007: 10-11; Akt: Talimciler,2008:92).

Futbol nihayetinde bilinen tüm toplumları fethetmesini sağlayan bir niteliğe sahip gibidir. Oyunun ilk ihracatçıları, Victoria dönemi İngiliz denizcileri, iş adamları, misyonerler ve sömürge memurlarıydı. Victoria dönemi Britanyalıları, oyunu Kıta Avrupa'sına, Güney Amerika'ya ve Afrika'nın belirli bölgelerine yaydılar. Ama Asya ve Kuzey Amerika bir asır daha futbolun büyüünden etkilenmedi. Mitin aksine, futbolun küresel bir oyun haline gelmesi uzun bir zaman aldı (Kuper, Szymonski, 2011: 382).

1990 yılında üçüncü küreselleşme dalgasıyla birlikte, dünya ticaretindeki artış, kablolu yayın ve internet, futbolu yeni bölgelere ulaştırdı (Kuper, Szymonski, 2011: 383).

Böylece, küreselleşmenin televizyon, internet, gazete, dergi vs. gibi işitsel ve görsel araçları yaygınlaştırması, futbolunda cinsiyet ayrımı yapmadan kitleler arasında yayılmasını sağlamıştır. (Akkaya, 2008: 4) Çinliler, Japonlar, Amerikalılar ve hatta bazı Hintliler bile bir anda futbolun büyüünü keşfetmişlerdir (Kuper, Szymonski, 2011: 383,384).

Sonuç olarak, futbol uluslararası anlamda katılım içeren bir olay konumuna gelmiştir. FIFA bu süreçte önemli rol oynar. Özellikle 1980'lerin başından itibaren FIFA dünyanın futbola olan ilgisine bakarak yeni metotlar geliştirmiştir. Büyük şirketlerin, spor malzemesi satan kuruluşların, televizyon kanalları ve medyanın da işbirliğiyle futbol küresel bir olaya dönüşmüştür. Bu şekilde futbol olağanüstü bir kitle tüketim olayı ve bazı ekonomilerin merkezi konumuna gelmiştir (Akkaya, 2008: 6).

3. SPOR GAZETECİLİĞİ VE GELİŞİMİ

Hem aktif hem pasif katılımcılarla spora, sektör olma yolunda kitlesel ilgiyi sağlamak adına tek gereksinim kitle iletişim araçlarının içerik ve konu olarak sporu işlemesidir. Zaten kitlelerin spora ilgi duyması sonucunda başta basın olmak üzere tüm kitle iletişim araçları spora yönelmeye başlamıştır. Toplumsal isteklere kayıtsız kalamayan medya içerik olarak sporu işlerken aynı zamanda da spora da bir kitle yaratmıştır. Zamanla basın ve spor arasında kaçınılmaz bir çıkar ilişkisi doğmuştur. Kuşkusuz bunda, sporun ve spor basınının işlevleri etkili olmuştur (Kaya, 2002: 165).

3.1. Dünyada Spor Gazeteciliğinin Gelişimi

Spor, Batı'da 19. yüzyılın sonundan başlayarak daha çok ve öncelikle burjuvazi, daha sonra da halk arasında yayıldı. 1894 yılında olimpiyat oyunlarının yeniden canlanması, dünya çapında yapılan spor tartışmalarının artması, kitle iletişim araçlarının, özellikle de televizyonun spor karşılaşmalarını yayınlaması ve karşılaşmaların sonuçlarını iletmesi sayesinde spor yapan ve sporu izleyen kişilerin sayılarında önemli artışlar meydana gelmiştir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi,1986,Cilt 21: 10762).

19. yüzyılın başlarında kuralları uygulanarak tüm dünyada yapılmaya başlanan modern spor dallarını izleyen seyirciler, karşılaşmalar sonrası yapılan eleştirileri ve yorumları öğrenmek için gazeteleri okumaya başlamışlardır. Bu büyük izleyici kitlesinin ilgisinden dolayı gazeteler kadrolarına spor konusunda bilgili yazarlar aramaya başladılar (Şahan, 2001: 66).

Sanayi devrimi sıralarında da, spor basınının işlevsel olması sayesinde ilk spor gazeteleri yayınlanmaya başlamıştır (Kaya,2002: 165).

Spor gazeteciliğinin tarihine bakıldığında ise, bu 200 yıldan eskiye uzanır. Dünyada yazılı basının öncüsü Hollanda'nın Ansvr şehrinde Niew Tijdinge adı altında 1605 yılında yayınlandı. Fransa'da yayınlanan ilk gazete ise 1631 tarihini taşımaktadır. Sporda öncü sayılan İngiltere'de bile ilk spor gazetesi olan Sporting Life ancak iki yüz yılı aşkın bir süre sonra 1838'de yayınlanabilmiştir (Güler, Demir,1995: 288). Sporting Life gazetesinden 16 yıl sonra yani 1854'te "Le Sport" adıyla Fransa'da yayına başlayan ilk

Avrupa spor dergisinde bulunan “Kibarların Gazetesi” ibaresi, o zamanlarda sporu kimlerin sahiplendiğini ve kitleselleşme düzeyinin ne derece düşük olduğunu da göstergesidir (Nichols vd, 2002:17; Akt: Özsoy,2011: 213.).

Amerika’da ise spor haberleri, New York Times gibi ciddi ve siyasi içerik ağırlıklı gazetelerde günümüzdeki gibi günün siyasi haberlerinin tamamlayıcısı olarak yer almaya başlamıştır. Dergi ve gazeteler yerel bowling sonuçlarından, amatör ve okul sporlarından, basketboldaki Final Four’a, balıkçılık, avcılık ve buz patenine kadar pek çok sayıda spor dalına yer vermekteydi. 5 Mayıs 1773 yılında Amerika’daki Boston Gazette’nin İngiltere’ye bir boks maçı için muhabir göndermesiyle, basılı yayınlarda spor haberlerinin buluşması başlamıştır. 1773 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde Boston Gazette’deki bir boks maçı dünyada bir gazetede yayınlanan ilk spor haberi olmuştur (Nichols vd,2002: 4; Akt: Özsoy,2011: 212-213).

Ancak 1819 yılında yayınına başlayan The American Farmer spor alanında düzenli şekilde yayın yapan ilk Amerikan gazetesi idi. Bu dönemde en dikkat çekici olay ise spor felsefesi alanında makalelerin yazılmaya başlamış olmasıdır (Mc Pherson, Curtis, Loy,145; Akt: Güler, Demir,1995: 288).

1890’larda Amerika’da gazetelerde ayrı spor köşesi ve spor bölümleri ayrılırken aynı dönemde spor Avrupa’da da günlük gazetelere girmeye başlamıştır (Mc Pherson, Curtis, Loy,145; Akt: Güler, Demir,1995: 288).

İngiltere’de 1833’te, Pazar günleri profesyonel atletler tarafından yayınlanan Bell’s Life ise, günümüzdakilere benzer nitelikteki ilk spor gazetesidir (Nichols vd, 2002:4;Akt: Özsoy,2011: 209).

3.2. Türkiye’de Spor Gazeteciliğinin Gelişimi

Ülkemizde spor basını, yazılı basından yaklaşık olarak 50 yıl kadar sonra kendini göstermiştir. (Seyhan,2012:131) Türkiye’de ise, ilk spor yazısının 19. yüzyılın sonlarında eskrim alanında yazıldığı anlaşılmaktadır. Servet-i Fünun dergisini o dönemde Ahmet İhsan Bey çıkarmaktadır. Söz konusu derginin ilk sayısında spora da yer verilmiştir. Ali

Fuat Bey, 1891’de Paris’ten eskrim konusunda bir makale yazmıştır. Bu makale Türk spor tarihinin ilk spor yazısı olarak kabul edilmektedir (Özer, 2012: 22).

Sporla ilgili kitapların yayını da 1891’de başlar. Mekteb-i Sultani(Galatasaray Lisesi) beden eğitimi öğretmenlerinden Faik Bey (Üstünidman) ilk spor kitaplarımızdan birini, Riyaziyyat-ı Bedeniye adı altında yayınladı (Güler, Demir,1995: 288).

Ülkemizde spor yayını yapan dergilerin öncüsü ise Futbol olmuştur (Güler, Demir,1995:289). Futbol dergisinin ilk sayıları hem Türkçe hem de Fransızca olarak yayımlanmıştır. Dergi 28 Eylül 1910 yılında yayın hayatına başlamıştır. Tabloid boy olarak hazırlanan ve sekiz sayfadan oluşan dergi, sonraları “Şeyh’ul Muharririn” olacak Burhan Felek’in önderliğinde yayımlanmıştır. Felek, “Futbol”un tüm yazılarını kendisi yazıp, fotoğrafları da kendisi çekmiştir. Dergi ismi futbol olmasına rağmen, dergi içeriğinde at yarışları, güreş, jimnastik, eskrim, atletizm gibi spor dallarında da haberlere ve yorumlara yer vermiştir (Seyhan,2012:132). Bunu Selanik’te çıkan Asır Gazetesi’nin spora yer vermesi ve 1911’de Tasvir-i Efkar’da ilk maç yazısı takip etmiştir (Çakır,2007: 117).

1920’li yıllarda, günlük gazetelerde İstanbul dışından gelen spor haberleri de yer almaya başladı.(Uzun, 2009:216) Ancak bu dönemde gazete ve dergilerde spora ayrılan alanlar çok kısıtlı ve sporun birkaç alanıyla ilgilidir. Türkiye’deki yazılı spor basınında futbola ilk olarak, futbol karşılaşmalarının mahalli lig statüsü içinde yapıldığı ve futbolun Türk toplumu tarafından benimsenmeye başladığı yıllarda, özellikle yerel gazetelerde ve spor dergilerinde yer verilmiştir (Seyhan,2012: 131,132).

1930’lardan itibaren günlük gazeteler spora daha çok yer ayırmaya başladılar (Uzun, 2009: 216). 1933’de Haber Gazetesi ilk spor sayfasını yapmıştır (Çakır,2007: 117).

1934 yılı günümüze kadar uzanan -gazeteyi arka sayfasından okuma- geleneğinin doğduğu yıl olarak ifade edilebilir. Bu tarihte İ. Muhittin Apak akşam gazetesi *Haber*’in son sayfasını tamamen spora ayırmıştır. Ardından çoğu gazete bu uygulamayı benimsemiştir (Atabeyoğlu,1991: 22-23).

Spor basınıımızın taraflı ilk dergisi ise “*Sarı Lacivert*” adıyla 1937’de yayımlanan dergi oldu. Fenerbahçe Kulübü Genel Sekreteri Hayri Celal Atamer, kulübün faal üyelerinden

gazeteci ve spor yazarı “Con Kemal” olarak anılan Kemal Onan ile birlikte bu dergiye imza atarken, Con Kemal ilk kulüp yazarı olarak da tarihe geçti (Atabeyoğlu, 1991: 28).

1940’tan sonra da Vatan arka sayfasında spora yer vermeye başladı. Akşam, Son Posta ve Cumhuriyet de bu akımı spora ayırdıkları sütunları arttırarak izlediler (Uzun, 2009: 216).

1945-48 yıllarında gazetelerin spor sayfaları yerine, Talat Mithat Hemşehri’nin “Kırmızı Beyaz”, İbrahim Horoz’un sahibi, Sulhi Garan’ın Yazı İşleri Müdürü olduğu “Şut Spor”, Osman Münir Kutnak’ın “Stad”, “Refik Osman Top’un “Top Spor” haftalık dergileri dikkat çekiyordu.

“Burada yazı yazan çalışanların çoğu amatördü veya hobilerini tatmin ettikleri için para almazlardı. Spor haber ve yazıları, genellikle futbol, güreş, boks ile atletizm ağırlıklı olurdu. Basketbolda ise; Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Modaspor, Darüşşafaka, Deniz Lisesi, Rumların Pera, Ermenilerin Şişli ve Yahudilerin de Barkhoba takımlarının maçları çok az ilgi görürdü. Gazetelerin sayfa sayısı 8-10’u geçmediği için spor için 8. sayfada maçların ertesi günü çift sütun yer alır, nadiren de resim kullanılırdı... Bir de fiyat farkı vardı, dergilerin fiyatı 25 kuruş iken öğlenden sonra satışa çıkan Son Saat Gazetesi’nin fiyatı 8 kuruştur. Arka sayfası tamamen spora veriliyordu, sahibi de Selim Baban’dı” (Sılkım, 2011: 71,101).

1948 yılında Sedat Simavi’nin Hürriyet Gazetesi, Londra Olimpiyat oyunlarına özel önem verdi ve Fotoğrafçı Ali Ersan’ı görevlendirdi. Türkiye’nin güreşte 7 siklette Dünya ve Olimpiyat Şampiyonu olduğu, atletizmde 3 adımda Ruhi Sarıalp’in de bronz madalya kazandığı şampiyonanın fotoğrafları manşetlerde yer alınca diğer gazeteler sporun önemini anlamaya başladılar (Sılkım, 2011: 72).

Spor gazeteciliğindeki bu önemli adımdan İslam Çupi’ de şöyle bahsetmektedir:

“Hala her fırsatta örnek olarak gösterilen eski bir tarih başlangıcı vardır. 1948 Londra olimpiyatlarında bizim siyah saçlı güreş ilahları İngiltere başkentinde fırtına gibi esmekte, yayın hayatına yeni başlayan Hürriyet te, bu zaferleri birinci sayfadan dev fotoğraflarla vermektedir. Derler ki o zamandan beri, bu sebepten

Hürriyet Türkiye'nin birinci gazetesi, güreşte Türkiye'nin birinci sporu oldu."
(Milliyet Gazetesi, 18.05.1993)

Spor foto muhabirliği, 1948'de Hürriyet'te başlayan gelişimini 1952'de Milliyet'in spor sayfasına önem vermesiyle sürdürdü (Uzun, 2009: 217,218).

1936 ve 1948 olimpiyatları Türk spor yayıncılığı açısından olumlu olmuş ve atletizm, güreş ve futbol haberleri oldukça fazla dikkat çekmiştir. Bu da gazetelerin toplam satış rakamlarını olumlu etkilemiştir. Bu tarihlerde ayrıca günümüzdeki takım sayfalarını ve kulüp yayınlarını andıran, kulüp dergileri çıkarılmıştır. Bunlar, Sarı Lacivert, Beşiktaş ve Galatasaray'dır (Özer, 2012: 22).

DP döneminde spor en önemli konulardan biri haline gelmiş, hemen her gazete spora yer vermeye başlamış, spor yazarlarının da sayısı artmıştı. Ancak hala spor dallarına göre uzmanlaşma yoktu. Bugün gazetelerin spor servislerinde 9-10 kişinin yaptığını 1950'li yılların başındaki spor yazarları tek başlarına yapmaktaydı. (Uzun,2009: 218) 1952'de ise Türk Spor adı ile ilk günlük spor gazetesi çıkarılmıştır. 1968 yılında da Tercüman Gazetesi çok imzalı ve renkli spor ekini yayınlamıştır. Bu tarihlere bakıldığında spor basını %90'a varan bir oranda futbola yönelikti (Çakır,2007: 117).

Günlük gazetelerin 1960'lı yıllarda spora giderek daha çok önem vermesi, Türk basınında spor dergiciliğinin de sonu oldu. Günlük gazeteler spor haberlerini günü gününe verdikleri için haftalık spor dergileri güncelliklerini ve önemlerini yitirdiler. Spor dergiciliğinin spor gazeteciliğine en önemli katkısı eleman yetiştirmek oldu. Spor dergilerinde, spor muhabirliğini öğrenen insanlar, spor gazetelerinin bugünkü şeklini almasına katkıda bulundular (Uzun, 2009: 219).

Yüzyılın ikinci yarısına başlarken, spor muhabirlerinin sayının arttığı görülmektedir. Bu dönemde Spor Haberleri Ajansı kurulmuş, Türkiye'nin ilk spor gazetesi olan Türkiye Spor gazetesi yayın hayatına başlamıştır. Bu gazete toplamda 50 bin satış rakamına ulaşmıştır. Daha sonra 1963 yılında ise Türkiye Spor Yazarları Derneği kurulmuştur (Özer, 2012: 23).

Daha sonraki dönemlerde günlük gazeteler, spor haberlerine ayırdıkları sayfa sayısını arttırmışlardır. 1970 ve 1980’li yıllarda gazeteler arka sayfalarını spor haberlerine ayırmış, pek çok spor branşından haber bu sayfalarda yer almıştır (Özsoy,2011: 85).

Çağımızda büyük bir hızla gelişen teknoloji kuşkusuz spor gazeteciliğinde de yeni ufuklar açtı. Özellikle Olimpiyat Oyunları, Dünya Kupası, Avrupa Futbol Şampiyonası ve her dalda uluslararası düzeyde gerçekleştirilen büyük spor olayları, basının gelişmeleri bütün ayrıntıları ile görebildiği platformlar oldu (Göral,2015: 3).

Spor sayfalarının zenginleşmesi, spor gazetelerinin yayın hayatına başlamasıyla birlikte önemli bir kitle spor haberlerini izler hale gelmiştir. Günümüzde Türkiye’de yayınlanan bazı spor gazeteleri şunlardır: Fanatik, Fotogol, Fotospor ve Fotomaç (Özer, 2012: 23). Ancak 1990’lı yıllardan sonra futbolun popülaritesinin artmasıyla birlikte, gazeteler Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor’un yani dört büyük kulüp olarak adlandırılan bu takımların haberlerinin yer aldığı “futbol gazetelerine” dönmeye başlamıştır. (Özsoy,2011: 85).

3.3. Türkiye’de Futbol-Medya İlişkisi

Spor, çok geniş kitlelere hitap eden ve bu kitleleri etkileyen bir uğraş alanı olarak kitle iletişim araçlarından faydalanmaktadır. Günümüzde gazete tirajlarını ve televizyonların izlenme oranlarını artırmak için spor, özellikle futbol, basketbol gibi kitlesel sporlar en önemli yayınlar olarak kullanılmaktadır. Çünkü tirajın ve izlenme oranlarının yüksekliği, alınan reklamın dolayısıyla kazancın yüksek olması anlamına gelmektedir. Bu da seyirci çekmesi ve tirajları artırması açısından sporun çok pahalı bir ürün haline gelmesine yol açmıştır. Böylelikle spor ve medya ilişkisi ayrılmaz ve birbirini besleyen iki araç haline gelmiştir (Güler, Demir,1995: 285).

Ülkemizde spor olarak diğer spor dalları içerisinde en çok ilgi gören futbol, artık sadece bir spor dalı olmanın çok ötesindedir (Uzun,2004:8). Futbolun, global anlamdaki popülaritesi ve güncel anlamda toplumsal değerini medyadan bağımsız düşünmek pek mümkün değildir. Futbol, medyanın özellikle televizyonun sayesinde günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Aynı zamanda futbol, yaşam tarzı ve tüketim arasında bir ilişki kurulmasında yönlendirici rol oynamıştır (Alver, 2008: 239).

Arık'a (2004: 272) göre, kitleleri ellerinde tutmak isteyen kitle iletişim araçları futbolun kitleler üzerindeki inanılmaz gücünün farkına varıp, bunun önemini kavradıkları için, futbol denilen bu oyuna, önemli yatırımlar yapmayı göze almışlardır.

Basın yönünden baktığımızda, futbol endüstrisi ile günlük yayın yapan gazeteler arasında en baştan beri sürekli birbirini besleyen bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu karşılıklı ilişki sayesinde özel futbol dergi ve gazeteleri ortaya çıkmış ve büyümüştür (Erdoğan, 2008: 33).

Gazeteler ve radyolar, spor, özellikle de futbol aracılığıyla, tirajlarını ve dinlenme oranlarının arttırmışlarsa da hiçbir iletişim aracının futbolla ilişkisi televizyonla kurduğu ilişki gibi olmamıştır. 1950'li yıllarda başlayan bu ortaklığın ardından, kültür endüstrisinin en önemli taşıyıcısı olan televizyon, futbolun sadece aktarıcısı olmakla yetinmemiş, aynı zamanda oyunun yönlendiriciliğine de soyunmuştur. Sonunda oyunla aktarıcının ilişkisi son derece giriftleşerek, ne futbol televizyonsuz, ne de televizyon futbolsuz yapabilir hale gelmiştir (Arık, 2004: 272).

Tecimsel televizyonların artmasıyla, futbol programlarının sayısı ve televizyonda kapladıkları alan fazlaşmıştır. Günümüzde, neredeyse hemen her ülkede ve her televizyon kanalında futbola geniş yer ayrılmaktadır. Bu yayınlar yalnızca maçların naklen yayını ile sınırlanmamakta, ayrıca futbol merkezli pek çok program beyaz camda kendine yer bulabilmektedir (Arık, 2004: 282).

Bir zamanlar televizyonun yapmak zorunda olduğu şey, yalnızca, yapabildiği kadar karşılaşmaları iyi bir şekilde kaydetmek ve bunu kamusal görevinin bir parçası olarak, mümkün olan en kısa zamanda ve en kaliteli şekilde seyircilere ulaştırmak idi. Süreç içerisinde televizyon şirketleri bununla yetinmemiş ve oyunu mümkün olduğunca "kar edilebilir" bir konumda yeniden üretmenin yollarını keşfetmişlerdir (Arık,2004: 302,303).

Bu yeni yollar sayesinde, futbol karşılaşmalarının veriliş biçimi, izleyiciye bilgi aktarmanın ötesine geçerek, futbol bir eğlence formatı şeklinde kurgulanmaktadır. Şöyle ki futbolun canlı yayınlanmasının yanı sıra, yorumcular ve futbol uzmanları televizyon kanallarına davet edilerek oynanan oyun hakkında uzun analizler, yorumlar ve söyleşiler yapılmaktadır. Ayrıca arka plana ilişkin bilgiler de sunulmaktadır. Bu tür spor programları ile futbol daha fazla kurgulanmakta ve duygu yüklü görüntü, hikaye ve bilgiler

arttırılmaktadır. Ayrıca yeni futbolcular yıldız haline getirilip kahramanlaştırılmaktadır. Futbol-medya birlikteliği, ekonomik kar yönelimi pazarlama stratejisine göre kurulmaktadır. Durumun böyle olması spor alanında yapısal değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu ticarileşme süresinde, kapitalist yapı oyunun ardında görünmez olmakta, futbol bir oyun olarak düzenlenerek, vurgulanmakta ve böylece futbolda “kendine özgü” olan bir kenara atılmaktadır. Oynanan profesyonel futbolun yanında, televizyon aracılığıyla da istenilen şov yapılabilmektedir. Dolayısıyla futbol spor olma özelliğinden koparılarak, medya aracılığıyla şova dönüştürülmektedir. Medyanın futbolunu sunuş şekli sebebiyle, “futbol oyunu” nun yerini “futbol şovu” almaktadır (Alver, 2008: 240,241).

Sonuç olarak televizyon, futbolu futbol olarak izlemenin dışında birçok yolla kitlelere pazarlamakla, hem kendisi hem de büyük futbol kulüpleri için altın yumurtlayan tavuk haline getirdi. Örgütlere, liglere, futbol kulüplerine ve futbolculara hayal edemeyecekleri ölçüde mali kaynaklar sundu. Bu sayede yayın hakları üzerindeki çekişmeler de taraf oldu ve yasal düzenlemeler getirdi. Bunun sonucunda futbolda siyasalın önemi arttı. Fakat televizyon yayınlarının, futbol kulüplerine ait bilet satışı, reklam, hibe gibi geleneksel gelir kaynaklarını bitireceği olasılığı ve endişesi de arttı (Erdoğan, 2008: 33).

Aynı şekilde Arık’a (2004: 288) göre de, büyük medya organizasyonları, dijital yayıncılığa milyon dolarlar yatırmakla yetinmeyip, doğrudan kulüpleri, başka bir deyişle altın yumurtlayan tavukları satın alma ya da hissedar olma yoluna gitmektedirler. Ona göre, tüm dünyada gözlemlenen bu oluşum, futbol ile televizyon arasındaki ilişkinin yalnızca “kitle iletişimi” ile açıklanamayacak boyutlarının varlığına işaret etmektedir. Televizyon şirketleri fazlasıyla değerli olan futbol madenine daha fazla hakim olabilmek için, futbol kulüpleriyle sahiplik ilişkisine girer. Böylece, ilgili kulüplerin stratejik adımlarını takip ederek kulüpler üzerinde söz sahibi olmayı amaçlamaktadırlar.

Artık medya futbolun yönüne göre hareket eden bir yapı yerine futbola yön veren bir yapıya ulaşmıştır (Aktaş, 2012: 81). Mcgill’ e (2006: 126,127) göre inanılmaz olan şey, futbol asla televizyon şirketlerinden daha iyi bir konumda olduğunu, çünkü televizyon istasyonlarının futbola, futbolun televizyon istasyonlarına olan ihtiyacından daha fazla ihtiyaç duyduğunu fark etmiş gibi görünmemektedir. Yarın televizyon yok olsaydı oyun devam ederdi, ama televizyon şirketleri büyük çaba ve maliyet olmadan futbolun getirdiği

izlenme rakamlarına ulaşamazdı. Ulaşsalar bile bu rakamları bu kadar düzenli olarak elde edemezlerdi.

Talimciler'e (1999) göre, Türkiye'de futbol, her dönemde kitlelerin ilgisini üzerinde taşıyan bir alan olma özelliğini sürdürmüştür. Kitleler üzerindeki futbol ilgisinin artmasında özel televizyonların yaptıkları yayımların önemli etkisi olmuştur. Toplumumuz 90'lı yıllarla beraber medyayla beraber dönüşüm yaşamıştır. Bu süreçte medya gündemi belirlemiş, futboldaki yükseliş trendi ve Avrupa'da elde ettiğimiz başarılar sayesinde futbol ve medya arasındaki ilişki güçlenmiştir.

İlk başlarda Cumartesi ve Pazar yayınlanan maçlara, Cuma yayınları eklenmiş, Pazar akşamları ise gece yarısına kadar süren hakem ve maç tartışmaları kendine yer bulmuştur. Daha sonra yayınların 4 güne çıkması futbolun taraftarın gözünde hafta sonunda yaşanan bir heyecan olarak görülmesinin önüne geçmiş, futbol gözünüzü bir an bile kendisinden çevirmemeniz gereken ve her şeyden daha çok önemsenizi ön gören bir iş muamelesi görmeye başlamıştır (Aktaş, 2012: 77).

Böylece taraftar medyaya daha fazla bağımlı hale gelecek ve televizyon daha fazla kazanacaktır. Tabi ki bu ilişki sadece televizyon kanallarının futboldan büyük gelirler elde etmeleriyle sınırlı kalan tek taraflı bir kazanç olmamakta aynı şekilde futbol kulüpleri de televizyonlar sayesinde kazançlar elde etmektedirler.

Medya ile futbol ilişkisinde medya futbola, çok geniş izleyici kitlesi, etkinliği ve yayın önemi nedeniyle ihtiyaç duyarken, futbol medyaya, spor türünün popülerliği, reklam ve para için gereksinim duymaktadır. Çünkü futbolun medyaya, sponsorlara ve reklam verenlere ihtiyacı vardır (Alver,2008: 238).

Yönetimsel bir bakış açısıyla bakan kulüplerin gerçekçi ve tükenmesi zor bir kaynak olarak gördükleri medya aracılıklı reklam sektörü, futbol takımları yönetimlerinin bugün müşteri olarak görülen taraftar kitlesini de kullanarak bugünlerde bitmesi mümkün olmayan medya-futbol ilişkisinin başlamasını sağlamıştır (Aktaş, 2012: 75).

Bu sebeple, medya, futbolu güçlendirirken, futbol da medyadan yararlanma yollarını geliştirmeye çalışmaktadır (Alver, 2008: 238).

Türkiye’de kulüplerin temel gelir kaynağını, özellikle futbol maçlarının hasılatı oluşturmaktadır. Son yıllarda ise, futbol karşılaşmalarından elde edilen gelirden daha fazlasını, futbol maçlarının televizyonlarda yayınlanması için ödenen ücretler sağlamaktadır (Erdoğan,2008: 32).

Sonuç olarak bakıldığında, medya ve futbolun girift bir ilişki içinde oldukları görülmektedir. Birbirleri üzerinden kazanç elde etmenin yollarını aramakta ve karşılıklı olarak birbirlerini beslemektedirler. Futbol kendisi için de, medya için de eğlence aracı olmaktan çıkmış ve yalnızca bir kazanç aracı olmaya başlamıştır.

3.3.1. Spor yazarlığından futbol yazarlığına

Türk spor basınında profesyonel spor yazarlarının ortaya çıkması 1930 yılından sonra gerçekleşmiştir. Özellikle gündelik gazeteler, spor haberlerini ve yorumlarını okuyucularına daha iyi aktarabilmek için gazete kadrolarında sadece spor alanında profesyonel yazarlara yer vermeye başladılar. Ayrıca bu yıllardan başlayarak gazeteler yurdun çeşitli yerlerinde de özel muhabir ve yazarlar görevlendirmeye başladılar. 1950’li yıllarda Türk basınında spor muhabiri ve yazarının sayısı gittikçe artmıştır (Atalay, 1998: 51).

Günümüze gelindiğinde ise, spor gazeteciliği yerini futbol gazeteciliğine bırakmıştır. Bunu da spor medyasının ticari kaygılarına bağlayabiliriz. Çünkü futbolu bir amaç olarak ele alan televizyon yayınlarının 1950’li yıllarda başlamasından günümüze geldiğimiz bu süreçte haber verme amacı yerini büyük paralar kazanma aracına bırakmış durumdadır (Aktaş, 2012: 84).

1990’larda dünya sporda etkili ve güçlü bir sürece ticarileşmeye şahit olmuştur. Spor olayları ve etrafındaki katma değerler önemli bir ekonomi sektörüne dönüştü. Sporla ilgili spor malzemeleri, araçları, yiyecekler, medya vb. gibi endüstri kolları toplumlar için alışılmış, sıradan tüketim alanları haline geldi. Spor artık bazı pazarlar arasında kâr sağlayan bir köprü konumundadır. Şuan dünyada en popüler spor futboldur. Ayrıca; sadece bir spor dalı değil, güçlü bir sportif-ekonomik yapıya sahip eğlence sektörüdür (Akkaya, 2008: 5).

Bu yüzden baskı sayısı kaygısı yaşayan medya sektörü içindeki spor yazarları, büyük bir endüstri durumuna gelen futbol endüstrisinden faydalanmak ve fazla sayıda okuyucunun ilgisine mazhar olmak için, abartılı manşetlerle, magazinsel içeriklerle yazılarında çoğunlukla futbola dair haberlere yer vermektedirler.

Medya Takip Merkezi'nin yaptığı araştırmalara göre gazetelerin spor sayfalarında yer alan içeriğin %69,8'lik bir kısmının futbola ayrıldığı görülmüştür. Bu durumun aslında ülkede futbolun başlı başına ne kadar büyük bir arz-talep olgusuna sahip olduğunun kanıtıdır (Aktaş, 2012: 93).

Spor denilince aklımıza atletizm, basketbol, voleybol, güreş, jimnastik, yüzme, boks, badminton, hentbol, binicilik, bisiklet ve daha fazlası gelmesi gerekirken, günümüzde çoğu insana hangi sporu izlemeyi seversiniz denildiğinde çoğunlukla futbol cevabı alınır.

Spor yazarlarının artık neredeyse futbol yazarına dönüşmesinin bir çok sebebi sayılabilir. Diğer branşların futbol gibi ekonomik geri dönüşlerinin olmaması, futbolun reyting ve tiraj getirmesi, eski hakem, futbolcu, kaleci ya da futbol adamlarının bildikleri tek branş olan futbol üzerine odaklanmaları, sporun diğer branşlarında uzmanlaşmış gazetecilerin bulunmaması, spor kültürünün ve salon sporlarının gelişmemesi, popülere yönelme vb. gibi. Bu durum, ülkemizde spor yazarlığının yerini futbol yazarlığına bırakmasıyla sonuçlanmakta, futbol diğer branşları hegemonyasına almaktadır.

Türkiye'de 1985'li yıllara kadar spor gazeteciliği, gazetecilik orijinli kişiler tarafından icra edilmiş, karşılıklı anlayış ve mesleki dayanışma sergilenmiştir. 1964 yılında Türkiye Spor Yazarları Derneği de bu birlikteliğin ürünü olarak İstanbul'da tüm gazetelerin spor temsilcilerinin katılımıyla kurulmuştur. 1970'li yıllar ise spor gazetecilerinin duayenlerince "mesleğin altın yılları" diye anılmaktadır. 1990'lı yıllarda ise spor gazeteciliğinde eski profesyonel futbolcuların hakimiyetini görmek mümkündür. Taraftarların sevgilisi olmuş ve futbolu bırakmış eski star futbolcular meslekte istihdam edilmiştir (Çakır, 2007: 118). Bu durum spor basınında niteliğin azalmasına neden olmuştur. İslam Çupı bu durumu şöyle özetliyor:

"Eskiden futbol yazarı gündüz oynanan maçı seyrederek gazetesine gelir, önüne bir kahve koyar, uzun uzun düşünür ve oya gibi işlenen bir maç yazısı veya keyifli kritikler yazardı. Şimdi geceleri telefon başında kopuk kopuk seyrettiği maçı

aceleye gelmiş hiçbir kelime terazisine sokulmayan kritiğini kaleme alıyor, o lezzetli ciddi bir öyküye benzeyen maç yazıları sizlere ömür hiç yazılmıyor. Spor sayfalarındaki kalitesizlik, fikir erozyonu, yazılardaki yozluk gözle görünür düzeye geldi.” (Milliyet Gazetesi, 09.01.2001)

3.3.2. Duayen spor yazarları

Günümüzde spor yazarlarına bakıldığında alaylı olarak adlandırılan ve çoğunluğunun eski ünlü futbolcu ya da hakemlerden oluştuğu görülmektedir. Duayen dediğimiz spor yazarlarına günümüz spor basınında rastlamak neredeyse imkansızdır. Duayen spor yazarı denildiğinde akla ilk gelen isimler ise; Semşi Sılkım, Adnan Akın, Eşref Şefik, Halit Kıvanç, Halit Talayer, Tarık Bilgin, Samim Var, Tevfik Ünsi, Halit Talayer, Niyazi Sel, Namık Sevik, Doğan Koloğlu gibi isimlerdir. (Sılkım, 2011:56,57).

İslam Çupi'nin de “Kah açık tribün, kah o zamanın basın devleri, *Halit Kıvanç, Halit Talayer, Tarık Bilgin, Samim Var ve Tevfik Ünsi* gibi Babı Ali ustalarından Türk oluşumuza binaen verilmiş bedava biletlerle maçtan maça koştum.” dediği duayenlerin hayatlarına sırasıyla bakarsak eğer;

Semsi Sılkım (1923-2013): 1942 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde Ömer Besim'in yanında muhabirlik yaparak gazetecilik mesleğine başlamıştır. Sılkım, Sulhi Garan'ın “Şutspor” ve O. Münir Kutnak'ın “Stad Spor” dergilerinde çalışmıştır. Ayrıca ilk polisiye dergi olan “Kelepçe” de ve Mithat Eriş' in “Fenerbahçe” adlı dergisinde yazı işleri müdürlüğü görevini üstlenmiştir. 1954- 1961 yılları arasında ise, Ethem İzzet Benice'nin “Gece Postası” ve “Son Telgraf”, gazetelerinde magazin, belediye ve spor dallarında çalışmıştır. Aynı yıllarda Habip Edip Törehan'ın “Yeni İstanbul”, Halil Lütfi Dördüncü 'nün “Tan”, Gökşin Sipahioğlu ile Ali Oraloğlu'nun “Şehir” isimli gazetelerinde istihbarat şefliği yapmıştır. Aynı gazetenin eki “İnci” yi de hazırlamıştır. Promosyonla kitap, ansiklopedi, hediye ve konserli çekilişler düzenlemiş ve 17 yıl boyunca bunları yönetmiştir. 1981-1988 yılları arasında Şişli ve Sarıyer belediyelerinin basın danışmanlığı görevini yürütmüştür. Türkiye Gazetesi'nde esnaf muhabirliği yaparken fırıncılar sendikası ve minibüsçüler odasının da basın danışmanlığını yapmıştır. Ayrıca Eminönü Belediyesi'nin “Yeniçağ” ve “Şelale” gazetelerinde de çalışmıştır. Türkiye Musiki Eseri Meslek Birliği'nin (MESAM)

basın danışmanlığını da yapmıştır.³ Aynı zamanda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesi, 1988 Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü ve Basın Şeref Kartı sahibi olan Sılkım 22 Mart 2013 yılında 90 yaşında yaşama veda etmiştir.⁴

Adnan Akın (1912-1985) :1912' de İstanbul'da doğmuştur. Vefa Lisesinde okurken aynı zamanda futbola da başlamıştır. Genç yaşta ilk olarak yönetici, daha sonra da hakem olmuştur. FİFA listesine girerek Hakemlikteki başarısını göstermiştir. 1950 yılından sonra federasyonlarda üye, teknik komite üyesi ve merkez hakem komitesi üyesi olarak yer almıştır. Akın, bir dönem Balıkesir milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde de görev yapmıştır. Bunların dışında Gazeteciler Cemiyeti yönetim Kurulunda ve Haysiyet Divanında yer aldı. Akın, ilk kez 10 Nisan 1963'te kurucu başkan oldu. Ardından 16 Mayıs 1963'teki genel kurulda bu göreve getirildi. 18 Mayıs 1964'teki genel kurulda bir kez daha seçildi.⁵

Milli futbol hakemi ve sonra da spor yazarlığına başlayan Adnan Akın, İkdam Gazetesi'nde spor yazarlığı yaparken, onu Tahsin Öztin Hürriyet'e transfer etmişti. TSYD'nin de kurucu Başkanlığını yapan ve Basın Şeref kartı sahibi olan Adnan Akın, 1985 yılına yani vefat edene kadar, Hürriyet'te spor yazarken, Erol Simavi'nin de her bakımdan en yakınında olan kişi olarak tanınıyordu (Sılkım, 2011: 42).

Eşref Şefik (1894-1980): Spiker olan Şefik'in acı bir dili vardır. Hiçyılmaz'a göre, iki ucu da keskindi kaleminin. Hem Akşam gazetesinde hem de Olimpiyat da yazardı. Eşref Şefik'in 1 Haziran1934'de Fenerbahçe-WAC (Avusturya) maçını radyodan vermesi, 9 Haziran 1934 tarihli Olimpiyat dergisinde haber olarak işlenmiştir. Eşref Şefik daha sonra birkaç maç anlatmış ve genellikle boks ve güreşte ihtisas sahibi olmuştur (Hiçyılmaz, 1995: 41,45)

Samim Var (1925-1976): 1925 yılında doğmuştur. Fenerbahçe Genç Takımı, Fenerbahçe Kulübü ve Adaletspor'da oynamıştır. 1952 yılında futbolu bırakmıştır ve spor yazarlığı yapmaya başlamıştır. Türkiye Spor Yazarları Derneğinin kurulması için çalışmıştır. 1972-1975 yılları arasında derneğin 4. Genel Başkanlığı görevine getirilmiştir. Ayrıca

³ <http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=5344><http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=5344> Erişim Tarihi: 02.12.2016

⁴ <http://www.milliyet.com.tr/semsi-silkim-hayatini-kaybetti-gundem-1684005> Erişim Tarihi: 02.12.2016

⁵ http://www.tsyd.org.tr/wp/?page_id=7266 Erişim Tarihi: 01.12.2016

Uluslararası Spor Yazarları Birliği (AIPS) Yönetim Kurulu'na seçilmiştir. Spor yazarı olarak çalıştığı dönemde ödüller de alan Samim Var 1976 yılında vefat etmiştir.⁶

Halit Talayer (1930-1999): Talayer, 1930 Samsun doğumludur. 1950 yılında Milliyet Gazetesi'nde spor sekreteri olarak gazeteciliğe başlamıştır. Türkspor, İstanbul Ekspres, Havadis ve Tercüman gazetelerinde çalışan Talayer aynı zamanda sürekli basın kartı sahibi duayen bir gazeteci ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin de üyesiydi. İslam Çupı'nın 23 Kasım 1999 yılındaki köşe yazısında; *“İnönü Stadı'nın basın tribününde büyük ve küçük, usta ve çırak olarak çok karşılaştığım Halit Talayer ile, 1959 yılında Havadis gazetesinde o servis şefi, ben çalışan olarak ilk defa yüz yüze geldiğimde, Halit ağabey bu mesleğin doruklarındaki üç beş insandan biri, ben ise mesleğin başlarında olanca toylukları taşıyan bir müptedi idim.”* dediği Talayer fevkalade İngilizcesi, spor konusundaki sınırsız ufuk genişliği aynı zamanda da edebiyat sinema ve tiyatroya duyduğu ilgi ve gazetecilikteki sayfa çizimi ile bu mesleğin birkaç duayeninden biridir.

İslam Çupı' Talayer'in yaptığı işi şöyle anlatır; *“O zaman fiilsiz başlıklar atan, hafta içindeki futbol dışı iç ve dış haberlerden kendine özgü manşetler bulan Halit Talayer ağabeyim, olanca oyuncaklı sayfalar çizen, fotoğrafları küçük ve büyüklüklerine göre iyi ayarlar o tarihlerdeki flaş spor sayfalarından birisini hazırlardı.”*

Tevfik Ünsi Arkun (1917-2004): 1917 yılında İstanbul'un Bakırköy semtinde doğmuştur. Arkun soyadını taşımaktadır ve Mebrake-Ziya Ünsi Arkun'un oğullarıdır. Galatasaray Lisesi'nden sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde eğitim alan Tevfik Ünsi, gazeteciliğe 1938 yılında Kırmızı Beyaz dergisinde spor yazarı olarak başlamıştır. Çeşitli spor dergilerinin yanı sıra Tanin, Tercüman, Son Saat gazetelerinde de yazı işleri müdürlüğü ve yazarlık yapmıştır. Almanca konuşmasının yanında İngilizce ve Fransızca bilmekteydi. Futbol Ansiklopedisi, Spor Ansiklopedisi, Kurşun Yağmuru ve Alevli Kalpler isimli kitapları yayınlanmıştır. Aynı zamanda Türkiye Spor Yazarları Derneği(TSYD)'nin kurucu üyesi olan Tevfik Ünsi, Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü sahibidir. Neriman Erkun ile evli ve üç çocuk babasıdır.⁷

⁶ <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=1901> Erişim Tarihi: 01.12.2016

⁷ http://www.tsyd.org.tr/wp/?page_id=9278 Erişim Tarihi:01.12.2016

Halit Kıvanç (1926-): 18 Şubat 1926 da İstanbul, Fatih'te dünyaya gelmiştir. Türk radyo ve televizyonlarının eski maç sunucusu ve gazetecisidir. Yazar ve müzisyen olan Ümit Kıvanç'ın babasıdır. Türkiye'nin en ünlü ve en uzun süre çalışan sunucularındandır. Ayrıca Pele ile röportaj yapan ilk gazetecidir.⁸ Zamanın Fener Spor Gazetesinde çalışan Halit Kıvanç; Siirt'in Kozluk İlçesi hakimliğine atanınca gazeteciliği bırakmış, daha sonra ise gazeteciliği özlediği için, hakimlikten istifa etmiştir. Halit Kıvanç'ın gazeteciliğe tekrar dönüşü ve hayatındaki sonraki gelişmeleri Şemsi Sılkım şöyle aktarmıştır;

“1944 yılındaki Halit Kıvanç gitmiş yerine, dünyası değişen Halit gelmişti adeta. Gazeteciliğe öylesine hırsıyla başladı ki, ilk önce Son Telgraf, ardından Gece Postası gazetelerinin spor sayfalarına hareket getirince, diğer günlük gazeteler de hızlandı. Gazeteler Halit Kıvanç için bir bakıma yarışa girişti. Halit Kıvanç'ın radyoda maçları anlatmasıyla şöhreti de arttı. Başka bir olay ise, Türkiye'de Televizyon bilinmezken, İstanbul Teknik Üniversitesi deneme programlarında, Halit Kıvanç, güleç ve yakışıklı tipiyle halkı çok etkiledi. Esprilerle süslü konuşmaları ve spor olaylarını nakli, Halit Kıvanç modası getirdi. Bu kez açılışlar, törenlerin sunuşu ve ardından defile ve davetlerin tek adamı oluşu da, onu kısa sürede zirveye erıştirdi. Türkiye'de televizyon ortaya çıkmasıyla sunuculuğun ilk akla gelen ismi oldu. Televizyonda Uluslararası Güzellik yarışmalarını sunuşu, balo ve törenlerdeki vazgeçilmezliği ile bir bakıma sunuculuk patenti alan Halit Kıvanç, yurdun en önemli yerlerinde yapılan açılışların da tek adamı olmuştu. Ayrıca yurtdışı davetleri de dikkate alınca Türkiye'nin milli sunucusu oldu” (Sılkım, 2011:56,57).

Niyazi Sel (1908-1990): Fenerbahçe'de yetişmiştir ve 1928 yılından itibaren kesintisiz 10 yıl Fenerbahçe'de oynamıştır. Toplam 216 maçta 79 adet gol kaydetmiştir. Fenerbahçe yönetim kurulunda vazife gören Sel, başarılı bir yönetici ve Umumi Kaptan olmuştur. Ayrıca Niyazi Sel, Futbol Federasyonu Heyetlerinde de görev almıştır. Bunların dışında Orhan Şeref Apak'la birlikte Genç Milli Takım davasını başlatmışlar ve bu alanda da başarılı olmuştur. Fenerbahçe'nin ünlü milli futbolcusu sağ açık Niyazi Sel'in 1938 yılında futboluna devam ederken Son Saat Gazetesi'nde maçları yazması büyük ilgi toplamıştır. Sel'in futbol oynarken spor yazarlığına başlaması olay olmuştur. Son Saat Gazetesi'nin

⁸ https://tr.wikipedia.org/wiki/Halit_Kıvanç Erişim Tarihi: 01.12.2016

satışı bir anda 8 binden 14 bine çıkmıştır. Pek çok eski futbolcu da o dönem spor yazıları yazıyordu fakat onların yazdıkları spor dergileriydi. Niyazi Sel ise günlük gazete de spor yazarı olmuştur. Türkiye Spor Yazarları Derneği (TSYD) üyesi ve ayrıca İstanbul Radyosu'nda da futbol spikerliği yapan Niyazi Sel, çok değerli dostu olan Halit Kıvanç'ın da spikerlik hayatına atılmasında vesile olmuştur. İkili, dostluklarını Niyazi Sel'in vefat ettiği 1990 yılına kadar sürdürmüştür.⁹

Namık Sevik (1926-1986): İslam Çupı'nın "Bugün "nereden nereye gelmişiz" diye bir mesafe merakına kapılmış ne kadar meslektaş varsa, onlara bir tek spor anıtı verebilirim, Namık Sevik...Bugün spor sayfaları günlük gazetelerde kurumlaşıp, tirajların bir ağır topu haline gelmişse, bugün spor gazeteciliği itibar ve saygınlık olan bir mesleğe dönüşmüşse, bugün spor gazetecisine her türlü konfora sahip bir bağımsız tribün, kendi işyerinde en üst imkanlar verilip, el üstünde bir yerde tutuluyorsa, bunu tek bir insana borçluyuz, Namık Sevik'e..." (Milliyet Gazetesi, 04.07.1995) dediği Sevik, 1926 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir.

Yükseköğrenimini Coğrafya Fakültesi'nde tamamlamıştır. Gazeteciliğe ise 1950'de Son Saat gazetesinde başlamıştır. Sonrasında Akis ve İstanbul Ekspres dergilerinde çalışmıştır. 1956 yılında vefatına kadar 30 yıl boyunca Milliyet Gazetesinin Spor Servisi Sorumlu Müdürlüğü görevini sürdürmüştür. Ayrıca TSYD kurucularından olan Sevik, 1965-1971 yılları arasında da TSYD'nin başkanlığını yapmıştır.¹⁰

Doğan Koloğlu (1927-2013): 1927 yılında Sürmene'de doğan Koloğlu, ilk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlamıştır. Galatasaray'a futbolcu, yönetici ve teknik adam olarak hizmet etmiştir. Ayrıca Galatasaray Divan Kurulu 2. Başkanlığı'nı yapmıştır. Hürriyet Gazetesi Spor Servisi Müdürlüğü yapan, Milliyet, Vatan, Sabah ve Akşam gazetelerinde çalışan Koloğlu gazeteci ve araştırmacı yazar kimliğiyle Türk basınının önemli isimlerindendir. Doğan Koloğlu da TSYD'nin kurucu üyelerindendir ve 1981-1984 yılları arasında TSYD'nin Genel Başkanlığı'nı yapmıştır. 13 Kasım 2013'te, uzun süredir tedavi gördüğü hastanede yaşamını yitirmiştir.¹¹

⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Niyazi_Sel Erişim Tarihi: 16.11.2016

¹⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Namık_Sevik Erişim Tarihi: 16.11.2016

¹¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fan_Kolo%C4%9Flu#cite_note-1 Erişim Tarihi: 17.11.2016

3.3.3. Spor medyasının dil özellikleri

Talimciler'e (1999) göre, iletişimin temel taşıyıcısı olan dil, hem toplumsal kurum hem de bir değerler dizgesidir. Dil de, sözcüklerden ve bu sözcüklerin belli dilbilgisi kurallarına göre dizilimlerinden oluşur. Bu bağlamda, bir sözcük bir bakıma kastettiği şeyin yerine geçen bir göstergedir.

Kitle İletişim Araçları da kullandıkları dil ve söylemler ile gerçeği kendilerinin oluşturdukları yeni tanımıyla bize sunarlar. Spor basınının diline baktığımız zaman, bu konu hakkında çok şey yazılıp söylendiği görülmektedir. Yazılı ve görsel basında kullanılan dil üzerinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazıları medyada kullanılan dilin yalın ve düzgün olması gerektiğini söylerken, bazıları ise medyanın dilinin hayatı yansıtması gerektiğini, bu yüzden de sokakta ve hayatın içinde halkın kullandığı argo vb. alt dillere başvurmanın kaçınılmaz olduğunu savunurlar.

Fakat medyanın haber iletme görevini göz önünde bulundurursak, haber dili, belli bir eğitimin sonucunda kazanılan, dikkatle sözcük seçimleri yapılan, dilbilgisi kurallarına uyulması gereken, okurun aklında soru işaretleri bırakmayacak şekilde açık ve net bir dildir. Bu sebeple, haber dili ve bu dilde kullanılan öğeler oldukça önemlidir (Yıldız Ekin, 2005: 96).

Spor basını, varlığını sürdürebilmek için, çoğunlukla konuşma dilinin kurallarına aykırı davranarak izleyici ya da okuyucularının istediği dili tercih etmektedir (Gerek, Ünveren, Seyhan, 2015: 190). Fakat spor medyasının gündelik konuşma dilini içselleştiren ve bu doğrultuda okuyucuları ile buluşturan bir söyleme sahip olması, metinlerin son derece basit bir dille yazılmasına ve bu haberler içerisinde gündelik hayattaki gibi göndermelerin bulunmasını doğal hale dönüştürmektedir (Demir,2016: 81).

Ancak, basında bir haberi duyururken kullanılan dil, toplumun ahlaki değerleri göz önüne alınarak düzenlenmelidir. Ama maalesef ki, spor basınıımız bu konuda gerekli özeni göstermemektedir (Göral,2015:5).

Kaya'ya (2002: 143) göre de; spor basınında, uygulamada, haber diline göre daha farklı bir şekilde yapılandırılan bir dil kullanılmaktadır. Spor basınında, haber diline göre farklı bir dil kullanılmasının ilk ve en önemli sebebi, ilgili sporun değişik bir yapı ve işleyişe sahip olmasıdır. Sporun doğasıyla alakalı özellikleri aktardığı için, spor basını kaçınılmaz

olarak dilde farklılaşmaya gitmektedir. Öte yandan bir spor dalının ilke, kural, uygulanma biçimi olarak diğer spor dallarından farklı olması da spor haber ve yorumları ile kullanılan dile yansımaktadır.

Spor kavramı ve söz dizilimleri, argo sözcük ve söz dizilimleri, ulusal semboller, patolojik kavramlar, deyimler, militarist kavramlar, doğa kavramları, mitolojik kavramlar ve ekonomik kavramlar, Türk spor basınının haber dilini oluşturan ögeler olarak belirlenmiştir. Spor basınında haber dili büyük ölçüde spor dünyası tarafından kullanılan söz ve kavramlardan etkilenmiş olsa da, spor basınının haber dilinde deyimler, ulusal semboller ve militarist kavramlar da ağırlıklı bir yer tutmaktadır (Kaya,2002: 148).

Yine aynı şekilde ülkemizde yazılı spor basınında futbol anlatım dili ve spor sayfalarındaki futbol ile ilgili başlıklarda deyimler, metaforlar, yazımsal sapmalar, sıfatlar, kişileştirmeler, benzetmeler, sesbilimsel sapmalar, incelemeler, çağrışımlar ve abartmalar büyük ölçüde kullanılmaktadır. Bu söz sanatlarının kullanılmasındaki amaç ise, haber dilini, özellikle de futbol basınında kullanılan anlatım dilini güçlendirmek ve okuyucunun ilgisini çekmek ve bu ilgiyi sürekli kılmaktır (Yıldız Ekin, 2005: 105,106).

Okuyucunun ilgisini çekmek için kullanılan bu bütün kavramlar, özellikle, argo sözcük ve söz dizimleri, kullanılan yabancı sözcükler spor basınının imajını kötü yansıtmaktadır. Bu yüzden, spor basını, kullandığı dili ile kültürü yozlaştırma suçlaması ile karşı karşıyadır. Bu suçlamanın dayanakları sadece spor basını dilinde kullanılan yabancı sözcükler ve bu sözcüklerin ana dili yozlaştırması ile sınırlı kalmamaktadır. Spor basınının yoz bir dil kullanması, dile ve kültüre yabancı kavram ve sözcüklerin kullanılmasından çok daha ağır zararlar vermektedir ve giderilmesi ise çok da kolay olmamaktadır (Kaya, 2002: 146).

Spor basınında sıkça karşılaşılan bir diğer kavram yumağı militarist kavramlardır. Spor gazeteleri, özellikle futbol müsabakalarını savaş metaforları kullanarak okuyuculara duyurmakta ve “kayıpma”, “intikam” gibi taraftarlar arasındaki gerginliği arttıracak tarzda kelimeleri haber başlıklarında sıkça kullanılmaktadırlar. Bu tarz bir dil taraftarlar arasındaki rekabeti düşmanlığa çevirmeye zemin hazırlayacak türdedir (Özsoy, 2011: 110).

Sporun kazanma amacı üzerine yoğunlaşması ve hatta bu amaç için yapıyor olması, böylesi niteliklere sahip olan sporu içerik ve konu olarak işleyen spor basınının kesin ve

net bir biçimde savaşı kazanmaya odaklanan silahlı kuvvetlerin kullandığı kavram ve ifadelerin kullanmasının masumane bir nedeni olarak görülebilir (Kaya, 2002: 148).

Spor medyası özellikle ticari kaygılarla, bu tür söylemler aracılığıyla belirli takımlar arasındaki gerilimi arttırmaktadır. Bu sayede satış ve reytingleri arttığı için şiddeti desteklemektedirler. Bu sebeplerle çarpıcı ve tahrik edici sloganlar üretilmekte, yazılar yazılıp başlıklar atılmakta aynı zamanda söylenmemiş sözleri ve verilmemiş demeçleri, söylenmiş ve verilmiş gibi kullanabilmektedirler. Yine amaç, izleyici ve okuyucuları habersiz bırakmayıp, ilgiyi sürdürmek aynı zamanda da gerilimi yüksek tutmaya devam etmektir. Dolayısıyla bu tarz haberler taraftarları gerekerek tribün terörünü olumsuz etkilemektedir (İlhan, Çimen, 2011: 232).

Medya, ticari kaygılarla, haber üretim sürecinde negatif içerikli ve sansasyonel haberlere yönelmesinin yanı sıra, yabancı ülke takımlarıyla yapılacak müsabakalarda da aşırı milliyetçi davranmakta hatta yabancı düşmanlığı ve ırkçı söylemlere yer vermekte, bu sayede gerginlik yaratmaktadır. Bu futbol karşılaşmalarının sonunda da stadyumlarda gelişen şiddeti yine sansasyonel bir biçimde yeniden üreterek, sunmaktadır. Medyadaki ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı, takımlardaki yabancı futbolculara sürekli eleştiriler yöneltilmesi ve yerli oyunculardan daha fazla enerji sarf ederek oynamaları gerektiğinin vurgulanmasıyla da ortaya çıkmaktadır. Özellikle de Avrupalı olmayan ve siyahi olan oyunculara, Batı Avrupalı oyunculara oranla daha fazla çaba sarf ederek oynamaları gerektiği şeklinde baskı uygulanmaktadır. Spor yazarları, yabancı oyuncuları, çok sert eleştirilerle zorlayarak, yaptıkları hataları “affedilmez” olarak adlandırmaktadırlar. Yabancı oyuncularla ilgili haberlerde, bu futbolcuların geldiği ülke ve ten renkleri ile ilgili vurgular yapılmakta, kültürel ve biyolojik anlamda ırkçılık içeren ayrımcı söylemler kullanılmaktadır. Futbol dilinde kullanılan metaforlar, spor gazetecileri tarafından dramaturjik bir stil aracı olarak kullanılmaktadır (Alver,2008: 241).

Tabi aynı zamanda böylesi bir gazetecilik anlayışı, “Armstrong rüşvetçi çıktı/ Houston tutulmuyor/Avrupa’ya Türk damgası” gibi başlıklarla aynı zamanda milliyetçi hassasiyetleri de beslemektedir (Demir,2016: 81).

Talimciler (1999) de, uluslararası karşılaşmalar olduğu zaman, ülke içindeki rekabetin bir kenara bırakılarak, karşılaşması olan her Türk takımının kendi takımımız gibi desteklendiğini söylemektedir. Türkiye ligindeki yerleri nedeniyle medyada yeteri kadar

temsil edilmeyen Bursaspor, Kocaelispor ya da İstanbulspor gibi Anadolu takımları yurtdışı maçları olduğunda “Türk’ün gücünü Avrupalı ’ya gösterecek” takımlar olarak sunulurlar.

Yazılı ve sözlü basın halkın milli duygularına yönelik yayınlar yapmaktadır. Galibiyetleri “destan, zafer” gibi kelimelerle ifade ederken, mağlubiyetleri aşırı duygusal tepkilerle kamuoyuna vermektedir (Özsoy, Doğu, 2006:135). Ya da “Eleyeceksiniz Çünkü Türk’sünüz”, “Haydi Türkün Gücünü Gösterin” şeklindeki haber başlıklarıyla milliyetçi söylemler futbol aracılığı ile yeniden kurgulanmaktadır (İnternet: Talimciler, 1999).

Tüm bunların dışında spor basınımız uluslararası müsabakalarda milliyetçilik ve şiddet içeren söylemlerin yanında cinsellik içeren söylemleri de sıkça kullanmaktadır. Erkekliği öne çıkaran küfürleriyle zengin olan Türk argosundan medya fazlasıyla yararlanmaktadır. Şöyle ki; “Galatasarayımız Manchesteri oyup destan yazdı” (04.11.1993-*Fotomaç*); “Hindi dediniz bize nasıl yedirdik size”(01.11.1996-*Fotomaç*.); “Yedin mi Türkün lokumunu hırbo İngiliz. Hindi bu kez acayip bindi!” (05.11.1993-*Fotomaç*); “İngiliz basını yenilgiyi hazmedemeyip yine saldırdı ‘yavşaklar’ (05.11.1993-*Fotomaç*) gibi (İnternet: Talimciler, 1999).

Özetle, spor gazetelerinde ve sayfalarında seviye oldukça düşük ve kaliteden çok uzaktadır. Argo ve tribün edebiyatı yapılmakta, ırkçılık ve tribün terörünü destekleyici söylemler kullanılmaktadır. Milliyetçilik ve cinsiyetçilik söylemleri ise ön plana çıkmaktadır. Oysa spor günlük yaşam içinde fazlasıyla yer edinen bir alan olduğu için, spor medyasının spor ile ilgili olayları aktarırken son derece dikkatli olması gerekmektedir. Bu sebeple daha özverili bir dil kullanmaya özen göstermelidir. Şiddeti ve nefreti körükleyici başlıklardan sakınmalıdır. Spor sayfalarını sadece erkeklerin okuduğu algısından vazgeçilip, cinsiyetçi söylemlerden, argo ve neredeyse küfür içeren başlıklardan uzaklaşılmalıdır.

3.3.4. Spor yazarlığının bugünkü durumu

Günümüzde spor gazeteciliği gittikçe önem kazanmaktadır. Türkiye’de gazete okurunun çoğu gazeteyi ilk olarak arka sayfadan okuma eğilimindedir. Eskiden sporseverlerin sayısı çok azdı. Bugün dünyada milyonlarca sporsever bulunmaktadır. Tüm dünyada sporla pasif ya da doğrudan aktif şekilde ilgilenen kişilerin sayısının milyonları bulması sonucunda

spor gazeteciliği ve haberciliğinin yapısı ve işlevi de derinden etkilenmiştir (Atalay,1998: 44).

1985’li yıllara kadar ülkemizde spor gazeteciliği, gazetecilikten gelen kişiler tarafından icra edilirken, karşılıklı anlayış ve mesleki dayanışma sergilenmiştir. Bunun bir sonucu olarak da 1964 yılında bütün gazetecilerin spor temsilcilerinin uzlaşması ile Türkiye Spor Yazarları Derneği (TSYD) İstanbul’da kurulmuştur. 1970’ler ise spor gazetecilerinin duayenleri tarafından “mesleğin altın yılları” olarak hatırlanmaktadır. Çünkü 1990’lı yıllarda spor gazeteciliğinin içinde eski profesyonel futbolcular büyük ölçüde yer edinmeye başlamıştır. Taraftarların sevgilisi haline gelmiş eski star futbolcular gazetecilik mesleğinde istihdam edilmişlerdir (Çakır, 2007: 118).

Bunların dışında Türkiye’de spor hala eğitimsizlerin başat kültürü olarak algılandığı için, spor kültürü, oynama ve izlemenin ötesine taşınamadı. Hal böyle olunca spor gazetecilerinin geneli, ikinci sınıf yazı yazmayı bile öğrenmeden, çoğu getirisi daha yüksek alanlara yönelmeye başladı (Tükenmez,2000: 152,153).

Spor yazarlığının duayenlerinden biri olan İslam Çupi de, eskiden spor yazarlığının nasıl olduğunu ve günümüzde ne duruma geldiğini şöyle ifade etmiştir;

“Eskiden futbol yazarı gündüz oynanan maçı seyrederek gazetesine gelir, önüne bir kahve koyar, uzun uzun düşünür ve oya gibi işlenen bir maç yazısı veya keyifli kritikler yazardı. Şimdi geceleri telefon başında kopuk kopuk seyrettiği maçı aceleyle gelmiş hiçbir kelime terazisine sokulmayan kritiğini kaleme alıyor, o lezzetli ciddi bir öyküye benzeyen maç yazıları sizlere ömür hiç yazılmıyor. Spor sayfalarındaki kalitesizlik, fikir erozyonu, yazılardaki yozluk gözle görünür düzeye geldi.”(Milliyet Gazetesi, 09.01.2001)

(...)Birçok sporcu, yönetici ve spor tutkunu, spor gazetecilerinin oyunu yorumlamak ve yazmak konusunda uzman olduğunu ispatlayamaması yüzünden gazete okumaktan daha çok televizyon izlemeye yönelmiş durumdadır. Diğer yandan profesyonel sporcular ve yöneticiler bir spor gazetecisinin spor üzerine yorumlar yapmaya ehil olabilmesi için daha yüksek düzeyde spor yapmaları gerektiğine inanırlar. Bu bağlamda, beden emeğinin spor yazarlarının zihinsel emeği karşısında imtiyazlı duruma geçtiği göz önünde tutulursa, spor

gazetecilerinin mesleğine dört elle sarılıp iyi yazma ustalığı göstermesi beklenir (Tükenmez,2000: 153).

Oysaki şimdilerde spor gazeteleri aynı kelimelerle konuşan ve kötü yorumlar yapmalarına rağmen spor gazetelerinde yer almaya devam eden, basit analizlerin ötesine geçemeyen eski sporcularla dolu. Ayrıca her gazete de aynı kişiler mevcut. Hatta sırf tiraj ve reyting için spor yazarı olarak televizyonlara ve gazetelere işi bilip bilmemesine bakılmaksızın güzel kadınlar alınmaktadır. Bu tarz durumlar spor yazarlığının günümüz de geldiği durumu açıkça ortaya koymaktadır.

3.3.5. Spor medyası ve etik

Kaya'ya (2000: 233) göre, spor basını, içerik ve konu olarak bütün yönleriyle sporu işleyen, spor organizasyonları, etkinlikleri ve uygulayıcıları ile alakalı her türlü olay, olgu ve haberden izleyici/okuyucu kitesini haberdar eden, bunlarla ilgili haber, yorum, bilgi, fotoğraf, grafik ya da info-grafik gibi görsel malzemelerin spor basını çalışanlarınca hazırlanıp, yayımlanmasını sağlayan basın türüdür.

Etik kavramını ise; Liz Talbot, insan hakları sorunlarını, haksızlık etmeden, erdemle ve çağdaş değerlere göre ele alma doğrultusundaki ahlaki sorumluluktur olarak tanımlanırken Alan Griggs de etiği, birbirine saygılı davranma sorumluluğu, toplumun yasalarına genel olarak sıkı sıkıya bağlı kalma ve günlük temelde eylemlerinizi karşılığında aldığınız sorumluluktur şeklinde tanımlar (Matelski,2000: 53 ; Akt: Çakır, 2007: 106). Etik kavramını hayatın içinden bir olayla tanımlamak gerekirse eğer Ergun Hiçyılmaz'ın (1995: 34) kitabında yer verdiği bir olayla etik kavramını şu şekilde örneklendirebiliriz sanırım;

“Mart 1930'da Beşiktaş-Vefa İstanbul Şilti maçında bugünkü deyişle yarıfinal, o zamanın spor yazarlarına göre dömişfinal oynuyorlardı. Maç 1-1 devam ederken, Beşiktaş'ın bir hücumunda Şükrü ikinci golü atıverdi. Hakem Kemal Halim Bey, yardımcıları ile konuşup gol kararını vermişti. Şükrü Bey bir kenarda duruyor, sevince katılmıyordu. Sonra koştu ve hakeme, golü eliyle attığını söyledi. Şükrü Bey'in iptal ettirdiği bu golle siyah-beyazlılar final şansını kaçırdı. Beşiktaş bu davranışla, kupasını süsleyecek bir kupayı elinin tersiyle itmiş, fakat sporumuz

dürüstlük ve ahlak açısından bugüne kadar eşine bir daha rastlanmayacak bir şeref tablosuna tanık olmuştu.”

Bu olay ile futbolumuzda ilk ve son olarak yaşanan ve yitip giden etik olayının, medyada da yitip gittiğini söylemek yanlış olmaz sanırım.

Sporda kamuoyu oluşturma sürecinde, spor basını, sözü ve eylemi ile kitleleri harekete geçirebilme gücüne sahiptir. Bir başlık ve bir röportaj bunu sağlayabilir. Spor basını oluşturanlar hem sosyal bilimlerin hem de basının bilgi ve görgüsüne sahip olmalıdır. Sporla alakalı yazı ve eleştiriler sorumlu gazetecilik anlayışı ve basın ahlak yasası ile olgunlaştırılıp, spor ahlakına katkı sağlayacağı bir düzeye ulaştırılmalıdır (Şahin, 1998: 86).

Spor gazetecisinin, gazeteciliğin genel niteliklerine sahip olması gerekir. Gezgin'e (2002: 44)göre, bu nitelikler şöyledir; Gazeteci ilk olarak sosyal sorumluluk bilincine sahip olmalıdır. Okuyucuya haber iletmek gazetecilerin sosyal sorumluluklarının başında gelir. Gazeteci, toplumu haberleri ile bilgilendirirken, verdiği haberin gerçekliğini sorgulamalı yalan, yanlış, eksik ya da yanlış bilgiler vermemelidir. Bir gazetecinin bu sorumluluğu yerine getirebilmesi de, her konuda duyarlı, sürekli kendini yenileyen, geniş bir kültüre sahip, gündemi takip eden, meslek içi eğitimini aksatmayan bir çabaya sahip olmasıyla gerçekleşir. Bir gazeteci en önemlisi dürüst olmalıdır. Olayları kendisi kurgulayıp, oluşturmamalıdır. Gazeteci meydana gelmiş olayları, belirli ilkeler çerçevesinde ele alır ve halka iletir. Gazeteci yeri geldiğinde hem ülke gündemi hem de basın alanındaki sorunları ele alıp, tartışabilmelidir. Gazeteci olayların yıldızı ya da kahramanı olduğunu sanmamalı, sadece gündemle kamuoyu arasında bir araç olduğunu unutmamalıdır. Gazeteci, kendi düşüncelerini değil, gerçekleri bağımsız ve tarafsız olarak ortaya çıkarmalıdır. Bir haberi verirken, haberin gerçekliğini sorgulamalı, araştırmalı ve belgelere dayandırarak vermelidir (Özsoy, Doğu,2006: 125).

Ülkemizde spor olarak diğer spor dalları içerisinde en çok ilgi gören futbol, artık sadece bir spor dalı olmanın çok ötesindedir. Spor, günlük yaşamı kuşatan ekonomi, siyaset, kültür gibi alanlardan bağımsız değildir, tersine içinde bulunduğu toplumun yapısıyla sıkı sıkıya bağlantılı bir alandır. Fakat spor basınının, manipülasyondan uzak bilgilendirmeyi yapamadığı, sporun toplumsal yapıyı etkileyen ve bu yapıdan etkilenen yönlerine

değınmediği, sadece transferler, maç anlatımları ve oyun stratejileri gibi konular üzerinde durduğu görölmektedir. Spor basını tarafından tarafsızlık, dürüstlük ve doğruluk gibi ilkeler fazlasıyla ihlal edilmektedir. Ayrıca haber kaynaklarıyla kurulan kişisel ilişkiler de etik değerlerin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır (Uzun,2004: 17).

Spor gazeteciliğinden, spor endüstrisine karşı gazetecilik mesleğinin ilkelerine bağlı kalarak eleştirel bir tutum sergilemesi beklenirken tam tersi medya bu endüstri ile bütünleşmiştir. Bu da gazetecilikteki etik ilkelerin geri planda bırakılmasına sebep olmuştur (Çakır,2007: 119).

Dürüstlük

Spor gazetecilerinin, sorumluluk bağlamında, spor ile ilgili olayları okuyucularına olduğu gibi yani çarpıtmadan aktarmaları gerekir. Fakat bazı gazetelerde, sırf haber oluşturabilmek adına, gerçek dışı olmasa da abartarak haber yapıldığı bilinen bir gerçektir. Örneğın, Spor sayfaları üç büyük olarak adlandırılan ve Türkiye 1. Futbol liginde bulunan Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe spor kulüplerinin haberleriyle sınırlandırılmıştır. Bu çarpık yapılanma sebebiyle gerçek dışı haberlerin yapıldığı görölmektedir (Özsoy, Doğu, 2006: 133).

Günümüzde, gazetecilikteki uzmanlaşma neticesinde Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray gibi büyük kulüpleri takip eden muhabirler bulunmaktadır. Gazete için günlük, düzenli olarak haber üretmek zorunda olan kulüp muhabirleri, kısıtlı zaman ve mutlaka haber üretme baskısından dolayı bazen asparagasa yönelip, hilelere başvurabilmektedirler (Uzun, 2004: 4). Oysa ne olursa olsun, gazeteciliğın gelişmesi açısından haberin ya da bilginin okuyucuya doğru ve kaliteli bir biçimde ulaştırılması gerekir (Özsoy, Doğu, 2006: 126).

Tabi gerçeğın çarpıtılarak haber yapılması yalnızca muhabir üzerindeki zaman baskısından kaynaklanmamaktadır. Etik ilkelere uymak sadece muhabirin görevi değildir. Muhabirlerden önce, spor basınında editoryal görevde bulunanların etik ilkeleri göz önünde bulundurması ve bunlara uyması beklenir (Uzun,2004: 4).

İslam Çupi de; gazetelerin spor sayfaları ile ilgili, “o kağıt santimetre karelerine haber fotoğraf araştırma ve inceleme konusu olarak giren, “olaylar ve insanlar” galerisinde; ne

40 yıl önceki tutarlılık kaldı, ne doğruya sadakat, ne de taraftarlar arasındaki içtenlik ve karşılıklı sevgi ve saygı” der (Milliyet Gazetesi, 1993).

Kulüp Yazarlığı

Spor yazarlarının yansız haber yapmaları ve taraf tutmamaları beklenir. Fakat yazarların, takım tutmaları ve bunu yazılarına yansıtmaları ve bunun ötesinde spor yazarlarının kulüplerde, özellikle de üç büyük takımda kongre üyesi olmaları ya da yönetimde yer almaları tarafsızlıklarını güçsüzleştirecek ilişkilere girmelerine sebep olur. Bu yüzden nesnel ve yansız haber yapmaları zorlaşır (Sever, 2012: 144). Aynı şekilde, spor muhabirlerinin sporcu, yönetici, sponsor, teknik adam gibi spora konu olan kişiler ile yakın ilişki kurması gerekir. Bu sayede muhabir daha fazla enformasyon elde edebilme şansı yakalar. Fakat yine bu durumda yakından tanınan kişilere eleştirel bakmak, o kişi hakkında araştırma yapmak ve tarafsız kalmak zorlaşır (Çakır, 2007:118). Bunların yanı sıra, spor yazarlarının arasında eski futbol profesyonellerinin bulunması da tarafsızlığı engellerken, kulüp yazarlığını güçlendirmektedir (Sever, 2012: 144).

Dördüncü güç olarak basın eleştiri ve denetleme görevi yapması beklenirken, gazetecilerin haber yaptıkları kişilerle ve haber kaynakları ile girdikleri ilişkilerin niteliği buna olanak tanımamaktadır (Uzun, 2004: 5,6).

Eksik Enformasyon Verme

Gazetelerin spor sayfalarında, haksız kazanç sağlama, kara para aklama, vergi kaçırma, mafya ilişkileri ve şike iddiaları gibi konular üzerinde hiç durulmamaktadır. Spor basını, sporun içindeki bu ve bunun gibi olaylara gündeminde hiç yer vermezken, bir yandan da belli olayları seçerek gündeme getirir ve olaylara verilen önemi etkiler. Star sistemi dışındaki sporcuların ücret düşüklüğü, oyuncuların sendikalaşması, kulüp-çete ilişkileri, güvenlik ve sağlık hizmetlerinden yoksun çalışma koşulları gibi konular spor basını gündeminde yer almamaktadır. Bu şekilde spor basını, sporla ilgili deneyimlerin biçimlenmesinde etkili olmaktadır. Ayrıca böylece, spor içinde bulunduğu toplumun, kültürel, ekonomik ve siyasi bağlarından soyutlanmakta, spor ile ilgili olay ve olguların anlaşılması için gerekli olan bilgiler okuyuculardan saklanmaktadır (Uzun, 2004: 9).

Gazetecilerin Haber Kaynaklarıyla İlişkileri

1987 yılında oluşturulan Basın Konseyi'nin Basın Meslek İlkeleri'nin 3. Maddesinde, "Gazetecilik ahlaka aykırı şekilde özel amaç ve çıkarlara alet edilemez" maddesi yer almaktaydı. Ancak gelinen sürece baktığımızda kulüplerin başkanlarına veya yöneticilerine iliştilmiş gazeteciler ahlaki açıdan etik değerler açısından her şeyi yerle bir etmektedirler. Deniz Gökçe, Zaman gazetesinde 19 Mayıs 1996'da bu durumu şöyle anlatmaktaydı: "Denizli maçına giderken Fenerbahçeli futbolcu eskisi yazarlar Ali Şen'in helikopteri ile çiftliğine gittiler. Yediler, içtiler, kuzular çevrildi. Daha sonra ise helikopterle Denizli'ye gittiler. Senin kalemin artık objektif kalabilir mi?" (Aktaş,2012: 94)

Spor gazetecisinin haber üretim sürecinde armağan almaması zorunludur. Ücretsiz gezilere çıkmaması gerekir. Varsayalım, bir uluslararası maç için Almanya'ya gidecek. Gazeteci, buraya yapacağı yolculuğun parasını, kulüp yönetimine karşılatırması sonucunda etik ilkeye uymamış olacaktır (Sever, 2012: 29).

Ticari kaygılarla meslekteki etik değerlerin göz ardı edilerek, yazarların maaşa bağlanması, yazarlara pahalı olanaklar sağlanması ve değeri çok yüksek hediyeler verilmesi basında genel bir yozlaşma yaratmıştır. Gazeteciliğin, kişisel çıkar için kullanılması tarafsızlığı engellediği gibi mesleğin, simsarlık, komisyonculuk gibi işlerin kapatılmasında bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir (Uzun, 2004: 10,11).

Gazetecinin Haber Yaptığı Kişilere Karşı Sorumlulukları

Televizyonun anında haberi iletmesi ve görüntü verebilmesi sayesinde, maçlar da canlı olarak yayınlanma olanağı bulmuştur. Bu olay spor basınının olaylara farklı bakmasına neden olmuştur. Bu olay basın ve oyuncular arasındaki ilişkileri değiştirmiştir. Bunun sebebi, ilginç konular bulmak adına sporcuların yaşamlarının incelenmesi sebebiyle mahremiyetlerine girilmesidir. Sporcuların da mahremiyetlerini korumak istemelerinin sonucunda iki kesim arasında gerginlik gittikçe büyümüştür. Gazeteciler okuyucularını kaybetmemek ve televizyon ile mücadele edebilmek adına eğlendirici haberler yapmaya yönelirken aslında kişilerin özel yaşamlarını tehdit eden haberler yapmaya başlamış oldular (Uzun, 2004: 12).

Sezon bittiğinde okuyuculara, futbolculardan haber vermek istenmektedir. Oysa onlar tatil yapmak istemektedirler. Bu durumda eğer istemezlerse, özel yaşamlarına müdahale edilmemesi gerekmektedir. Kişilik hakları, eleştiri sınırı ve ayrımcılık konusunda dikkat edilmelidir. Spor haberlerinde özellikle, eleştiriler dikkat çekmektedir. Bu eleştirilerin kişilik haklarını zorlamaması gerekir. Hakaret edilmemelidir. Küçük düşürülmemelidir (Sever, 2012: 30).

Türkiye’de oyuncu, hakem, teknik direktör ve spor alanında çalışan kamu görevlileri ile ilgili ifadeler eleştirinin ötesine geçmektedir. Spor basınında kişileri incitici yayın yapılması, kişilerin özel yaşamının ihlal edilmesi gibi olaylar çok fazla görülmektedir. Bunlara bakarak, Türkiye basınında en denetimsiz kesimin spor yazarları ve gazetecileri olduğunu söylemek mümkündür (Uzun, 2004: 12).

Tüm bunların ışığında, spor basını, asparagas, sansasyonel haberler yapmakta, taraftarları şiddete saldırganlığa yönlendirdiği gibi yalan haberlerle izleyici/okuyucularını yanıltmaktadır. Spordan ziyade sporcuların hayatlarıyla ilgili haberler vererek sporu magazinleştirmektedir. Sonuca baktığımız zaman, etik değerlerin göz ardı edilmesinin en önemli nedeninin spor basınının taşıdığı ticari kaygılar olduğunu söyleyebiliriz.

Çünkü tüm bunların dışında, Türk basınındaki istihdam politikalarının olumsuz etkisi spor basınına yansımaktadır. Medya kuruluşları haberlerdeki maliyetleri düşürebilmek adına, mesleğinde uzmanlaşmış ve deneyim sahibi gazetecileri yüksek ücretlerle işe almak yerine, mesleğe yeni başlamış, deneyimsiz veya henüz stajyer olanları çok düşük ücretle yahut ücretsiz olarak çalıştırmayı tercih etmektedir (Uzun,2004: 14). Oysaki bu mesleği yerine getirenlerin spor alanıyla ilgili bilgi donanımına sahip ve yeterli eğitim seviyesine ulaşmış olması gerekir (Özsoy, Doğu, 2006: 126).

4. EDEBİ SPOR YAZARLIĞININ ÖNCÜLERİ'NDEN “ İSLAM ÇUPI”

4.1. İslam Çupi'nin Hayatı

İslam Çupi, 1932 yılında Arnavutluk'un başkenti Tiran'da Arnavut kralı Ahmet Zogu'nun başyaveri olan Allaman Çupi ile Nadiye Çupi'nin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Çupi ailesi Arnavut aristokrasisine mensup varlıklı ve soylu bir aileydiler. Ama Enver Hoca ihtilalinin ardından Arnavutluk'taki rejim nedeniyle tüm mallarını bırakıp, hep birlikte 1940'larda Arnavutluk'tan Türkiye'ye göç etmişlerdir. Galatasaray Lisesi'nde bir süre okuyan İslam Çupi, daha sonra Vefa Lisesi'ne geçmiştir ve Vefa Lisesi'ni 1951 yılında bitirerek, iş hayatına atılmıştır.

İş hayatına ilk önce halde, birtakım katiplikler yaparak başlamıştır. Bu durumdan Şemsi Sılkım (2011: 372,373) Bab-1 Ali Anılarım isimli kitabında, Çupi'nin sebze-meyve halinde kabzımal Mustafa Güngör'ün yanında katiplik yaptığı şeklinde bahsetmiş ve daha sonra Şehir gazetesinde kendisinin yanında muhabir olarak çalışmaya başladığını söylemiştir. Ayrıca Çupi'nin basının değerli isimlerinden biri haline geldiğini dile getirmiştir.

Şahide Yazıcıoğlu'nun, kendisi ile yaptığı ve 23 Nisan 2000 de Milliyet Gazetesi'nde yayınlanmış olan söyleşide, katiplik işinden sonra, Yeşilçam'da senaryo yazmaya başladığını söyleyen İslam Çupi, aynı söyleşi de çok sevdiği gazeteciliğe başlamasını da *“O dönemler de gazetede bir ilan gördüm; sınavla gazeteci alacaklardı. Ben de girdim. Müfüt Duru diye bir yazı işleri müdürü vardı. Önümüze bir abajur koydu. ‘Bunu yüz kelimeyle anlatın,’ dedi. Sınavı kazandım.”* diyerek anlatmıştır. Ayrıca Babıali'de muhabirlik yapmadan spor yazarı olan tek insanın kendisi olduğunu da sözlerine eklemiştir. Böylece Çupi, 12 Nisan 1957'de Günlük Spor Gazetesi'nde muhabir olarak gazetecilik yaşamına başlamıştır. Daha sonra Son Havadis, Türkiye Spor, Yeni İstanbul, Akşam, Tercüman gibi gazetelerde çalışarak gazetecilik kariyerini devam ettirmiştir. Son olarak o zamanlarda Milliyet gazetesinin spor müdürlüğü görevini yapan Namık Sevik'in isteği üzerine 1981 yılında ömrünün sonuna kadar çalışacağı Milliyet Gazetesi'ne geçerek burada *“Pazarın Ertesi”* adlı köşede yazılarını yazmaya başlamıştır.

Aynı zamanda futbola da gönül veren Çupi, bir dönem amatör olarak futbol oynamıştır. 1950'lerin ilk yarısının ünlü amatör takımı Çapa'da sürekli forma giyen Çupi, sol

ayaklıydı. Hatta bir “efsaneye” göre Tercüman gibi bir gazetede çalışırken bile, Mao öldüğünde tek başına saygı duruşunda bulunacak kadar solcuydu.¹²

TGC üyesi ve basın şeref kartı sahibi olan Çupi, bir dönem de TSYD Asbaşkanlığı görevini üstlenmiştir. 44 yıl süren gazetecilik hayatında, Türkiye Spor Yazarları Derneği(TSYD) ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) olmak üzere birçok kurum ve kuruluştan 26 adet ödül almıştır.

Fransızca bilgisine sahip olan Çupi, üstün zekası, benzetmeleri ve özgün Türkçesi ile spor yazarlığını saygın bir meslek haline getirirken aynı zamanda bir ekol oluşmasını sağlamıştır. Kendisi de futbol sahalarından geldiği için yazıları hep gerçekçi olmuştur. Ayrıca tutkulu Fenerbahçe sevgisi, Çupi'nin yazarlığına renk katmıştır (Der: Karacasu, Yıldırım, 2009: 2).

Spor yazarlığının yanı sıra serbest yazıları da bulunan İslam Çupi, “*Ben gazetecilikte her türlü yazım serseriliğini, her türlü branş hercailiğini tattım uzun, uzun. Bu meslek bana çok para getirmedi ama, kendi başıma buyruk yaşayacağım bir hayat saati getirdi, kabalıklar yığıldı etrafıma, hem ölmüş, hem yaşayan. Vücutumda büyük yorgunluklar, ruhumda kocaman kanıksamalar var, artık.*” (Moray, 2002:9) diyerek gazeteciliğin kendisinde bıraktığı izleri samimi olarak dile getirmiştir. “*Gazetecinin iyisi evli olmaz... Çünkü gazetecinin bohem yaşantısı olmalı. Böyle olunca da evlilik yürümüyor. Bence iyi gazeteci evlenmemeli...*”¹³ diyen İslam Çupi, evli ve Deniz isminde bir kız çocuk babasıydı. Ayrıca Sanem isminde bir de torun sahibiydi. Eşi Ayşe Çupi, İslam Çupi ile tanışmalarını şu cümlelerle anlatmıştır; “*Bir arkadaşım ünlü basketbolcu Baba Yavuz’la flört ediyordu. Onunla tanışmamı istedi. Anneme yalan söyleyerek izin aldım ve birlikte Florya’ya Güneş Plajı’na gittik. Baba Yavuz yanında Çupi’yle geldi. Birlikte saatlerce oturduk, akşam yemek yemeden ayrılmamızı istemedi. Meğerse ilk görüşte bana aşık olmuş!*”¹⁴

İslam Çupi ise eşi Ayşe Hanım ile tanışmalarını; “*68 yılında evlendim. Eşimle Florya belediye plajında tanıştık. O bir grup kız arkadaşıyla denizde yüziyordu. O yüzden kızım*

¹² <http://kafcamus.blogspot.com.tr/2012/02/sporun-balzacini-anmak.html> Erişim Tarihi: 16.11.2016

¹³ <https://bianet.org/bianet/print/664-spor-basininin-yasayan-efsanesiydi> Erişim Tarihi: 13.01.2016

¹⁴ <http://fourfourtwo.com.tr/2013/02/06/ben-seninle-dogdum-seninle-olecegim> Erişim Tarihi: 03.12.2015

Deniz adını koydum. Bir süre dolaştıktan sonra izdivaç yaptık.”(Milliyet Gazetesi, 23.04.2000) şeklinde anlatmıştır.

Çupi “Hey Gidi İstanbul” adında bir kitap yazmıştır ve kitap 1995 yılında yayımlanmıştır. Bu kitabın dışında Olaylar, Sağ Bekin Lahana Dolmasını Yemesiyle Başladı” ve “Futbolun Ölümü” isimli kitaplar vefatı sonrasında yazılarından derlenerek yayımlanmıştır.

İslam Çupi, koyu bir Fenerbahçe taraftarıydı.

“Benim Fenerbahçeliliğim 1939 yılında başladı. Topkapı'nın bir tahta ev butiği olan yemyeşil Pazartekkesi' nde, yaşıyorlarsa tanrı daha uzun ömür versin İrfan ve Orhan kardeşler, o zamanın ekonomik şartlarına göre pek lüks, Ankara Floryaspor'dan alınma 5 numaralı bir futbol topunu önümüze yuvarlayıverdi. Yalnız arsadaki çift kaleye iştirak için bir tek aidat gerekiyordu, Fenerbahçe'yi tutmak...”

sözleriyle Fenerbahçe'yi neden tutmaya başladığını Milliyet gazetesinde 21 Mayıs 1996 tarihli yazısında okuyucularıyla paylaşmıştır.

Okullardaki çalışkan öğrenci olarak geçen ve yavaşça içinde uç veren edebiyat sevgisiyle, büyük maçlardan önce yanına Steinbeck, Cawdell, İstrati gibi yazarların çevirilerini alıp, sessiz sedasız tribünün en تنها köşesine çekilen Çupi, “herkes maç öncesi kıyametlerin taşkıncı başılığını yaparken, ben romandan olma bir suskun heykel diye, saate ve kireçlenmekte olan boş sahaya bakardım, arada sırada...” demiştir Fenerbahçe taraftarlığı ile ilgili.

“Bana hayatım boyunca “iyi ki olmuşum” dedirtecek Kanarya'cılığım, daha sonra yaşamıma futbolda bulunmaz bir insan ve olay müzesi açacak ama Fenerbahçeliliğim hiçbir zaman sokağa taşan bir gerilla figürü olmak yerine, ılımlı sukut yemiş bir portre şeklinde vücuduma asılacaktı.” diyen Çupi kendisi gibi temiz, düzgün, efendi taraftar imajını tüm taraftarlarda görmek istemiştir. Ona göre taraftar taşkınlık yapmadan, etrafına ve takımına zarar vermeden sakin ve düzgün bir şekilde takımını desteklemeliydi. Fenerbahçe taraftarında da, diğer tüm takım taraftarlarında da görmeyi arzuladığı bir sukuttu bu.

Ayrıca İslam Çupi; *“Fenerbahçe büyüklüğü ne şampiyonluk büyüklüğü ne kupa büyüklüğüdür. Onun büyüklüğü başka bir büyüklüktür işte, adı konamaz.”* demiştir ve bu sözü Fenerbahçe taraftarının en çok kullandığı sözlerden biri haline gelmiştir.

Tüm bunların ötesinde, İslam Çupi son zamanlarda çok hastaydı. 02 Ocak 1996 ‘da Milliyet gazetesinde “yataktan masaya” başlığıyla yazdığı yazısında *“39 yıl sonra bu benim sigarasız ilk yazım... 39 yıl sonra bu benim “iki haftalık gözükmememden sonra” ilk yazım...”* demiştir.

Yazamadığı on beş gün içinde iyileşmek için International Hospital’da kalmıştır. Bu hastalık yüzünden doktorunun uyarısı üzerine yazı yazarken dudaklarından eksik etmediği sigarasını bırakmak zorunda kalmış ve bu olay Çupi’nin oldukça zoruna gitmiştir. Bu yüzden aynı yazısında *“Ben içimdeki “kelime ateşlerimi” bundan sonra ne ile yakacağım?”* diye okuyucusuna, belki de en çok kendisine sormuştur.

Hastane de kaldığı süre zarfında tüm Milliyet gazetesi ve Bab-ı Ali’deki dostları, arkadaşları, okurları Çupi’ye büyük destek vermişlerdir.

Bir yazıyı bir paket sigara içerek yazan Çupi sigaradan dolayı felç geçirmiştir. Sigarayı hayatından çıkarmak zorunda kalması da bu yüzdendir. *“Sigarayı bıraktım, yazarlık da sigara dumanı gibi çıktı hayatımdan. Zor yazıyorum şimdi.”* diyen Çupi yazılarını elle ve kurşun kalem ile yazardı. Elle yazmasının sebebini ise; *“Elle yazarım. Çünkü elle yazıldığında üçüncü, dördüncü kelimededen sonra, buraya hangi kelimeyi koyarım diye, bana bir düşünme payı kalır. Bu, makineyle olmuyor.”*(Milliyet Gazetesi, 23.04.2000) sözleriyle dile getirmiştir.

Hastalanarak sigarayı bırakmasını, eski sağlığının artık olmadığını “Pazarın Ertesi” köşesinde “Fenerbahçelilik bırakılmaz” isimli yazısında okuyucuları ile paylaşmıştır ve bir gazeteci için içkiyi bırakmak bir nebze katlanılabilir olsa da sigarayı bırakmanın ölüm olduğu söylemiştir. Sigarayı bıraktığını ve içkiyi arada sırada gramla içtiğini dile getirdiği yazısında, *“Onsuz hayatı üç-beş sene önce düşünemezken, aniden başıma geldi. Bıraktım. Çünkü bırakamasa idim, genel felç... Yatakta buz kalıbı gibi yatacaktım ”*demiştir. O günlerde sigarayı bırakmak kendisinde bir deprem etkisi yaratmıştır ve kendisini hemen toparlayamamıştır. Çevresi kendisini olumlu yönde teşvik etse de, düşünce ve yazı

zenginliğinde yavaşlama ve azalma olduğunu düşünmüştür. “*Fiziğimin mostrası ne denli parlak olursa olsun, ayaklarımdaki halsizlik, yürüme noksanı ve giyinme konusundaki eski cevvaliyetim, arkamda dayanacak duvar aramaya başladı.*” diyerek sağlığının son zamanlarda nasıl olduğunu okuyucularıyla paylaşmıştır.

26 Mayıs 1998 tarihinde tekrar rahatsızlandığı için köşesine yazamayan İslam Çupi, 27 Temmuz 1998 tarihinde “Nerede Kaldım” diyerek rahatsızlığı nedeniyle ara vermek zorunda kaldığı Pazanın Ertesi köşesine tekrar yazabilmiştir.

17 Ekim 2000 yılında Fenerbahçe'nin altı yıldır göremediği şampiyonluğundan yakınırken aynı zamanda kendisinin de altı yıl önce fazla sigara severliğinden dolayı şah damarlarının ikisinin birden tıkanıp beynine kan gitmemesi sonucu felç olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca aralıklarla olay tekrarlayınca kendisinde önemli derecede bir yürüme noksanlığı meydana geldiğini söyler. Hatta gazeteye arabayla gidip geldiği gibi, “*başka hiçbir yere adımlarım beni götürmüyor*” demiştir. Tüm bunların dışında çektiği konuşma sıkıntısını ve sağ elini tam kullanamamasını hastalığın tuzu biberi olarak tanımlamıştır.

4.2. İslam Çupi'nin Görüşleri

İslam Çupi'nin köşe yazılarının en büyük özelliği edebiyatla harmanladığı yazıdır. Usta kalem bu yazılarında sadece sporla ilgili yazılara yer vermemiş çok sevdiği İstanbul'dan, eski futbolcularla bugünkü futbolculardan, spor basınından ve spor yazarlarından da bahsederek eski futbolun da futbolcuların da artık olmadığından dem vurmuş ve bunlarla ilgili fikirlerini de köşesinden sıkça dile getirmiştir. Söz sanatlarını dans ettirdiği bu eleştiri yazılarında çok güzel tespitlerde bulunmuş aynı zamanda da bu konulardaki görüşlerini okuyucularına aktarmıştır.

4.2.1. İslam Çupi'ye göre spor yazarlığı ve spor gazeteciliği

Spor yazarlığı dalında İslam Çupi, bir ekoldü. Bu dalın Shakespeare'iydi. Şiirsel anlatımı ve diliyle onun yazıları, edebiyat derslerine konu olacak türdendi. Meslektaş ve kadim dostu Erdoğan Şenay onun bu yönünü şöyle vurgulamıştır: “*Spor yazarlığı diye bir alan*

varsa bu alanda bir İslam Çupi vardır, bir de diğerleri. Ben de bu diğerleri içindeyim” (Moray,2002: 63).

Özünü’ye göre de, Çupi’ye özgü betimlemeler, tanımlamalar ve eğretilmeler konunun anlatımına renk getirmektedir. Futbol oyunu spor yazınıımızda hiç bu denli ilgi çekici, hiç bu kadar yazınsal, hiç bu ölçüde yerli yerine oturan renkli dil kullanımlarıyla anlatılmamıştır. Çupi’nin, yalnız futbol maçlarının anlatımında değil, basketbol ve sporun hangi konusu olursa olsun, bunların anlatımında da usta olduğu, yazılarını yazarken seçtiği dil öğelerinden belli olmaktadır. Çupi’nin yazınsal dili, maç anlatımı dışındaki konularda da kendini göstermektedir.¹⁵

İslam Çupi, mesleğine olan saygısıyla, gazeteciliğin artıları eksileri, nedir, onu çok güzel anlatır (Moray,2002:8,9) :

“Gazetecilikte ihtisaslaşma da yoktur branş da. İhtisaslaşma ve branş, aynı insanların aynı olaylara baka baka körleşmesi demektir, sonunda gazetecinin her sabah aynı numaralara aynı sorularla telefon etmesi, gazetecinin günler aylar ve yıllar boyu saha denen bir hapishanenin içinde tutsak kalması, onun yaratıcılığına yeni pencereler açmaz, bilakis kendi yeteneğinde mevcut olan nefes deliklerini de tıkar. Gazete yazarlığının tek gıdası, tek kalorisi liberalliktir.” der Çupi ve sorar ; *“Siz bir balık akvaryumu önüne hep konmuş, yıllarca atıp tutmaya mahkum edilmiş bir yazarın, sonuçta Nobel’e layık ortaya bir eser çıkardığını duyduğunuz veya gördünüz mü hiç?”*

“Kalemler yel değirmeni değildir, kuvvetli yel nereden çıktı ise, oraya dönüp yazan alet kalem değildir, macun fırılmalıdır ancak...” diyen İslam Çupi, eski spor basınının ve yazarlığının kalmadığını söyler. Spor yazarlığının gazetecilik dışındaki kişiler tarafından icra edildiğini ve spor yazarlarının şimdilerde bir spor karşılaşmasını okuyucuya aktarırken, önemsemeden üstünkörü ve olayları yerinde inceleme yapmadan, telefon başında yazmalarından dem vurur. Yazarların gerekli özeni göstermemelerinden de çoğu kez yazılarında yakınmıştır.

¹⁵https://www.academia.edu/5747529/Spor_Yaz%C4%B1n%C4%B1nda_%C4%B0slam_%C3%87upi_Tem_elli_Futbol_E%C4%9Fretilmeleri Erişim tarihi: 10.05.2017

Çupi spor gazeteciliğinin eski durumunu; *“O tarihlerde siyasi günlük gazetelerinde spor, devamda üç bilemediniz dört sütunluk bir yer işgal ederdi.”* der. O dönem gazetecilerin odasız, masasız, iskemlesiz ve hatta telefonsuz iki üç kişi olarak, çalıştıkları iş yerinden kaçak telefonlarla spor istihbaratı yaptıklarından ve paydos sonrasında gazetenin izbe ve loş bir yerinde haberleri derleyip gazeteye girecek hale soktuklarından bahseder ve ekler;

“Ne çalışma itibar ve güvencesi vardı, ne de onları yasal olarak çalıştıkları işyerine bağlayan mukavelesi...Ceplerinde ne yasallaşmış bir kimlik kartı vardı, ne de görevlerini doğru dürüst yapabilecekleri her türlü konfora sahip bir basın tribünleri...İçlerinden çok sivrilmişler, kalemi durmuş oturmuşlar varsa, onlara yazı işleri müdürü tarafından bölgeden alınan açık tribün taksiletlerinden birisi koçandan yırtılıp verilir, futbol maçları o kıyamet yağmurda, o acımasız kışta salkım sucuk bir halde notlar alınıp yazılırdı.” (Milliyet Gazetesi, 03.01.1995) sözleriyle dile getirmiştir.

Çupi, spor gazeteciliğinin sığılığında da bahsetmiş ve dört büyük takım olarak anılan Beşiktaş, Galatasaray, Trabzonspor ve Fenerbahçe ile sınırlı futbol haberleri dışında spor basınında diğer spor branşlarının yer bulamadığını *“Türk basınındaki 4 büyük futbol takımının top hegemonyası yanında, basketbol voleybol ve güreş “sayfa yaması” olarak arada sırada kullanılmakta, diğer branşlar ise gazetelere verilen “küçük ilanlar” itibarı görmektedir....”* (Milliyet, 18.07.1995) diyerek eleştirmiştir.

İslam Çupi *“Ben 1957 yılında “günlük spor” gazetesinde o zamanki ölçülerle çok beğenilen “spor sahasının kulislerinden” köşesi ile TED’in uluslararası tenis turnuvasını yazarken, Divan Oteli’nin yanında olan tesislerine arkasındaki ecnebi dispanserin ağaç ve sık taflanlarından kaçak girer, şampiyona ile ilgili notları helada tutardım, hep...”* (Milliyet Gazetesi, 03.01.1995) diyerek eski yıllarda gazeteciliğin çok zor şartlar altında icra edildiğini kendisinden örnekleyerek anlatmıştır.

Çupi’ ye göre; gazetecilik mesleğinde kendisi de dahil, son yıllarda spor gazeteciliğini profesyonel olarak yapanlarda, hatırı sayılır bir “verim” düşüklüğü gözlemlenmektedir. Ona göre,

“Ne foto muhabiri eskiden olduğu kadar görüntü önünde titizdir, ne spor muhabiri olaylar karşısında “ince eleyip sık dokuyan” bir ayrımcı... Magazin ve röportajın peşine düşenler, başlangıç ve bitim senaryosunun nasıl kurulacağına eski günlerde olduğu kadar kafa yormamakta, her türlü spor olayını kaleme alan yazarlar, belki de uzun tarihsel yorgunluktan olacak, eskisi kadar ayrıntıları güzelleyip metne şiirsellik ve düşsellik katamamaktadır.”(Milliyet, 18.07.1995)

Kendi gazeteciliğinden ise şu şekilde bahseder Çupi;

“1993 yılı biterken, benim de meslekteki 36. yılım bitecek. Bu 36 yıl içinde spor gazeteciliğinin düşünsellikten hamallığına kadar nesi varsa, yaptım hepsini. Muhabirlik, röportajcılık, yazarlık... Onlar da yetmedi. Sayfa çizdim, servis yönettim, mizampaj denen gazete vitrinlerinin bir yığın yıl, haber başlık fotoğraf dekoratörlüğü görevini üstlendim. Hiç yalan olmadı çalıştığım gazetelerde... Yalanın meslekte bir kara başarı, haberde gerçek dışına çıkışın primleştirilmesi diye bir açığızluluk yıllar yılı hiç uç vermedi, Bab-ı Ali’de...”

Yazısının devamında ise 36 yılda bine yakın maç yazısı ve kritiği ele almasına ve aynı sayıya yakın röportaj ve haber yapmasına rağmen, hiç yalan ve gerçek dışı haber yazmadığını, mübalağa ve insanların kişilik haklarına saygısızlık yapmadığını dile getirmiştir.

4.2.2. İslam Çupi’nin gözünden İstanbul

“Ağlayanı olmayan büyük bir ölüdür, İstanbul şimdi” (Moray,2002:9) diyen ve tam bir İstanbul aşığı olan Çupi, yazılarında o çok sevdiği İstanbul’a sıkça yer verirdi. İstanbul’u anlattığı satırları çok etkileyicidir;

“Benim ilk çocukluğumu ve ilk gençliğimi geçirdiğim 1940 yılının İstanbul’u, usta bir peyzaj ressamının elinden çıkmış bir resimdeki doğa harikasına benzerdi.” der. Ve o zamanlar nüfusu 600 bin olan İstanbul’dan şöyle bahseder;

“Bir yerden bir yere gitmek için tramvay kullanılırdı. Stadlara camii gibi huşu içinde girilir, huşu içinde çıkılırdı. Herkes tuttuğu takımı edeplince alkışlar,

rakibi de futbol takımı ve insan olarak görürdü. Ne döner bıçaklarıyla sokaklar kesilir, ne muşta ve darbelerle kurtarılmış mahalleler ihdas edilir, ne de rakip takımların ana-baba ve ailelerinin içine sokulduğu bir küfür sarrakası şehrin göğünü kaplardı. Çocuk yığınlar, delikanlılar ve orta yaşlılar en temiz elbiselerini giyerek tramvaya adabını yanına alarak biner, maç Kadıköy'de ise vapur kullanılır, polissiz arama taramasız stada girilir ve İstanbul terbiyesinin hakim olduğu bir sessizlikte maç seyredilir, oyuncular alkışlanır, oyun bittiğinde bir İstanbullu olarak o futbol mabedinden çıkılır ve semtlere geri gidilirdi. Ne küfür bulutları İstanbul'un üstünü kaplar, ne polis teşkilatı görev yapmaktan bezir, ne stat önleri ve civarında yaralanmalar ve kan görülürdü.” (Milliyet Gazetesi, 02.01.2001)

“Ben bu şehrin 40'lı yıllarını da bilirim, bu içinde yaşadığım günlerini de... Şairin dediği gibi, “Ben neşatin da gamın da ruzigarın görmüşüm” bu metropolün...” diyen Çupi, “1939-40 yılları İstanbul, her güzelliği komprime edilip bir kartpostalın yüzölçümüne konmuş bir mücevher parçasıydı sanki... Haliç'in suyu ziftli bir irine dönüşmemiş, yeşil payı insan başına her ciğere 15 metrekarelik bir oksijen üflüyor, 600 bin kişilik nüfus, insanları birbirleriyle sanki saklambaç oynarcasına tenhalaştırıyordu, şehri.”

diyerek son yıllarda çocukluğunun İstanbul'unun artık kalmadığını yazılarında dile getirmeye çalışmıştır. Ayrıca *“İstanbul'u geri istiyorum...”* diyen İslam Çupi, çocukluğunun İstanbul'una olan özlemini sık sık yazılarında dile getirmiştir. (Milliyet Gazetesi, 13.02.1996)

Çupi, Beyoğlu'nun gizem dolu tarihini anlatırken, sanki bir renk atmosferine girer. Şöyle ki: *“Beyoğlu, Rum ve İtalyan mimarisinin aynı yöreye çaktığı çivilerle bir kozmopolit güzelliğe bürünmüş Beyoğlu, aynı titizliği meyhane zincirinde de sürdürdü. Beyoğlu o sıralar çeşitli ulusların kadehinde renkten renge giren, bir cümbüşlü dünyanın denizinde yüzerdi.”* (Moray, 2002:9)

Moray'a (2002:10) göre; İslam Çupi'nin, yazılarında bizlere nostaljinin temelinde beliren tarihselliği, tarihsellik tarafından biçimlendirilen İstanbul'u duyumsatma çabaları vardır.

4.2.3. İslam Çupi'ye göre futbol ve futbolcular

Birçok konuda derin gözlem yeteneği olan ve eleştiri yazılarını bile edebiyatla harmanlayan Çupi futbolcular konusunda da; *“Futbolcular, bugünün profesyonelleri gibi, bir bisküvi çitkırıldımı gibi her pozisyonda çimene yatmaz, sakatlık numaraları, operetleri kışkandıracak sekanslarda olmazdı. O dönemde sahanın dışında sedye ve cankurtaran olmaz, futbolcu bugünkü gibi MR kapılarında seans şımarığı olarak dolaşmazdı.”* sözleriyle eski futbolcuların şimdiki futbolcular gibi olmadıklarından bahsetmiştir. Çupi futbol ve futbolculara bakış açısını da yazılarında sıkça dile getirmiştir. Bu yazılarından biri şöyledir;

“Gece hayatı... Gece hayatı...Hangi futbolcunun yaşama defterinin yapraklarını karıştırsak, içinden muhakkak bu illet unutulmuş bir eşya gibi gözlerimizin üstüne düşüyor. Bir salgın nezle misali önce burunlara yapıyor, sonra yavaş yavaş içerele sızarak insanların tazeliğini kemiren birer kurt oluyor. Bu neden böyle oluyor? Sorunun cevabı basittir. Çünkü futbolcu toplumdaki her şeyi çok kolay bulur. Parayı da, ünü de, kadını da, çevredeki geçici içtenliği de... Eğer bir insan kendisini eğitmemişse, belli bir kültür aşaması yapmamışsa, kolay bulduğu şeyleri “Kar-Zarar” dengesini düşünmeksizin sarfetmeğe bakar. Bugün futbolcuları bu tip ters bir yaşantıya iten, kolay bulunmuş, elde edilmiş şeyleri tüketmek istemesinin tutkusudur...” (Der: Karacasu, Yıldırım 2009: 75)

Takımların birbirleri ile kardeşcesine futbol oynadığı, her türlü rekabetin saha içinde kaldığı, maçtan sonra futbolcuların, yönetici ve taraftarların sonuç üstüne sarmaş dolaş olduğu seneler yaşadığını söyleyen Çupi, *“Siz 30 yıldır gazetelerde özel hayatında yan yana getirilmiş bir Galatasaray- Fenerbahçe futbolcu fotoğrafı gördünü mü? (Milliyet Gazetesi, 08.09.1998) diye sorar.*

İslam Çupi'ye göre dünyanın belki en büyük ve en eski çekişmesi olan Fenerbahçe-Galatasaray rekabetine bakmak, bugün Türk futbolunun geldiği ahlak ve olgunluk noktasını gözler önüne sermektedir. Ona göre, dünyanın en güzel rekabetinin olduğu Galatasaray ile Fenerbahçe'nin derbi gününü, yazılı ve görüntülü basın, kulübün yöneticisi, taraftarları ve futbolcuları el birliğiyle dünyanın en çirkin günü yapmışlardır.

Çupi' nin futbol ve futbolcular hakkında yazdığı yazıların geneline baktığımız zaman futbola ve futbolcuya dair herşey de her yönüyle eskiye dair saygı, sevgi ve anlayışın kalmadığını yazılarında dile getirdiğini görürüz.

4.3. İslam Çupi Hakkındaki Görüşler

İslam Çupi spor yazarı olduğu halde yazılarındaki edebi dil sayesinde onu sevenler kendisine bir edebiyatçı gözüyle de bakıyordu. Beşiktaş Jimnastik Kulübünün onursal başkanı olan Süleyman Seba kendisine “*Arnavut Prensi*” derken, Hakkı Yeten ise “*Sporun Balzac’ı*” şeklinde kendisini adlandırmıştır. Ayrıca çevresi kendisini “*Mavi gözlü dev*” olarak nitelendirir “*Baba*” diye de seslenirdi.

“*Sthendal’a ilgi duyar, Anton Çehov’dan alıntılar yapar. Vivaldi’ye hayranlık duyar. Haldun Taner’in “Şişhaneye Yağmur Yağlıyordu” öyküsünü sever. Ve Selahattin Pınar dinler*”. diyen Moray, onu anlatmaya şöyle devam eder; “*Çupi görüş alanına çıkan mekanları, uzayıp giden geceleri, gönül kırgınlıklarını ve haksızlıkların bilincine varmamızı ima eder.*”

Bir köşe yazısında “*Jack London’un şiddet kışlarında Kuzey Amerika’yi, Alaska’yi, Grönland’ı anlatan romanları vardır. Dayanıklı köpekler, kürk ve balık sırtı avcıları, alkolik define arayıcıları, bu dünya edebiyatının büyük soğğunun en uç beyaz noktalarıdır, bana göre...*” diyen Çupi yazılarında ki bu tarz cümlelerle dünya edebiyatını çok iyi tanıdığını ortaya sermiştir.

“*Dünya romanı nasıl Dostoyevski ve Balzac’ın durduğu yerde ise, dünya tiyatrosu nasıl Shakespeare ve Becket’nin satırlarında tutsak ise, dünya sineması nasıl Walles Renoire ve Bunuel’in kameralarında flulaşmış bir sekans ise, dünya futbolu da, Di Stefano Pele Puskas Didi’nin ayaklarının altında serili kalmış, bir eski dripling göğüs stobu ve benzersiz bir şuttur artık...*” (Milliyet Gazetesi, 07.03.1995)

diyene Çupi'nin dünya edebiyatını çok iyi bildiği gibi sanatsal alanda da bilgi sahibi olduğunu bu satırlarından rahatlıkla çıkarabiliriz.

İslam Çupi sohbet masalarında etrafına topladığı kalabalığa anlatır anlatır sözünün bittiği yerde de şakayla karışık bir roman ismiyle kalkarmış masadan; *"Yağmur bitti! Dağılın!"* (Dilek, 2012).¹⁶

Moray'ın (2002: 63,64) anlatmasına göre, yakın dostlarının deyimiyle Çupi, sapına kadar sosyalistti. Babıali'deki ilk grevde grev gözcüsü olmayı bir onur saymıştı. Onun masasında her yaştan ve her sınıftan insan vardı. Yeşildirek esnafına da, masasında yer vardı, basın genç kalemlerine de. En kızdığı şey izinsiz masasına oturulması ve masaya maydanoz ve patates kızartmasının gelmesiydi. Sert görünümünün ardında esprili, çocuk ruhlu bir İstanbul efendisi vardı.

Eşi Ayşe Çupi, Erdem Kabadayı ile yaptığı söyleşi de Çupi'nin kendisinin tek damla gözyaşına dayanamadığından ve kendisine *"Ben seninle doğdum, seninle öleceğim"* dediğinden bahseder. Ayrıca *"Çupi kadar zarif, nazik bir erkek düşünemiyorum. Yemek için masada oturuyorsa ben geldiğimde ayağa kalkar, sandalyemi çeker beni oturtur, öyle otururdu. Çok hümanistti. Garsonları öper, şoförlerini öper, kimseye ayrıcalık göstermezdi."* diyerek Çupi'den sevgi dolu bir insan olarak bahsetmiştir.

4.3.1. Hastalığında İslam Çupi için yazılanlar

Hem Fenerbahçe hem İstanbul sevdalısı Çupi, 21 Ocak 2001 tarihinde talihsiz bir kaza sonucunda evinin merdivenlerinden düşerek yaralanmıştır. Hastanede kaldığı süre boyunca özellikle Milliyet gazetesindeki dostları olmak üzere onu seven herkes kendisine destek yazıları yazarak hayata tekrar tutunabilmesi için dilekte bulunmuşlardır. Milliyet gazetesi kazayı okuyucularına şu şekilde duyurmuştur;

"Gazetemiz spor yazarı İslam Çupi, evinin merdivenlerinden düşerek ağır yaralandı. Kazanın ardından İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servisine kaldırılan Çupi'nin sağlık durumu ciddiyetini koruyor. Beyin kanaması geçiren ve yoğun bakımda bulunan Çupi hayati tehlikeyi atlattı. Üzücü kaza önceki gece saat 21.00 sıralarında Çupi'nin Bahçeşehir' deki evinde meydana geldi. Binanın asansörlerinin bozuk olması nedeniyle merdivenlerden çıkmak zorunda kalan Çupi,

¹⁶ <http://www.sabah.com.tr/spor/futbolatesi/2012/02/08/yagmur-bitti-ve-dagildik-buyuk-usta> Erişim Tarihi: 03.02.2017

bir anda dengesini kaybederek düştü ve kaza sırasında serçe parmağı koptu. Acilen hastaneye kaldırılan İslam Çupi'nin sağlık durumu hakkında açıklama yapan İ.Ü. Acil Servis Öğretim üyesi Prof.Dr. Mehmet Kurtoğlu, "Bize geldiğinde sol el serçe parmağı kopmuştu. Plastik cerrah arkadaşlarla yaptığımız toplantının ardından kendisinin bu tür bir ameliyatı kaldıramayacağı için bu ameliyatı yapmaktan ailesinin de isteği ile vazgeçtik. Hastamızın ayrıca üç kaburgası kırık ve yoğun şekilde beyin kanaması devam ediyor. Kanamanın durmasını bekliyoruz. Kanama durduğu an hemen ameliyata alacağız." dedi (İslam Çupi Yoğun Bakımda,21.01.2001, Milliyet, Sayfa 27).

Hastalığı süresinde usta yazarla ilgili Milliyet gazetesinde çok sayıda yazı ve haber yer almış, çalışma arkadaşları Çupi'nin yanında olduklarını göstermişlerdir.

"Geçirdiği talihsiz kaza sonrası ağır yaralanan, spor basınının duayeni ve gazetemiz yazarı İslam Çupi'nin sağlık durumu ciddiyetini koruyor. Çapa Tıp Fakültesi'nde yaşam savaşını sürdüren Çupi ile ilgili açıklama yapan Prof. Dr. Mehmet Kurtoğlu," Beyin kanaması durdu. Ancak beyni dinlensin diye sürekli uyutuyoruz. Yarın sabah (bu sabah) yapacağımız geniş kapsamlı kontrol sonrası beyindeki hasarı tespit edeceğiz" dedi (Çupi'de Bekleyiş 22.01.2001,Milliyet, Sayfa 29).

"Bugün sizlerden ayrı. Yaşama tutunabilmek için kavgası var. Belli belirsiz hissediyor. Ve galiba en çok okurlarını özlüyor. Dualarımız onunla. Herkes "Baba"dan haber bekliyor. Bu sütun boş kalsın. Bu okur sensiz olmasın. Bu servis öksüz kalsın. Gayret Baba! Evlatların yolunu gözlüyor" (Gayret Baba, 23.01.2001, Milliyet, Sayfa 28).

Ercan Güven ise yazısında;

"...İyi, güzel, yararlı ne varsa, ya düzene, ya kadere kurban oluyor. Tükeniyorlar; tükeniyoruz... Bu haftaya da "Pazarın Ertesi" sütunundan mahrum başladık. Yıkıldık, kızdık... Ama kaderi kızdırmamak için hak ettiklerini söylemedik, sakladık... İslam Ağabey hayatının maçı yapıyor onunla. Kazanırsa ne ala...

Yoksa...Keçiboynuzu gibi bu dünyada, bu kez bir maçın fanatığıyım ve kadere sövmek için sahaya ineceğim..." diyerek üzüntüsünü satırlarına taşımıştır (25.01.2001,Milliyet, Sayfa 27).

Erdoğan Şenay ise 26 Ocak 2001 tarihli Milliyet'teki Çupi'li Yıllar yazısında onu nasıl tanıdığını şu cümlesiyle açıklar; *"Onu 1952'li yıllarda ÇAPA formasıyla top koştururken tanımuştım... O yıllarda İstanbul'da Karagümrük'ten sonra en iyi amatör takımın Çapa olduğundan ve İslam Çupi'nin bu takımda sol kanatta oynadığından bahseder ve; "Top ondayken sahadaki kalabalıkla birlikte oyunun içindekiler de kaçamak gözlerle üstadın toplu ve topsuz hareketlerini zevkle seyredelerdi. İki kolu dirsekten kırarak kendisine bir kalkan gibi kullanır, kalçalarında şekillenen müthiş estetik hareketler sol ayağına süratle iner ve attığı pas ve çalımlar muhakkak büyük alkışlar alırdı sahadaki kadınlı, erkekli, çocuklu kalabalık seyircilerden."* diye ekler. Çupi'nin futbol oynamayı neden bıraktığını ve gazeteciliğe başlamasını ise şu sözlerle açıklar; *"küçük yaşlarda ağaçtan düşmüş olmasından doğan kalça acıları onu futboldan uzaklaştırmış ve uzun yıllar sahaya dökemediği futbol dünyasındaki düşünce aşklarını kağıda döküp, okuyucuya sunmak üzere Bab-ı Ali'de görevlendirmişti kader onu... Çupi'nin spor yazdığı yazılarındaki sanatsal üslubu ve edebiyat derinliklerini anlatmanın kendisi için zor olduğunu söyleyen Şenay;*

"Spor yazarlığı mesleğinde "İslam Çupi ve diğerleri" denecek kadar bu mesleğe bir üst çita koymuşsa eğer üstadın eserleri, o zaman bu sihirli kalemin ne anlam ifade ettiği kendiliğinden ortaya çıkmaz mı? diye sorar. "Bir büyük insan, edebiyatçı ve şair türü bir kalemimiz canıyla boğuşuyor şimdi... Ancak üstadımız bir merdiven kazasına mı kurban gitti, yoksa basının kaybolan değerlerine dayanmazlık göstererek, merdiven trabzanlarını kendiliğinden bırakıverdi mi? Bunu anlamamız için ustamızın Azrail ile yaptığı yaşam kavgasından galip çıkmasını beklememiz gerekecek galiba." diyerek Çupi'nin yaşam savaşını kazanması dileğini dile getirerek yazısını sonlandırmıştır.

30 Ocak 2001 tarihinde de, Çupi'nin Pazarın Ertesi Köşesi'nde Milliyet'teki dostları tarafından şu satırlar yazıldı; *"Gözlerimiz arıyor. Özlemimiz büyüyor. Okurları bekliyor. Ama o... Hala ölümle yaşam arasında gidip, geliyor. Kimbilir... Belki de son kavgasını veriyor. Dualarımız hep onunla. Sevenleri tanrının lütfunu istiyor."*

4.3.2. İslam Çupi'nin vefatı sonrasında yazılanlar

Tüm bu duaların ve bekleyişlerin ardından, 44 yılını gazeteciliğe adayan Çupi, tedavi görmekte olduğu İstanbul Tıp Fakültesi'nde "ani kalp durması" sonucunda 06 Şubat 2001 tarihinde hayata gözlerini yumdu.

Ölümünün ardından Çupi için ilk olarak, uzun yıllar emek verdiği Milliyet gazetesi önünde tören düzenlendi. Buradaki törene Çupi'nin eşi Ayşe Çupi, kardeşi Bedri Çupi, kızı Deniz Perk, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti(TGC) Başkanı Nail Güreli, Doğan Holding Yönetim Kurulu Başkanı Aydın Doğan'la Milliyet gazetesi çalışanları katıldı (Moray,2002: 50).

Yapılan duaların ardından, törene katılanlar Çupi'yi karanfiller atarak uğurladılar (Moray,2002: 50).

Ölümünün ardından TGC başkanı Güreli;

"Üzüntümüz çok büyük. Çok erken aramızdan ayrıldı. Özünde teknolojiye ve uygarlığa karşı olmamakla birlikte, teknolojinin insan duyarlılıklarını geri plana itmesine karşıydı. Özellikle bu durumun medyada çok olumsuzlukları görülüyordu. İslam Çupi onlara karşıydı. Daima sevecenliği, insan duyarlılıklarını ve duyguları ön planda tutan, bunların teknolojiye yenik düşmesine gönlü razı olmayan bir insandı" (Moray, 2002:51) sözleriyle Çupi'den bahsetmiştir.

Ölümünün ertesi günü 07 Şubat 2001 tarihli Milliyet Gazetesi'nde ise usta gazetecinin kısaca yaşamından bahsedilmiş ve hakkında şunlar kaleme alınmıştır;

"Doğruları sakınmadan yazdı. Kimseye yaranmak için uğraşı olmadı. Kalemimi öyle ustaca kullandı ki... Başarı merdiveninin basamaklarını hızla tırmandı... Yazdı... Yazdı... Yazdı... Pazar'ın Ertesi, alışkanlık oldu. Tiryakilik, tutku oldu. "İslam Çupi gibi olmak!" Spor yazarlığına her başlayanın hedefi buydu. Hala da bu!..Aralarından büyük gazeteciler, ünlü muhabirler, yazarlar, müdürler çıktı. Ama hiç kimse "İslam Çupi" olamadı."

Duayen gazetecinin hastane yattığı süre boyunca olduğu gibi, ölümünden sonra da dostları İslam Çupi'yi köşelerine taşımışlardır. Dostları Çupi'nin ardından şunları demiştir;

“Haber kısacık ve eksik! İslam Çupi öldü, Evet, İslam Çupi öldü, Üslup da gitti” (Erman Şener 08.02.2001, Bizim Gazete) (Moray,2002: 76).

Milliyet Gazetesi'nde Çupi'nin üslubunu ve ustalığını yakından gören Ercan Güven ters Köşe adlı köşesinde ölümünden sonra Çupi'nin okurlarına şöyle seslenir; *“hiçbir konu, İslam Çupi'nin o perdahlı, özgün ve büyümlü sözcüklerle kurguladığı, içine eşsiz deneyimini ve bilgisini kattığı, o leziz, kıvamlı yazılarını bundan böyle okuyamayacak olmanızdan daha mühim değildir artık...”* Ve yine herkes gibi Çupi'nin edebiyat derinliğine şöyle değinir :

“Bugüne denk kimse onun kadar maharetle el sıkıştıramamıştı spor ile sanata. Maça kimse onun gözbebeklerinden baktığı kadar derin bakamamıştı. Kimse yirmi dokuz harfe onun kadar iyi taktik verememiş, her paragrafa ayrı bir final oynatamamıştı. Sporun edebiyatını mı yapardı, edebiyatın sporunu mu İslam ağabey, bilinmez. “Döktürürdü” İslam ağabey sık sık...”

Aynı yazısında Çupi'nin İstanbul'un kokusunu içine çektiği zaman, kızına telefonda öpücük yollayıp, torunundan 'dede' sözünü duyduğunda ve özellikle Fenerbahçe'nin galip geldiği günlerde kaleme aldığı yazılarının daha mükemmel olduğundan bahseder. Devamında ise Çupi'nin yazım tarzını şu cümlelerle betimler; *“Yalın, dürüst; kalemden mızrağını “ego”sunun kalbine saplamış bir şövalye gibi. Ruhu ve jestleriyle. Otorite ve cesaretiyle. Çıkarsız, art niyetsiz; bazen sert ama daima firesiz bir mantık silsilesiyle... Zekası astımlı olmayanlara yazardı.”*

İslam Çupi'nin hiçbir zaman “zenginler” kulübüne katılmayıp hep “idare edenler” safında yer aldığını ve Çupi için spor sayfasındaki yazılarını okuyan okurlarının onun için altın kadar değerli olduğundan söz eder. Kurduğu son birkaç cümlede de Çupi'yi şöyle aktarır;

“Zaman, spor yazarlığından skor yazarlığına, hatta naklen kıl kesme müsabakalarına doğru akarken, o, misyonuna dağ gibi sorumluluklar eklemekten

kaçınmıyordu. Entelektüellerin futbolu hor gördüğü takvimde, futbol sahasının çamurlarını şerefle taşıyan bir entelektüeldi o...Sinemayı senaryo yazacak, tiyatroyu ustalarla tartışacak kadar iyi bilen, kitabı yemek kadar vazgeçilmez sayan bir spor yazarı...” (Güle güle İslam ağabey, Ters Köşe Ercan Güven, 08.02.2001, Milliyet, Sayfa 28)

Milliyet Gazetesi’ndeki mesai arkadaşları da Fenerbahçe sevgisini iyi bildikleri Çupi’yi bu sözlerle uğurlamıştır;

“Babamız, eğer hayatta olsaydı bu maçı kaçırmazdı... Fenerbahçesi’nin kazanması için yerinde duramaz, ezeli rakip Galatasaray’ın hakkıyla kazanması halinde, o artık mumla aranan spor beyefendiliği ile ayağa kalkar ve alkış tutardı...İşte dün futbol camiası BABA’yu, yani İslam Çupi’yi böyle hatırladı... Bizler de gözlerimizde biriken gözyaşlarını elimizin tersiyle silmiş, gurur dolu bakışlarla maça gözlerimizi dikmiştik bile... Çünkü babamız böyle isterdi...”(Rahat Uyu Baba,08.02.2001, Milliyet, Sayfa 31)

Ölümünün ardından Milliyet gazetesi tam sayfa şeklinde Çupi’nin dostlarına yer vermiştir. Dostları vefatı ardından İslam Çupi hakkında şu satırları yazmıştır;

“Her zaman beyni, bedeninden daha genç olan adamdı. Sadece ihtiyarlığın kapıyı çaldığı şu son günlerde değil, onunla dostluğumun başladığı 35 yıl öncesinden beri böyleydi. Hep düşünmüşümdür, bu beyin sadece spora ve futbola hapsedilmemiş olsa, ortaya bambaşka bir İslam Çupi çıkacaktı” (Kahraman Bapçum - 07.02.2001, Milliyet, Sayfa 35).

“İslam Çupi hepimizin hocasıydı. Onunla yıllarca birlikte çalışmanın onuruna ve mutluluğuna eriştim. Ondan çok şey öğrendim. Spora edebiyatı getiren insandı. Farklı ve saygın bir kişiliği vardı. Entelektüel bir kalemdi. Küçükle küçük, büyükle büyük olabilen ender insanlardan biriydi. Yaşamdan, mesleğinden zevk alan ve bu zevki okurlarıyla paylaşabilen asil bir kalemdi. Çok üzüldüm. Tanrı rahmet eylesin” (Nezih Alkış- 07.02.2001, Milliyet, Sayfa 35).

“Türünün belki de son örneğiydi. Yaşayan bir efsaneydi. Usta kalemiyle satır aralarında top cambazı gibi oynayan, beyniyle erişilmez bir düşünce zenginliği yaratan, bir kelimeyi yazarken dakikalarca düşünen, sıradan, anlamsız tek bir cümle kurmadan, koca yazıyı bitiren erişilmez bir ustaydı o. Spor basınına damgasını vuran, adını kazıyan İslam Çupi ile aynı gazetede çalışmaktan, aynı sayfayı paylaşmaktan şeref duyuyorum. Yaşayan Efsane'nin önünde saygıyla eğiliyorum” (Şansal Büyüka- 07.02.2001, Milliyet, Sayfa 35).

“İslam Çupi arkadaştı, dosttu, sırdaştı, babaydı, öğretmendi, ama her şeyden önemlisi “adam gibi adamdı.” İslam Çupi kızına, dostlarına, kalemine, İstanbul'a ve Fenerbahçe'ye aşıktı. İslam Çupi, yaşamı süresince hiç kimseyi kırmadı, hayatı herkesle paylaştı. İslam Çupi, “Perşembe dostlarının” ağabeyi, lideri, babası, herşeyi idi. İslam Çupi, Türk spor basınının gerçek ve tek “sporfilozofu”ydu. Ailesinin, biricik kızının, Perşembe dostlarının, bütün Milliyet ailesinin, Fenerbahçe'nin ve İstanbul'un başı sağolsun”(İhsan Topaloğlu-07.02.2001, Milliyet, Sayfa 35).

“İslam ağabeyi anlatmak için onu tanımak gerekir. O çağdaş bir yazardı. O bir spor aşığıydı. Renkli ve sevecen kişiliği vardı. Günün birinde “ Baba kalk Urfa'ya gidiyoruz” demiştim. Hiç itiraz etmedi, vardık Urfa'ya. Orada Urfa'nın fahri hemşehrisi oldu. Harran Ovası şimdi İslam ağam için ağlıyor” (Hüseyin Kırçalı-- 07.02.2001, Milliyet, Sayfa 35).

İslam Çupi'den iyi bir haber bekleyen mesai arkadaşları doktorların “umut” yok dediği günden itibaren 17 gün boyunca onun ölüm haberini beklemişlerdir. “Öldü” haberini aldıklarında ise hissettikleri duyguları şu satırlarla ifade etmişlerdir: *“İçimizden bir şeyler koptu. Boğazlarımızda bir şeyler düğümlendi. Gözlerimiz doldu. Ve ayrılığın acısının, ölümün soğukluğunun o zaman farkına vardık.”* Yılları, olayları, keyif dolu anları birlikte yaşadıkları ve arkadaş, abi ve baba olarak tanımladıkları İslam Çupi'den çok şey öğrendiklerini ve onunla dostluklarını paylaştıklarını dile getirirler. *(Acımız Büyük, 07 Şubat 2001, Milliyet, Sayfa 35).*

Gazetecilik yaşamı boyunca değişik alanlarda 26 ödül alan Çupi'nin ölümünden 8 saat önce 5 Şubat 2001 tarihinde İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenen ödül

töreninde Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) 2001 Başarı Ödülleri çerçevesinde "En İyi Spor Yazarı" olarak seçilmişti. Çupi'nin katılmadığı törende, ödülünü eşi Ayşe Çupi İstanbul Valisi Erol Çakır'dan almıştı.

Ölümünün ardından 07 Şubat 2001 tarihli Milliyet gazetesinde dostu Necmi Tanyolaç Çupi'nin efsanevi bir yazar olduğunun altını çizmiş ve ödül aldığı son yazısına değinmiştir;

“İslam Çupi eşsiz bir yazardı. Öldüğüne inanmak çok güç. Yaşamak için ölüme karşı verdiği direnç onun mücadelecilik karakterini çok iyi anlatıyor. Dopdolu bir yazardı. Gökkuşağı gibi bir insandı. Onunla 1968'den itibaren 10 yıl bir spor sayfasının labirentleri içerisinde birlikte olduk. Güzel işler yaptık. Babı Ali'nin o zamanki rotatiflerine birbirinden güzel sayfalar sunduk. Ona hep efsane gözüyle bakarım. Çapa'da ölüme karşı direnirken son ödülünü kazandı, rahmetli Namık Sevik'in adını taşıyan bir yazıyla. O hep şampiyondu. Ölümlük yazmak diye buna denmez mi? Nur içinde yat sevgili İslam..”

4.4. İslam Çupi'nin Ödüllü Yazısı

Gazetecilik yaşamı boyunca değişik alanlarda 26 ödül kazanan İslam Çupi gazetecilik konusunda, *“Bugün “nereden nereye gelmişiz” diye bir mesafe merakına kapılmış ne kadar meslektaş varsa, onlara bir tek spor anıtı verebilirim, Namık Sevik...”* demiştir.

“Bugün spor sayfaları günlük gazetelerde kurumlaşıp, tirajların bir ağır topu haline gelmişse, bugün spor gazeteciliği itibar ve saygınlık olan bir mesleğe dönüşmüşse, bugün spor gazetecisine her türlü konfora sahip bir bağımsız tribün, kendi işyerinde en üst imkanlar verilip, el üstünde bir yerde tutuluyorsa, bunu tek bir insana borçluyuz, Namık Sevik'e...” (Milliyet Gazetesi, 03.01.1995)

dediği Sevik için yazdığı ve Çupi'ye ölümünden 8 saat önce ödül kazandıran o yazısı şöyledir ; *NAMIK SEVİK'İ YENİDEN ANARKEN*

“Türk spor basını dün Ümraniye Çakaldağı mezarlığında Namık Seviksizliğin 14. yıldönümüne gönül ve yürek bastı. Ümraniye Çakal dağı mezarlığı Namık ağabeyi defnettığımız ilk gün yani 14 yıl önce böyle değildi. Bir yemyeşil

cennet ve göğü bir oksijen deposu idi. Ne etrafta İstanbul'un yükseklerinde yeni yeni dolanan yilankavi otobanlar vardı, ne yeni holding azmanları, ne de üstüne kat be kat çıkmış apartmanlar... 14 yıl önce bol oksijen alınan ve cirit atılan yeşilliklerde, şimdi kımıldamak için milim yer yok. Ümraniye tüm doğası yeşili ve oksijeni ile kirlenmiş, sıkışmış, o temiz varoş yerine hepimizin bildiği İstanbul'a bırakmış.

Tıpkı holdinglerin sayılamaz katlarına inmiş çıkmış Bağcılar ve Güneşli 'de konaklamış yeni gazete adresleri gibi... Her şeyi ile kurumuş, nefes almaz dostluk bilmez her organı ile makinaya teslim olmuş o insanlara nasıl gazeteci dersiniz. O makinaların önünde devamlı oturan, o hava diye sıkıştırılmış suni oksijen alan, o otomobilin içinde hiç düşünmeden olaya giden, o hiçbir şeyi duymadan hissetmeden deklanşöre basan işçiye nasıl gazete muhabiri veya foto muhabiri dersiniz. Bu kadar insanın dışında yaşayan, olayın uzağında çöreklenmiş gazeteler, yığınla stajyer ordusuyla, başsız lidersiz iyi antrenörden yoksun kalabalığı ile nasıl Cağaloğlu'daki kaliteyi ve tirajı yakalayacak?

Cağaloğlu'ndaki simitle gününü geçirmek bile holdinglerde yenen lüks öğle yemeklerinden daha verimli bir gazeteci tokluğu idi. Cağaloğlu'ndaki masasına bir daktilo yerleştirilmiş tek odası bile holdinglerin civil civil insanlı odalarından salonlarından daha çok gazeteci avazı taşırdı. Cağaloğlu'nda kırık bir masada yazılan bir haber, Güneşli veya Bağcılar'da çıkan bir gazeteden daha değerliydi. Namık Sevik'in altın spor kadrosundan son pırlanta Kahraman Bapçum ağabeyimiz geçenlerde yazdığı bir yazı ile holding gazeteciliğine veda ederek kendi dünyevi köşesine çekildi.

Ne zamanı geri kuran bir saat var, ne yılları geriye doğru şişiren bir garip takvim. Onun için geçmişin tekrar hal olması mümkün değil. Eski gazeteciliği eski Nuruosmaniye'yi ve Namık Sevik'in spor gazeteciliğini özleyenler artık sadece arşivlere bakabilirler, sadece. Ne o gazetecilik heyecanı var, ne o meslek ilkeleri ve geleneği var, ne de o ağabey kardeşlik ilişkisi var. O eskilerde başka iş yapmayan gazete patronu artık bin kollu ahtapot. Her taşın altından bir tüccar şeklinde çıkıyor. Artık işverenle birlikte tüm gazetecilikten geçinme ve başka iş yapmama perhizi tarihe karışmıştır. Devletçiliği yavaş yavaş bırakan Türkiye bir devlet itibarı olan gazeteciliği şimdilerde ayrıcalıklı bir meslek olmaktan çıkarıp alelade bir vatandaş işi yapmıştır.

Sarı basın kartı imtiyazının ruhunu önce gazeteleri holdingleştiren sermaye bozdu. Şimdi o imtiyazları devletten çıkıp özel sektör olan kurumlar bir bir kaldırıyor gazeteciliğin üzerinden... Eski Bab - ı Ali'yi özleyenler, Namık Sevik gazeteciliğine iç geçirenler eski dönemin geri gelmesini bekleyenler, hiçbir şeyi beklemezler.

Sadece ölümlerini beklesinler...” (Milliyet Gazetesi, 22.08.2000)

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Araştırmanın Yöntemi

İslam Çupi'nin köşe yazıları konuları ve yazınsal içeriği ile ilgili incelemeye tabi tutulmuştur. Yazdığı yazıların incelenmesi için İçerik Çözümlemesi (Konulaştırma ve Sayısallaştırma) Yöntemi kullanılmıştır. Berelson'a göre içerik çözümü, açık bir iletişimin görünen içeriğinin nesnel, sistemli ve nicel olarak betimlendiği bir araştırma tekniğidir.(Berelson, 1952: 18)

Holsti'ye göre içerik analizi, araştırmacının temel varsayımı çerçevesinde oluşturulan bir kategorileştirme işlemidir ve kategoriler oluşturulurken şu ilkelere uyulur (Akt: Yüksel,2009:8):

- Kategorilerin kesişmemesi yani sınıflanacak birimlerin (sözcük, cümlecik, tema vb.) araştırma sorusu çerçevesinde hazırlanmış kategorilerden yalnızca birine girmesi,
- Kategorilerin konuya ilişkin incelenen tüm materyali kapsamaması,
- Kategorilerin birbirinden bağımsız olması yani herhangi bir birimin bir kategoriye sınıflanması diğer birimlerin sınıflama işlemi etkilememesi,
- Belirlenen tüm kategorilerin tek bir sınıflandırma prensibine dayanarak kurulması,
- Kategorilerin araştırmanın amacını yansıtması.

Bu bilgilerden yola çıkılarak yazarın yazıları sınıflandırılmıştır.

5.2. Çalışma Evren ve Örneklemi

Çalışma evreni olarak İslam Çupi'nin hayatı boyunca yazdığı yazılar, örneklem olarak ise Milliyet gazetesinde belli tarih aralığında (07.01.1992- 16.01.2001) yazdığı köşe yazıları (450 adet) ele alınmıştır. Çalışmada Çupi'nin yazıları orijinal metinlere ulaşılarak

incelenmiştir ve yazıları 20 kategoriye ayrılmıştır. Bununla ilgili sayısal bilgilere ulaşarak bu bilgiler yorumlanmıştır.

5.3. Bulgular

Çizelge 5.1. İslam Çupi yazılarının kategorileri

1.Anadolu takımlarına ait yazıları	11.Futbol
2.Beşiktaş'a ait yazıları	12.TFF, FİFA,UEFA
3.Fenerbahçe'ye ait yazıları	13.Futbolcularla ilgili yazılar
4.Galatasaray'a ait yazıları	14.Hakem
5.GS-FB-BJK-TS	15. Teknik Direktörler ve Başkanlar
6.Diğer ülke takımları ve futbolcuları	16.Genel Eleştiri Yazıları
7.Futbol dışındaki spor dalları ve sporcuları ile ilgili yazıları	17.Kendi Hayatı İle İlgili Yazıları ve Anıları
8.Milli Takım	18.İstanbul ile ilgili yazıları
9.Taraftar	19.Serbest Yazıları
10.Spor Medyası	20.Vefat ile ilgili yazıları

Kategorilere ayırdığımız bu yazılar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Çizelge 5.2. Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ile ilgili yazıları

	Olumlu	Öneri	Eleştiri	Toplam
Fenerbahçe	14	19	47	80
Beşiktaş	4	6	10	20
Galatasaray	9	1	9	19

Fenerbahçe Spor Kulübü ile ilgili 80 yazı yazmıştır. Bu yazılardan 14'ü olumlu, 19'u öneri ve 47'si eleştiri şeklindedir. Beşiktaş Jimnastik Kulübü ile ilgili 20 yazı yazmıştır. Bu yazılardan 4'ü olumlu, 6'sı öneri ve 10'u eleştiri şeklindedir. Galatasaray Spor kulübü ile ilgili 19 yazı yazmıştır. Bu yazılardan 9'u olumlu 1'i öneri ve 9'u eleştiri şeklindedir. Bunların dışında, GS- FB – BJK-TS kategorisinde dört büyükler denilen bu takımların hepsini veya en az ikisini tek bir yazısında ele almıştır ve toplamda 12 yazı yazmıştır.

Çizelge 5.3. Anadolu takımları ile ilgili yazıları

	Anadolu Takımları ile İlgili Yazdığı Yazılar
Vefa	1
Göztepe	1
Konyaspor	1
Trabzonspor	2
İstanbulspor	2
Bursaspor	1
Anadolu takımları ile ilgili genel yazı	1
Toplam	9

Anadolu takımları ile ilgili 9 yazı kaleme almıştır. Bu takımlardan 1'i Göztepe, 1'i Bursaspor, 1'i Vefa, 1'i Konyaspor, 2'si Trabzonspor ve 2'si İstanbulspor ile ilgiliyken 1'i de bu konu ile ilgili genel bir yazısıdır.

Çizelge 5.4. Futbolcularla ilgili yazıları

	Fenerbahçe	Galatasaray	Beşiktaş	Diğer
Sergen Yalçın	-	-	6	-
Metin Oktay	-	-	3	-
Fevzi Tuncay	-	-	1	-
Murat Yakın	2	-	-	-
Rüştü Reçber	3	-	-	-
Rıdvan Dilmen	3	-	-	-
Elvir Balic	1	-	-	-
Tanju Çolak	-	2	-	-
Hakan Şükür	-	7	-	-
Okan Buruk	-	1	-	-
Suat Kaya	-	1	-	-
	-	-	-	4
Toplam	9	11	10	4

Bu kategoride futbolcular isim olarak özdeşikleri ve anıldıkları takımlar göz önünde bulundurularak sınıflandırılmıştır. Buna göre yazarın, ismi Fenerbahçe ile anılan futbolcular ile ilgili 11, ismi Galatasaraylı ile anılan futbolcular ile ilgili 11 ve ismi Beşiktaş ile anılan futbolcular ile ilgili 10 yazı kaleme aldığı görülmektedir. Ayrıca futbolcularla ilgili yazılarının toplandığı bu kategoride Türk Futbol Kulüplerinde oynamış futbolcular sınıflandırılmıştır. Bunun dışında yazar, diğer ülke takımları ve oyuncularını ile ilgili toplam 13 yazı yazmıştır.

Çizelge 5.5. Futbol dışındaki spor dalları ve sporcuları ile ilgili yazıları

At Yarışı	1
Atletizm	2
Basketbol	5
Camel Trophy	1
Güreş	8
Halter	2
Olimpiyat	5
Araba Yarışı	1
Su Topu	1
Tenis	3
Voleybol	1
Yüzme	1
Diğer	3
Toplam	34

Futbol dışındaki spor dalları ve sporcuları ile ilgili olarak 34 yazı kaleme almıştır.

Çizelge 5.6. Spor medyası ile ilgili yazıları

Futbol ve Televizyon	12
Spor Yazarlığı, TSYD	14
Toplam	26

Spor medyası hakkında toplamda 26 yazı kaleme almıştır. Bunların 12'si futbolun televizyon ile ilişkisi hakkında iken 14'ü spor gazeteciliği ve yazarlığı ile ilgilidir. Bu yazıların içeriği incelendiğinde ise yazıların çoğunluğunda yazar, spor medyasını eleştirmiştir.

“Spor sayfalarının 30-40 yıl önceki tüm tutarlılık ve saygınlığını kaybedip, özellikle son 5-6 365 günlük bir dönem içinde Bab-ı Ali'den çıkıp bir palavra yokuşuna tırmanması, bu mesleğin geleceklere için en ciddi tehlikedir” (28.06.1994, Yalan'ın Hurufatı).

“40 yıl önce bir dış haberi “tüm iletişim imkânsızlıklarına rağmen” çünkü Bab-ı Ali alıyor, bu günkü İkitelli alamıyorsa, eskiden “gazeteci” vardı binaların içinde, bugün ise mesleğin “tüylerini” bile taramayı bilmeyen gençler...” (25.03.1997, İki takım gazete ve Şenes Erzik)

“40 yıl önce sineğin gözündeki rimeli o ilkel makinalarla görüntü haline getiren o kuşağın ustalarına karşılık, bugünkü foto muhabirleri bir frikik golünün en basit görüntüsü veya oyun golünün en kaba eskizlerini sayfaya asamıyorlar” (24.09.1996, Gazete Hikayesi).

“Ben de dahil, son 15 yıldır spor gazeteciliğini profesyonel olarak yapanlarda, hatırı sayılır bir “verim” düşüklüğü gözlemlemekteyim. Ne foto muhabiri eskiden olduğu kadar görüntü önünde titizdir, ne spor muhabiri olaylar karşısında “ince eleyip sık dokuyan” bir ayrımcı...”(8.07.1995,Spor Gazeteciliği ve Yarınlarımız)

“Yalan doğrunun önünde koşuyor artık, Bab-ı Ali’de. Mübalağa, kolaycılık, edebi üslup diye seçilen kötü ve yersiz kelimeler, kişi haklarına tecavüz anlamına varan lügat çuvaldızları, tenkit boyutlarında erişilen çirkin karalamalar, günün birinde şimdilik adres şaşırması Bab-ı Ali’yi, gazeteciliğin özünü inkar etmiş, kanun ve prensipleri çiğnemiş, okunmaz bir kağıt yığınına dönüştürecektir”(16.11.1993,Boş Kağıdı İyi Kullanmak).

“Artık tam 40 yıldır spor ve futbol yazarlığı yapan, vücudundaki “hücreleri tartıp” başka hiçbir şeyi yapmayacağı doktor raporu ile belli olan benim gibi birisinin “her sınıftan insanın” cirit ve kalemle dolaştığı sabit olan bu “Babil kulesini” terketmem gerekiyor” (07.01.1997, Nasıl yazar olunur).

Spor medyası ile ilgili yazdığı yazıların içeriği incelendiğinde, yazarın spor basınının bugün geldiği durumdan rahatsız olduğunu, spor gazeteciliğinin günümüzde erozyona uğradığını, yalanın spor basınına esir aldığını, edebi üslubun bittiğini ve sektörün bu işi bilmeyen herkes tarafından işgal edildiğini eleştiren yazılar yazdığını görürüz.

Çizelge 5.7. Teknik direktör ve başkanlar ile ilgili yazıları

Fenerbahçe	15
Galatasaray	3
Beşiktaş	8
Milli Takım	6
TFF	2
Diğer	4
Genel	3
Toplam	41

Bunların dışındaki kategorilere baktığımızda;

Milli Takım ile ilgili 27, TFF, FİFA ve UEFA ile ilgili 21, Taraftarlar ve taraftarlık ile ilgili 13, Hakemler ile ilgili 6, Kendi hayatı ve anıları ile ilgili 13, İstanbul ile ilgili 16, Futbol ile ilgili 10, Vefatlar ile ilgili 11 yazı kaleme almıştır. Ayrıca 6 adet serbest yazısı ve futbol, futbolculuk, dört büyük futbol takımı, Türkiye ve benzeri konularda ayrıca başka konular ile ilgili karışık olarak 37 adet eleştiriye yakın yazı kaleme aldığı gözlemlenmiştir.

Tüm bu gözlemlerden sonra, futbol branşındaki haber ve yorumlarına bakıldığında yazarın, üç büyükler olarak adlandırılan futbol kulüpleri Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş üzerine yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Üç büyük kulüp arasında ise hakkında en fazla yazı yazdığı kulüp Fenerbahçe'dir. Fenerbahçe ile ilgili olumlu ve takımı övücü yazılarından ziyade kulübü eleştirdiği yazıları fazladır. Aynı zamanda hem Fenerbahçe kategorisinde hem de diğer bazı kategorilerdeki yazı içeriklerinin hep Fenerbahçe ile ilgili olması sebebiyle yazarın Fenerbahçe'ye daha fazla önem verdiğini ve bir nevi yazarın Fenerbahçe kulübünün yazarlığını yaptığını söylemek mümkündür.

Kendisi Fenerbahçe takımı yandaşı olmasına karşın, nesnel görüşlü bir yazar olduğu için, doğruyu, hep doğruyu yazmak amacıyla, karşı takımlara, yöneticilerine, onların dünyalarına ilişkin her şeyi içinden geldiği bir yazı deyişiyile anlatmıştır. (Özünü, 11)¹⁷

Beşiktaş ve Galatasaray Kulüplerine yazılarında hemen hemen aynı derece de yer ayırırken Anadolu takımlarını fazlasıyla geri plana attığını söylemek mümkündür.

Ayrıca incelenen 450 adet köşe yazısının içinde, spor dalları içerisinde en fazla futbol ve futbolcular ile ilgili yazı yazarken, diğer spor branşları ve sporcuları ile ilgili daha az yazı kaleme aldığı tespit edilmiştir.

---

¹⁷https://www.academia.edu/5747529/Spor_Yaz%C4%B1n%C4%B1nda_%C4%B0slam_%C3%87upi_Temelli_Futbol_E%C4%9Fretilemeleri Erişim tarihi: 10.05.2017

Aynı şekilde Teknik direktörler ve Başkanlar kategorisine bakıldığında da yine en çok Fenerbahçe Kulübüne ait isimlerle ilgili yazı kaleme aldığı görülmektedir.

Spor Medyası ile ilgili kategoride ise, spor yazarlığının eskiye göre daha farklı bir hal aldığı, eski spor yazarlığının kalmadığını ve yeni yazarların çalışma şartlarının daha iyi olduğuna yönelik yazılar kaleme alırken, gazetecilik mesleği dışından spor yazarlığına geçiş yapan kişileri olumsuz olarak karşıladığı gözlemlenmiştir. Bunların dışında futbol maçlarının televizyonlara satılmasını ve şifreli kanallarda verilmesini ciddi şekilde eleştirdiği görülmüştür.

450 adet köşe yazısının tek tek incelenmesi ve okunması sonucunda yazarın yazılarını övgü ve tavsiyeden çok eleştirel olarak yazdığı görülmektedir. Eleştirel yazılarını sadece futbol kulüpleri ile kısıtlamamış her alandan, her mevkiden, her yöreden kişileri ve kurumları korkusuzca eleştirel anlamda kaleme almıştır. Bunun dışında anıları, İstanbul, futbol, futbolcular ve spor medyası ile ilgili yazdığı tüm yazılarında eskiye dair güzelliklerin, sevgi, saygı ve anlayışın kalmadığını sıkça dile getirdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca bu inceleme sonucunda yazarın yazılarını akıcı ve edebi bir dil ile yazdığı gözlemlenmiştir. Yazarın edebi bir üsluba sahip olduğu hemen hemen bütün yazılarında gözlemlenmiştir.

Özünü'ye¹⁸ göre de, Çupi'ye özgü betimlemeler, tanımlamalar ve eğretilemeler konunun anlatımına renk getirmektedir. Futbol oyunu spor yazınımızda hiç bu denli ilgi çekici, hiç bu kadar yazınsal, hiç bu ölçüde yerli yerine oturan renkli dil kullanımlarıyla anlatılmamıştır. Çupi'nin, yalnız futbol maçlarının anlatımında değil, basketbol ve sporun hangi konusu olursa olsun, bunların anlatımında da usta olduğu, yazılarını yazarken seçtiği dil öğelerinden belli olmaktadır. Çupi'nin yazınsal dili, maç anlatımı dışındaki konularda da kendini göstermektedir. Çupi'nin yazınsal dili, maç anlatımı dışındaki konularda da kendini göstermektedir. Yazarın edebi üsluba sahip olduğunu aşağıdaki örneklerle de göstermek mümkündür.

“Çocuk yığınlar, delikanlılar ve orta yaşlılar en temiz elbiselerini giyerek tramvaya adabını yanına alarak biner, maç Kadıköy'de ise vapur kullanılır,

¹⁸https://www.academia.edu/5747529/Spor_Yaz%C4%B1n%C4%B1nda_%C4%B0slam_%C3%87upi_Tem_elli_Futbol_E%C4%9Fretilemeleri Erişim tarihi: 10.05.2017

polissiz arama taramasız stada girilir ve İstanbul terbiyesinin hakim olduğu bir sessizlikte maç seyredilir, oyuncular alkışlanır, oyun bittiğinde bir İstanbullu olarak o futbol mabedinden çıkılır ve semtlere geri gidilirdi. Ne küfür bulutları İstanbul'un üstünü kaplar, ne polis teşkilatı görev yapmaktan bezer, ne stat önleri ve civarında yaralanmalar ve kan görülürdü” (Milliyet, 02.01.2001, Dünkü Futbol Bugünkü Futbol).

“Büyümekte olan İstanbul nesli, ne gecekonduların ahşap bahçeli ev ayrımı yüzünden bir “mekandan olma kan davası” kını güder, ne birahane kendi kavgacı ve kabadayı ruhunu ortaya çıkarmak için bira ve votkadan cesaret fırlatır, ne de kahvede kulüp rekabetini tartışırken canavarlaşıp, ötekini hayatına kastedecek şekilde okey istakalarını öldürücü bir silah olarak kullanırdı” (Milliyet, 21.12.1993, Önce İstanbul'u Sonra Seyirciyi Kaybettik).

“Onyediyi yaşını silmek üzere idi, çocuk nüfus kağıdında... İstanbul'un çeşitli semt sahalarında futbol denen ortak oyun endüstrisi, idarecisi simsarı boy boy marifetli çocukları ile, müşterisi ve hayranı bol bir atlı karınca gibi dönerken, O'nun vücut ve ailesine, “iyi futbolcusun” diyen hiçbir mucit el dönmemişti, henüz...”(Milliyet, 29.12.1992, Bir Yıl Sonu Hikayesi)

“Bir dolu yıl Türk futbolunun kulaklarına üfürülen yabancı teknik direktör düdüklere, sanki bizi kurtaracak ölçüde yararlı oyun orkestra parçalarına ilham notaları dökmüş olacak ki, şimdi bu sünnetsiz uzman kadrolarına, bir de emekli dış krampon emekçisi ithal ederek, çorbayı bir türlü içilemeyecek bir tad bozukluğuna uğratmak üstüne, bir aşçılık sabotajını dolu dizgin sürdürüyoruz” (Milliyet, 13.07.1993- Futbol Ekmeği Bozuldu, Artık).

“Daha iyi yaşamak” yorumu bununla kalmaz, kıyafet diye modanın hiç onaylamadığı “bir renk ve kup kargaşası” üstünde terzilik eder, “her türlü melanetin” kimildadığı bir gece hayatı başlar ve bu saatlere gazino neonları ile defilelerin “üçüncü sınıf” diye yazdığı bir kız eşlik eder” (Milliyet, 21.01.1997, Donu düşük futbolcular).

“Bu ilim yuvalarının kapıları “kuzeyden kırmızı fırtına geliyor” şeklinde, kafaları salamura ile ıslanmış meteorolojistler tarafından kapatılmasa idi, Türkiye şehir kasaba ve köy dengelerini, Türkiye kaliteli insan okkalarını yurt geneline daha ağırlığı hissedilen bir gramajda otutturdu. O zaman çığ altından kalan köyler, en masum su taşıması önünde yok olan yerleşim birimleri, 1993 tarihli gazetelerin tepelerinde iri puntolarla manşet olmaz, bu irili büyüklü ikamet birimleri gerek alt ve gerekse üst yapıları ile, en küçük doğa öfkesi karşısında tren rayına oturtulmuş domates gibi, salçası bile kazınmayan bir ürün haline gelmezdi” (Milliyet, 11.05.1993,Orda Bir Mektep Var...Uzakta).

“Hücum futbolu için son model hunilerini bir boru gibi öttürenler sağda solda santrafor aramayacak, göğüslerinde “taarruz” yazan cici hostesler bu saldırı meraklısı beyleri, pervaneleri yavaş yavaş dönmeye başlamış helikopterlere bindirip, onları Türkiye'nin en saldırgan sahalarının santrasına indirmek üzere havalandıracaktır” (Milliyet, 07.07.1992, Beyinden gayri her şey bulunur).

“Bazen umutlu ve tatlı koparışlar... Bazen yamyam doyumsuzluğunda ilkel ve ahşi diş geçirişler....Türk futbolu ve ligin büyükleri her hafta sonu stadlarımızda gözlerimin önünde ve kalemimin altında... Başlı tutmuşlardan Beşiktaş Fenerbahçe ve Galatasaray, ligin başlayan ikinci devresinde pek “mız-mız” bir futbol temposu içinde, silindir gibi, bir puan yapım yolunun, şantiye başları değildir. Galibiyetler ıkına sıkına... Takım oyunu ve tempo, sanki dargın mahallenin sakinleri örneği selamsız sabahsız... Buna karşılık özel TV'lerin gözlerimizin önüne monte edilmiş beyaz camlarında, hemen hemen her gece, batıdan çıkmış ve doğuyu kasıp kavuran bir fırtına, gözümüzün rahat açılmasını önlüyor” (Milliyet, 03.03.1992, Skor yazarlığı tüp patlatıcılığı).

“Akılsız ve hain dozerlerle tanınmaz bir beton denizi haline getirilmiş bu İstanbul, benim çocukluğumdaki ile kıyaslandığında üstündeki kreması acılaşmış bir tencere kesik süt gibi, yemek boruma bir kaşık balık yağı çekilmezliği içinde iniyor, dükalık kahvaltı sofrasına panoromik baktığımda, kendimi iştahına sansür konulmuş bir kobay gibi görüyorum” (Milliyet, 03.11.1992, En uzun sonbahar).

“Briyantınle kafa tasına iyice yapışmış siyah saçları ile, etsiz iri kemikli yüzü ile, pek gelişmemiş yağsız bedeni ve bilardo istekasından az etlenmiş bacakları ile doğanın futbolcular ve futbolla alay ettiği o gün, Schafinio tabiatla dalga geçti. Çevresine hiç rakip sokmayan vücut radarının yanında, her iki ayağına inmiş kemiğini sahanın en rahmetli ve en kalabalık yerlerine bir gölge gibi sokuyor, dripling ve pas bağlantısında gösterdiği insanüstü bir koordinasyonla, ilahların yer üstü temsilciliğini yapıyordu, o gün Schafinio...”(Milliyet, 24.11.1992, Her yol Roma'ya çıkar)

Bu örnekler, Çupi'nin benzetmeden başlayarak eğretileninin her türünü, yalnız futbol anlatırken değil, yaşamın içindeki diğer sahnelerde de çok canlı ve güçlü anlatabildiğini göstermektedir.¹⁹

---

¹⁹https://www.academia.edu/5747529/Spor_Yaz%C4%B1n%C4%B1nda_%C4%B0slam_%C3%87upi_Temelli_Futbol_E%C4%9Fretilmeleri Erişim tarihi: 10.05.2017

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

İslam Çupi'nin de diğer yazarlar gibi spor yazarlığından futbol yazarlığına yönelmiş olduğunu üç büyükler olarak ifade edilen Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş Kulüplerine köşe yazılarında daha fazla yer verdiği, Anadolu takımları hakkında yeterli düzeyde yazı yazmadığı tespit edilmiştir. Üç büyük kulüp arasında en fazla Fenerbahçe ile ilgili yazı yazdığı görülmüş, futbol dışındaki spor dallarına kendisine ayrılan köşede fazla yer vermediği tespit edilmiştir.

Yazarın yazılarında eleştirel bir yaklaşım sergilediği gözlemlenmiştir. Genel takım eleştirileri dışında daha çok kişi ya da şahıslar hakkında eleştirel yazılar yazdığı tespit edilmiştir. Gördüğü yanlışları bakış açısına göre yorumlamış ve ilgili kişi ve kurumları eleştirmiş ve önerilerde bulunmuştur. Bu eleştiriler yalnızca diğer kulüp ve yöneticilerine yönelik değil kendisinin açık açık desteklediği kulüp ve yöneticilere de yönelik olmuştur. Bu yüzden Çupi'nin eleştirel bir bakış açısına sahip olduğunu ve eleştirilerin de tarafsız olduğunu söylemek mümkündür.

Ayrıca 450 adet köşe yazısının tek tek incelenmesinde tespit edilen ve örneklerde de görüldüğü gibi yazarın yazılarında edebi bir dil kullandığı ortaya çıkmıştır. Yazarın kullandığı betimlemeler futbola ya da spora ilgisi olmayan herhangi bir kişiyi bile yazıya çekerek okuma istediği sağlamaktadır. Bu da alanla ilgili anlatmak istediklerini tek düze sıkıcı bir yazı dili ile anlatmak yerine betimlemelerle süslemesinden kaynaklanmaktadır. Okuyucuya basit cümlelerle kurulu sıkıcı bir köşe yazısı değil sanki kısa bir öykü sunmaktadır. Aynı zamanda İslam Çupi birçok yazısında okuyucusu ile dertleşmiş, sıkıntılarını paylaşmıştır. Hastalığından, çocukluğundan, eskiye özleminden bahsetmiş, üzüntülerini ve anılarını paylaşmıştır. Bu da yazarın samimiyetini ve okuyucusuyla olan gelişmiş ve yakın diyalogunu ortaya koymaktadır.

Yine yazarın örnek olarak verdiğimiz yazılarından ve yapılan içerik analizi sonucunda spor basını ve yazarlığına ayırdığını tespit ettiğimiz 26 adet yazısından yola çıkarak, günümüzdeki çoğu spor yazarında eski özveri ve üslubun bulunmadığını söylemek mümkündür. Ülkemizde spor yazarlığının dili her geçen gün kabalaşmakta, sokak dili yazılara hakim olmaktadır. Çupi'nin ‘‘her sınıftan insanın’’ cirit ve kalemle dolaştığı sabit olan bu ‘‘Babil kulesi’’ diye tanımladığı gibi eski hakem, futbolcu, sanatçı vb. özellikleri nedeniyle spor yazarı olarak adlandırılan kişilerin sayısı her geçen gün artmakta, yazma

yeteneği olmayan kişiler ke sahibi olmaktadır. Spor yazarları yazılarında etik ilkeleri yeterince dikkate almamaktadırlar. Yine upi'nin *“Gazetelerin spor sayfaları ile o kağıt santimetre karelerine haber fotoğraf araştırma ve inceleme konusu olarak giren, “olaylar ve insanlar” galerisinde; ne 40 yıl önceki tutarlılık kaldı, ne doğruya sadakat, ne de taraflar arasındaki içtenlik ve karşılıklı sevgi ve saygı...”* cümlesinden spor gazeteciliğinde eski özenin ve anlayışın kalmadığını ayrıca etik ilkelerin yeterince dikkate alınmadığını çıkarabiliriz. Aynı şekilde İslam upi, yine bir yazısında mübalağa, kolaycılık, edebi üslup diye seçilen kötü ve yersiz kelimelerin Bab-ı Ali'yi işgal ettiğini söyleyerek artık spor yazarlığında edebi üsluptan eser kalmadığına dikkat çekmektedir.

Tüm bunların ışığında, İslam upi spor yazarlığı alanında bugüne kadar yetişmiş iyi bir üsluba sahip özgün ve unutulmaz bir yazardır. Başarılı gazeteciliği, üstün yazını ve yeri doldurulamayacak bir yazar olarak hem zihinlerde hem de gönüllerde kendisine yer bulmuştur.

KAYNAKLAR

- Akkaya, C. (2008). *Küreselleşme Ve Futboldaki Dönüşüm*. ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, Sayı 1/4 , 3-6.
- Aktaş, O. (2012). *Futbolun Romantik Çocukları*. İstanbul: Venedik Yayınları (Birinci Basım). 75-94
- Alver, F. (2008). *Kapitalist Üretim Sürecinde Irkçılık, Futbol ve Medya*. Gazi Üniversitesi İletişim , Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 26, 238-241.
- Arık, M. B. (Kasım 2004). *Medya Çağında Futbol ve Televizyon Arasındaki Kaçınılmaz İlişki Top Ekranda*, İstanbul: Salyangoz Yayınları:4 (Birinci Basım) Akademi Dizisi/İletişim Kitaplığı 3, 132-139, 272-303.
- Atabeyoğlu, C. (1991). *Türkiye’de Spor Yazarlığının 100.Yılı (1891-1991)*, İstanbul: Spor Yazarları Derneği Yayını, 22-23,28.
- Atalay, A. (1998). *Spor Gazeteciliği*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 44,51.
- Atasoy, B.& Kuter F.Ö.(2005). *Küreselleşme ve Spor*. Eğitim Fakültesi Dergisi XVIII, 12-13.
- AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi(1994). İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünlerini Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Cilt.28, 49-50,234.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis In Communication Research*, 18.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986). (s.10762) İstanbul: Gelişim Yayınları, Cilt.21,10762
- Çakır, H.(2007). *Gazeteciliğe Giriş*. (I. Bask), Konya: Tablet Yayınları ,106,117-119.
- Çupi, İ. (Der: Karacasu, B.&Yıldırım, Y.)(2009). *Mağlubu Anlatmak* . (Birinci Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları, 2,75.
- Demir, M. (2016). Spor- Medya Birlikteliği ve Türkiye’deki Spor Medyası. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 4, Sayı: 28, 81.
- Dictionary, Oxford Wordpower. "Ed. by M. Steel." (2000), 637
- Erdoğan, İ. (2008). *Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 26, 14-19,33.
- Fişek, K. (1985). *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*.(Birinci Baskı), İstanbul:Gerçek Yayınevi, 5,16-32.

- Fişek, K. (1989). *Spor Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 445,84.
- Gerek, Z. , Ünveren, A. , Seyhan, S.(2015). *Türkiye’de Futbolla İlgili Yazılı Medyada Kullanılan Argo, Küfür ve Savaş Metaforlarının İncelenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 44, 190.
- Göral, M. (2015). *Spor Basını Ahlakı*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(8), 3,8.
- Güler, Demir (1995). *Spor ve Medya İlişkisi ve Türkiye’de Spor Medyası*. İstanbul: Marmara İletişim Dergisi, Sayı 9, 285-289.
- Güven, Ö. (1999). *Futbol Topu ile Oynamanın Bazı Kültürlerdeki Benzer Görünümleri ve Tarihsel Gelişimine Ait Bilgiler*. Ankara: Düşünen Siyaset Dergisi (Sayı 2), 95-112.
- Hiçyılmaz, E.(1995). *Türkiye’de Futbol*. Yeni Yüzyıl Kitaplığı, 7-8, 34-63.
- İnternet: Talimciler, A. (Ocak,1999). *Türkiye Futbol Medyası*. Birikim Dergisi, Sayı 117, URL:<http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/5335/turkiye-futbol-medyasi#.WJHDQjjmgxE> Son Erişim Tarihi: 01 Şubat 201.
- İnternet: Özünlü, Ü. *Spor Yazınında ‘İslam Çupi Temelli’ Futbol Eğretilmeleri*, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lefkoşa, 11. URL: https://www.academia.edu/5747529/Spor_Yaz%C4%B1n%C4%B1nda_%C4%B0slam_%C3%87upi_Temelli_Futbol_E%C4%9Fretilemeleri Son Erişim Tarihi: 10.05.2017.
- İnternet: Milliyet Gazetesi, URL: <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>
- İnternet: URL: <http://kafcamus.blogspot.com.tr/2012/02/sporun-balzacini-anmak.htm> Son Erişim Tarihi: 16.11.2016.
- İnternet: URL: <https://bianet.org/bianet/print/664-spor-basininin-yasayan-efsanesiydi> Son Erişim Tarihi: 13.01.2016.
- İnternet: URL: <http://fourfourtwo.com.tr/2013/02/06/ben-seninle-dogdum-seninle-olecegim> Son Erişim Tarihi: 03.12.2015.
- İnternet: URL: <http://www.sabah.com.tr/spor/futbolatesi/2012/02/08/yagmur-bitti-ve-dagildik-buyuk-usta> Son Erişim Tarihi: 03.02.2017.
- İnternet: URL: https://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fan_Kolo%C4%9Flu#cite_note-1 Son Erişim Tarihi: 17.11.2016.
- İnternet: URL: http://www.tsyd.org.tr/wp/?page_id=7266 Son Erişim Tarihi: 01.12.2016
- İnternet: URL: https://tr.wikipedia.org/wiki/Niyazi_Sel Son Erişim Tarihi: 16.11.2016

İnternet: URL:<http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=1901> Son Erişim Tarihi: 01.12.2016

İnternet: URL: http://www.tsyd.org.tr/wp/?page_id=9278 Son Erişim Tarihi: 01.12.2016

İnternet: URL: https://tr.wikipedia.org/wiki/Halit_Kıvanç Son Erişim Tarihi: 01.12.2016

İnternet: URL: <http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=5344> Son Erişim Tarihi: 02.12.2016

İnternet: URL:<http://www.milliyet.com.tr/semsi-silkim-hayatini-kaybetti-gundem1684005/> Son Erişim Tarihi: 02.12.2016.

İlhan, E. & Çimen, Z. (2011). “*Spor Alanlarında Şiddet ve Spor Medyasının Etkileri: Spor Yazarlarının Algıları*” Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 5, Sayı 3, 232.

İşcan, F.(1988). *Türklerde Spor*. Milli Eğitim Basımevi, Yayın 55, 11.

Kaya, A. Y. (2000). *Spor Basınının Kamusal Boyut ve İşlevleri*, İstanbul : İÜ İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: X, 233.

Kaya, A. Y. (2002). *Dünya’da ve Türkiye’de Basının Gelişimi ile Türk Basınında Sporun Haber Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi 2.3, 143-148,165.

Kuper, S.& Szymonski, S. (2011). *Küresel Futbolun Gelecek Haritası*.(3. Baskı), İthaki Yayınları, 382-384.

Mcgill, G.(2006).*Futbolun Kârhanesi*.(1.Baskı), İstanbul: İthaki Yayınları, 126-127.

Moray, C. (2002). *Türk Spor Basınının Duayeni, Edebi Spor Yazarlığının Öncüsü İslam Çupi Bir Fenerbahçe Sevdalısı*. İstanbul: Ulus Gazetecilik ve Matbaacılık LTD.ŞTİ, 8-10,50-76.

Öğülmüş, S. (1968) *İçerik Çözümlemesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 215.

Öngel, H. B. (2001). *Türk Kültür Tarihinde Spor*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2-3,20-23,225-237.

Özer, Ö. Sever, S. (Editör) (2012). *Spor ve Medya ilişkisi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2656, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1622, 22-23.

Özsoy, S. & Doğu, G.(2006). *Spor Gazeteciliğinin Bugünkü Durumu ve Mesleki Nitelikleri*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 125-135.

- Özsoy, S.(2011). *Spor Basını Açısından Türkiye’de 1950’den günümüze Milliyet Gazetesi’nde yaşanan Değişim*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, (7.1), 212-213.
- Özsoy, S.(2011). *Türkiye’de Bilişim Teknolojisi ile Değişen Spor Gazeteciliği*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, (41), 85.
- Püsküllüoğlu, A. (1989). *Çağdaş Türkçe Sözlük*. İstanbul: Milliyet Yayınları, ,Beşinci Baskı, 713.
- Sever, S. (2012). *Spor ve Medya İlişkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 29-30,144.
- Seyhan, S.(2012). *İlk Spor Yazarlarımızdan Selim Sırrı Tarcan ve Yeni Muhit Dergisindeki Yazılarından Örnekler*. Global Media Journal: Turkish Edition 3.5, 131-132.
- Sılkım, Ş. (Ekim 2011). *Meslekte Yetmiş Yıl Bab-ı Ali Anılarım*. İstanbul :Togan Yayınları, 42-72,101, 372-373.
- Stemmler, T.(2000). *Futbolun kısa tarihi*. Dost Kitabevi,13-32,77.
- Somalı, V. (1989). *Teknik Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi*. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 7-11,72.
- Şahan, H. (2001). *Türkiye’de Spor Yazarlığı ve Futbol Kamuoyu Üzerine Etkileri*. Konya: Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 66.
- Şahin, M. (1998). *Spor Ahlakı ve Sorunları*. (1. Baskı), İstanbul: Evrensel Basım Yayın,86,89.
- Şahin, M. Y. & Tunçkol, H. M. (2010). *İşçi Hareketlerinin Futbolun Tarihsel Gelişim Sürecine Etkisi*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı I, 2.
- Talimciler, A. (2008). *Futbol Değil İş: Endüstriyel Futbol*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 26, 92.
- Tekin, A. & Tekin, G. *Antik Yunan Dönemi: Spor Ve Antik Olimpiyat Oyunları*. Tarih Okulu Dergisi (TOD) Haziran 2014 Yıl 7, Sayı XVIII, 122-124.
- Türk Futbol Tarihi* (2003).İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, (İkinci Baskı), Cilt I-II, 9-12.
- Tükenmez, M.(2000). *Sahil Yolunda Yürümek Futbol ve Yaşam Üzerine Yazılar*. İthaki Yayınları, 152-153.

- Uzun, R. (2004). *Türkiye’de Spor Basınının Etik Anlayış*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 19, 4-14.
- Uzun, R. Korkmaz, A. (drl.) (2009). *Türkiye’de Kitle İletişimi Dün-Bugün-Yarın*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 216-219.
- Yıldız, Ekin, T. (2005). *Spor Basınında Futbol Anlatım Dili: Manşet ve Başlıklar*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVIII(1), 96-106.
- Yüksel, E. (Editör) (2009). *Cumhuriyet Mitinglerinin Yaygın Gazetelerde Yer Alış Biçimi Üzerine İçerik Analizine Dayalı Bir Değerlendirme*. Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 8.

EK-1. İslam Çupi'nin Hastalığında Milliyet Gazetesinde Yazılanlar

<p>21.01.2001, Milliyet, Sayfa 27, Spor</p> <p>İslam Çupi yoğun bakımda</p>	<p>22.01.2001, Milliyet, Sayfa 29, Spor</p> <p>Kanama durdu</p> <p>Çupi'de bekleviş</p>
<p>23.01.2001, Milliyet, Sayfa 28, Spor</p> <p>İSLAM ÇUPI</p> <p>Gayret Baba!</p> <p><i>B</i>u gün sizlerden ayrı. Yaşama tutunabilmek için kavgası var. Belli belirsiz hissediyor. Ve galiba en çok okurlarını özleyiyor. Dualarımız onunla. Herkes "Baba"dan haber bekliyor. Bu sütun boş kalmasın. Bu okur sensiz olmasın. Bu servis öksüz kalmasın. Gayret Baba! Evlatların yolunu gözlüyor.</p>	<p>30.01.2001, Milliyet, Sayfa 28, Spor</p> <p>Pazarın Ertesi</p> <p>İSLAM ÇUPI</p> <p>isupi@milliyet.com.tr</p> <p>Özlem günleri</p> <p>Gözlerimiz arıyor. Özlemiz büyüyor. Okurları bekliyor. Ama o... Hala ölümlü yaşam arasında. Gidip, geliyor. Kimbilir... Belki de son kavgasını veriyor. Dualarımız hep onunla. Sevenleri tanrının lütfunu istiyor.</p>

EK-2. İslam Çupı'nın Ölümü Sonrası Milliyet Gazetesinde Yazılanlar

30.05.2001

08.02.2001, Milliyet, Sayfa 31, Spor

RAHAT UYU BABA

Kupa'daki süper buluşmada, spor basınının duayeni İslam Çupri'ye hak ettiği saygı gösterildi

Mag DABA da vardı. Abi yıldı qırmızısız staklere, ama dıñlı- la mıñlıy, anıñ köñöl kuyumadı. Anıñ qıñ Tazıy, öñe...

Başımız, eğer hayatın öykü-
ne ması loğarmadı, tuzun-
lahızın kuzaymasa işyey-
ninde durmaz, zede İslam Çupri-
niñ tekkele kuzaymasa nıñde, o an-
tıc marlı arıtar spor basınıñ tıñlıñ de
sapa kılavırınka olıñdı...

İslam Çupri'ye hak ettiği saygı gösterildi

O, Fenerbahçe'ye ağıttı... Sarı - Lacivertiler de sahaya çıktıkları pankartla, bu sevgiye en güzel yanıtı verdiler...

O, Fenerbahçe'ye ağıttı... Sarı - Lacivertiler de sahaya çıktıkları pankartla, bu sevgiye en güzel yanıtı verdiler...

08.02.2001

KALBİMİZE GÖMDÜK

İçimizden bir değil, bin parça koptu dün. Duayenimiz, ustamız, babamız İslam Çupı'yle son kez vedalaştık

08.02.2001

07.02.2001- Sayfa 35

EK-3.Milliyet Gazetesinde İslam Çupi'nin Ölüm İlanı ve Başsağlığı

<p>07.02.2001, Milliyet, Sayfa 30, İlan</p> <p>ACI KAYIP</p> <p>Arnavut kralı Zogo'nun baskıvereri merhum Allaman Çupi'nin ve merhume Madiye Çupi'nin oğulları, Aylin Alantar Çupi ve Bedri Çupi'nin ağabeyleri, Deniz Çupi Perk ve Erhan Perk'in sevgili babaları, Beliz Perk'in sevgili dedesi, Şemsi Alantar ve Melda Alantar'ın dayıları, Fadıl Alantar'ın kayınbiraderi, Ayşe Çupi'nin biricik eşi</p> <p>MİLLİYET GAZETESİ SPOR YAZARI</p> <p>İSLAM ÇUPI</p> <p>hakkın rahmetine kavuşmuştur.</p> <p>Cenazesi 7 Şubat Çarşamba günü (bugün) öğle namazını müteakip Nuruosmaniye Camii'nden kaldırılıp, Topkapı Maltepe Mezarlığı'nda defnedilecektir. Allah rahmet eylesin.</p> <p>ÇUPI AİLESİ</p> <p><small>Not: Çiçek göndermek isteyenlerin Türk Eğitim Vakfı'na bağışta bulunmaları rica olunur.</small></p>	<p>07.02.2001, Milliyet, Sayfa 30, İlan</p> <p>Milliyet Gazetesi Spor Yazarı</p> <p>İSLAM ÇUPI</p> <p>vefat etmiştir.</p> <p>Merhuma Allah'tan rahmet, ailesi, dostları ve okurlarına başsağlığı dileriz.</p> <p>MİLLİYET ÇALIŞANLARI</p>
--	--

<p>07.02.2001, Milliyet, Sayfa 30, İlan</p> <p>ACI KAYBIMIZ</p> <p>Türk Spor Gazeteciliğinin usta adı, değerli gazeteci</p> <p>İSLAM ÇUPI</p> <p>tedavi görmekte olduğu Çapa Tıp Fakültesi Hastahanesinde 6 Şubat 2001 günü vefat etmiştir.</p> <p>Spor yazarlığında, bilgi birikimi ve üslubu ile yeni bir çığır açan İslam Çupi'nin ölümü topluluğumuzda büyük üzüntü yarattı.</p> <p>Çupi'nin cenazesi 7 Şubat 2001 Çarşamba günü saat 10.00'da Milliyet Gazetesi, saat 11.00'de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti önünde yapılacak törenlerin ardından öğle namazından sonra Nuruosmaniye camii'nden alınarak Topkapı Maltepe Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.</p> <p>İslam Çupi'ye Tanrı'dan mağfiret, kederli ailesine ve üyelerimize başsağlığı dileriz.</p> <p>TÜRKİYE GAZETECİLER CEMİYETİ</p>	<p>07.02.2001, Milliyet, Sayfa 30, İlan</p> <p>BAŞSAĞLIĞI</p> <p>Türk Spor Medyasının duayeni, dürüst sevilen insanı ve Kulübümüzün A-3056 sicil no.'lu Kongre üyesi</p> <p>İslam ÇUPI'yi</p> <p>Yitirmenin derin üzüntüsü içersindeyiz.</p> <p>Merhuma Tanrı'dan rahmet, kederli ailesine, yakınlarına, Milliyet Gazetesi çalışanlarına ve Fenerbahçe Camiasına başsağlığı dileriz.</p> <p>FENERBAHÇE SPOR KULÜBÜ YÖNETİM KURULU</p>
--	---

EK-4. İslam Çupı Hakkında Milliyette Yazılanlar

25.01.2001, Milliyet, Sayfa 27, Spor

İslam Ağabey

Keyifleri, keçiboynuzundaki baldan cimri bir dünya...

Yalanı, dolanı, komplosu... Üçotuz dolara insan etinin kilosunu... Ve karın tokluğuna emek...

Köşe dönmeyi, eyyamı bilmeden kolay mı dümdük kalabilmek?..

Ve kalemini uzatabilmek; fukaralığa, ünütsüzlüğe örüntü-boyu prangalanmış insanların tek ayuntularına...

Yanmış soğan kokusuna bulanmamış, kaçamak birkaç estetik değeri, sigaradan iki nefes üst üste çekebilecek...

Boğaza çöreklenmiş, denize hasret şehirde, nesli tükenmiş balıklarla da olsa bir iki kadehe güleriyüzle bakabilmek...

Yazı yazmak, kelimeleri

kanatlı...

Beynini deneyim kalemyle parsömene dölmek.

Sanki, keçiboynuzundaki bala ulaşmak için bilmemekcekli odun çiglemek...

En zor u da varoluşun diyetini öderken "kader" de denenlen köfü sürprizlerle yaşam boyu köşe kapmaca oynamak...

Ne biçim şey bu?

Piyannistin parmak mafsallarını vuruyor kader.

Balerinin dizini, futbolcunun aşil tendonunu...

İslam Ağabey'in de beynini...

İyi, güzel, yararlı ne varsa, ya düzene, ya kadere kurban oluyor.

Tükeniyorlar; tükeniyoruz...

Bu haftaya da "Pazarın Er-

MESUT YAZAR

tesi" sütunundan mahrum başladık.

Yıkıldık, kızdık...

Ama kaderi kızdırmamak için hak ettiklerini söylemedik, sakladık...

İslam Ağabey hayatının maçını yapıyor onunla.

Kazanırsa ne âlâ...

Yoksa...

Keçiboynuzu gibi bu dünyada, bu kez bir maçın fanatigiyim ve kadere sövmek için sahaya ineceğim...

08.02.2001, Milliyet, Sayfa 28

Güle güle İslam ağabey

ERCAN GÜVEN

Ters Köşe

08.02.2001, Milliyet, Sayfa 28, Spor

Eğer Milliyet okuyorsanız. Hele beşmi yıllıdır yapıyorsanız, hiç bir köşe, İslam Çupı'nın ö yere-dahı, özün ve büyü sözleriyle kurulmuş, içine eşsiz deneyimi ve bilgisiyi kattığı, o kez, kıvrak yazılarını bundan böyle okuyamayacak dinleyenler daha mühim değildir artık...

O yüzden, ben, onunıza şükranla, köşeme İslam Ağabeyi konak etmek istedim. Bir yazı ustasını yazmasını zorluyorum bile-

Bir futbol filozofunun "fikir denizinde" boğulma riskine girerek...

Ve bir ağabeyin adından güç yazılarını içime dökerken...

Eğer Milliyet okuyorsanız. Hele buna yıllardır yapıyorsunuz; Beni, en iyi siz anlarsınız...

Bölgine dek kimse onun kadar maharetle el sıkışmamıştı spor ile sanatla.

Maça kimse onun gülböceklerinden bakıp kadar derin bakamamıştı.

Kimse yirmidokuz harfe onun kadar iyi taktilik verememiş, her paragrafı ayrı bir fiil oynatmamıştı.

Sporun edebiyatını mı yapardı, edebiyat-

tin sporunu mu İslam ağabey, bilmez.

Ama, nice öğütler, spor saygılarını onun mürekkep zıfırına tekip ederek yalısım ve bir daha ayrılmamıştı.

"Döktürürdü" İslam ağabey sık sık...

Burmana İstanbul'un o adına ve güzel kokuları çalınmış... Kazma telefonun öpücük yollarını, torunu "de-

de" demişti... Hele bir de Fenerbahçe iyi oynayıyor galip gelmiş...

Döktürür die, yazısında kostüründe insanı, sporu, kulübü... Nefes nefese, dönmele.

Yalm, dürist; kalemden mızrağın "e-g" somun kalbine sapmış bir sorulve gibi.

Ruba ve jestleriyle, Ötörte ve cesaretille.

Çıkarsız, artıyevirdi; bazen sert ama daima frezisi bir mantık silsilesiyle...

Zekası somnalsi oluyorsanız yazardı.

Hiçbir zaman "idare edenler" kategorisinden, "zevce" kulübüne transfer olmadı İslam Ağabey. Hiçbir zaman da bunu istemedi zaten.

Bayden taze mürekkep kokulu gazeteyi alıp, spor sayfasını çeviren ve sütununa kilitlenen yubunlerce göz, çil çil altın kazar dergilyüü onun için...

Dikkat edin...

Televizyon denilen söbet tavşana, henüz hamile bile değildi onun yazıları Türkiye'de spor gündemine rota çizerek.

Ne televizyondan ne de bilgisayardan hoşlanmıştı.

Birkaç yaprak beyaz kağıt. Bir tükenmez kalem ile yazılan 72 punto mürekkeyle akla-

erdiremezdi önceleri. Büyüdükçe anladık ki, kültür ve irfanı zeka fotoğraflarıyla topa-tuyur ve bunı onlara senedir arakşız yapı-

Tevaruzı elden bırakmadan, az konuşup çok düşünerek ve tutkularına zamansız gari-

yanlık ederek...

Bir sorulve gibi...

Son zamanlarda rahatsızlığı yüzünden maçlara gidemediği için masanın hareketlediğini düşünüp, ille gelirken bakacak ka-

dar adı...

Karasevats kulübünü, meslek pergelyle çizildiği çemberin dışına tutacak ve ona di-

ğer takamlarla aynı mesafeden bakacak ka-

dar adı...

Cocukluğunuz İstanbul'unu, gençliğinin futbolunu, dostluğunu unutmamıştı İslam Ağabey.

Anımsıyordun, yazıyordun, ediliyordun: Rotatif kokuların, Namık Serik'i, onun

yanındaki arkadaşlarının, tenha Kadıköy ya-

parında hergün aynı yere oturma teniz, ha-

kımdı, üstü başı lahmacun kokmayan İstan-

buldu göz aynalarını... Formasını hayrak gibi seven, cevnilmen ve Türkiye'ye vakaf eski za-

man futbolcuların... Rum meyhanelerini, bıraklığı sigarasını, rakamın ilkesi kadchit...

Babulü yokasunu, yazısını sanmış bilen usta-

larına, gazetecinin "güvenlilik" açısından

Parlamentolar ile küme düşünme mücadelesini vermedikleri eski günleri...

Öziliyordun ve yazıyordun...

Zaman, spor yazarığundan skor yazarığ-

"Bakın" diyorun, "Bunlar o zamanki de-

ğerler". Yani "modern" ve "medeni" aynı anlamda gelmiyor.

Herimini "acıda kumpisi daha iyi" soru-

suna yanıt bulmaya zorluyor, aslında ikisine

birde sahip olmamız öneriyordu.

Entellektüellerin futbolu her girdiği

takvimde, futbol sahasının omurlarını şer-

reffe taşıyan bir entellektüelü o...

Sinemayı senaryo yazarak, tiyatroyu un-

tilarla tartışarak kadar iyi bilen, kılaba ye-

mek kadar vargicilmez sayan bir spor yazarı-

...

Kimbilir bu "hoşali imaj devri"nde ne

kadar skülli.

Capa'daki çocukluk günlerini hep üfledi

İslam Ağabey; Capa'da top oynadığı toprak

sahının yumbagsındaki hostane odasında kal-

biniyi oturmuş gelene dek.

Sanki o zor sorulara bir kez daha dikka-

timizi çekmek ister gibi.

Modern mi, medeni mi?..

Zengin mi, zevkli mi?..

Kibar mı, kabili mi?..

Skor mu, Fair Play mi?..

O her zaman hayal etti...

Ve güzel günlerin osla geç gelmeyeceğini

siyoleven yazısını ödül örenini bekleyip gi-

ti.

Eğer Milliyet okuyorsanız,

İslam Ağabeyi hatırlarsanız...

Ve hasbülkader onunla mesul arkadaş

olmuş kendinizi, nice hitaziler içinde ol-

duğunuz andarsınız.

İslam Ağabey'e rahmet, size sabırlar dile-

rin.

EK-5.İslam Çupi

Çocuk İslam Çupi.

Üç kardeşin en büyüğü Çupi.

Karıyla birlikte nikah törenlerinde.

Akşam'da,
meyhane
kalıbrı adı
altında ilk
baskı satışını
yaparken.Kalça ameliyatı geçirdiği sırada hastanede,
karısı Ayşe ve kızı Deniz'le.

Bir zamanların efsane futbolcusu Lefter'le.

Fenerbahçe antrenmanında.

İstanbul mahalli ligi Çapa futbol takımında.

23.04.200,Gazete Pazar, Sayfa 14,Özel Tarih

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Çelik, Elçin
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 02.01.1989 Karşiyaka
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0536 741 8866
e-posta : elcincelik@outlook.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı	Devam Ediyor
Lisans	Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü	2013
Lise	İzmir Bayraklı Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
Ocak 2016- Halen	Yalı Bilişim Teknoloji ve İnternet Hizmetleri	Ofis Elemanı
Nisan- Eylül 2015	Exact Systems	Koordinatör
Haziran-Ağustos 2012	Kayseri Gün Haber	Stajyer

Yabancı Dil

İngilizce

Sempozyum/Bildiri

4th International Conference on Social Sciences and Education Research (ICSER),
September 08-10, 2017, Ankara, TURKEY

Hobiler

Kitap okumak, astronomi ve arkeoloji alanlarındaki gelişmeleri takip etmek ve bu alanlarla ilgili belgeseller izlemek, nostaljik şarkılar dinlemek.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

